

**LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ N:o 22/1994 vp
RIKOSLAINSÄÄDÄNNÖN KOKONAISUUDISTUKSEN
TOISEN VAIHEEN KÄSITTÄVIKSI RIKOSLAIN JA
ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN MUUTOKSIKSI**

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
Asiantuntijat	3	44 luku. Hengen, terveyden tahi omaisuuden suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisesta	19
Hallituksen esitys	4	47 luku. Työrikoksista	19
Valiokunnan kannanotot	5	48 luku. Ympäristörikoksista	21
YLEISPERUSTELUT	5	49 luku. Eräiden aineettomien oikeuksien loukkaamisesta	23
Rikosoikeuden yleiset opit	5		
Keskittämisperiaate	5	<i>Muita hallituksen esityksen lakiehdotuksia (2—159) koskevat huomautukset ja muutosehdotukset</i>	23
Syyteoikeuden vanhentuminen	6		
Pakolaisvakoilu	7	<i>Valiokunnan ehdottamia uusia lakiehdotuksia (160—180) koskevat perustelut</i> .	31
Elintoimintoja ylläpitävistä hoitotoimista luopuminen	7		
Tietokonevirusten valmistaminen ja levittäminen	7	PÄÄTÖSEHDOTUKSET	32
Rikoslain kokonaisuudistukseen liittyvä muu lainsäädäntö	8	Hyväksymisponsi	32
Rikoslain kokonaisuudistuksen loppuun saattaminen	8	Lakiehdotukset (muutettavat ja lisättävät numerojärjestyksessä)	32
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9	Kiireellisyysponsi	62
<i>Rikoslakiehdotusta koskevat huomautukset ja muutosehdotukset</i>	9	Vastalauseita	62
2 luku. Rangaistuksista	9	I (Sulo Aittoniemi, Ismo Seivästö, Markku Rossi, Armas Komi ja Aino Suhola)	63
11 luku. Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan	9		
12 luku. Maanpetosrikoksista	10	II (Iivo Polvi, Tarja Halonen, Satu Hassi, Marja-Liisa Tykkyläinen, Leena Luhtanen ja Ismo Seivästö)	63
14 luku. Rikoksista poliittisia oikeuksia vastaan	10		
16 luku. Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan	11	LIITTEET	72
21 luku. Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista	11	1. Rikoslakiehdotuksen rinnakkaislakitekstit	72
25 luku. Vapauteen kohdistuvista rikoksista	14	2. Työasiainvaliokunnan lausunto n:o 1/1994 vp.....	109
34 luku. Yleisvaarallisista rikoksista ..	16	3. Ympäristövaliokunnan lausunto n:o 3/1994 vp.....	118
38 luku. Tieto- ja viestintärikoksista ..	17		
40 luku. Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista ..	18		

Lakivaliokunnan mietintö n:o 22 hallituksen esityksestä rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsitteviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi

Eduskunta on 10 päivänä syyskuuta 1993 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 94/1993 vp.

Lakivaliokunta on hankkinut asiasta työasiainvaliokunnan (TyVL 1) ja ympäristövaliokunnan (YmVL 3) lausunnot, jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Jan Törnqvist, lainsäädäntöneuvos Jarmo Littunen, lainsäädäntöneuvos Mikko Puumalainen, lainsäädäntöneuvos Ilkka Rautio ja hovioikeudenneuvos Matti Lahti oikeusministeriöstä, rikoslakiprojektin puheenjohtaja, professori Pekka Koskinen, lainsäädäntöneuvos Arto Kosonen ulkoasiainministeriöstä, osastopäällikkö Juhani Uusitalo ja poliisiylitarkastaja Reijo Pöyhönen sisäasiainministeriöstä, hallitusneuvos Pekka Pitkänen puolustusministeriöstä, hallitusneuvos Esa Lonka ja vanhempi hallitussihteeri Antti Posio työministeriöstä, ympäristönsuojeluneuvos Matti Vehkalahti, ylitarkastaja Jukka Nurmio ja nuorempi hallitussihteeri Tuomas Aarnio ympäristöministeriöstä, osastopäällikkö Vesa Palonen ja hallitusneuvos Jaakko Pohjola liikenneministeriöstä, hallitusneuvos Yrjö Sahrakorpi ja hallitussihteeri Eero Mantere kauppa- ja teollisuusministeriöstä, neuvotteleva virkamies Jukka Liedes opetusministeriöstä, hallitusneuvos Mervi Virtanen ja vt. nuorempi hallitussihteeri Pia-Liisa Heiliö sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä, eduskunnan apulaisoikeusasiamies Pirkko K. Koskinen, kansliapäällikkö Klaus Helminen oikeuskanslerinvirastosta, presidentti Olavi Heinonen korkeimmasta oikeudesta, presidentti Olli Huopaniemi ja hovioikeudenneuvos Jukka Kemppinen Helsingin hovioikeudesta, hovioikeudenneuvos Raija Liljenfeldt Vaasan hovioikeudesta, hovioikeudenneuvos Harri Mäkinen Rovaniemen hovioikeudesta, hovioikeudenneuvos Juha Hyvärinen Itä-Suomen hovioikeudesta, kärjätuomari Olli Myllykangas ja kä-

rjätuomari Pirkko Kauppinen Helsingin kärjäoikeudesta, päällikkö, poliisineuvos Eero Kekomäki suojelupoliisista, päällikkö, poliisineuvos Rauno Ranta keskusrikospoliisista, apulaisosastopäällikkö Kalevi Klefström pääesikunnasta, lakimies Jouko Tuomainen vesi- ja ympäristöhallituksesta, toimistopäällikkö, lakimies Hannu Makkonen merenkulkuhallituksesta, johtaja Patrik Törnudd oikeuspoliittisesta tutkimuslaitoksesta, apulaisjohtaja Jarmo Nyholm ilmailulaitoksesta, ylitarkastaja Inari Paukkula museovirastosta, hallintojohtaja Antti Niittylä säteilyturvakeskuksesta, tasa-arvovaltuutettu Tuulikki Petäjaniemi, tietosuojavaltuutettu Jorma Kuopus, erikoistutkija Pirkko Kiviaho tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta, oikeusyksikön päällikkö, varatuomari Timo Jaakonsalo Valtionrautateiltä, rikosylikonstaapeli Jarmo Heino Helsingin poliisilaitokselta, neuvotteleva lakimies Synnöve Amberla Suomen Kuntaliitosta, lakimies Ulla Liukkonen Uudenmaan työsuojelupiiristä, apulaisnimismies Heikki Poukka Suomen Nimismiesyhdistyksestä, apulaisprofessori Martti Majanen Suomen Lakimiesliitosta, asianajaja Matti Nurmela Suomen Asianajajaliitosta, kaupunginviskaali Antti Pihlajamäki Suomen Kaupunginviskaaliyhdistyksestä, varatoimitusjohtaja Håkan Gabrielsson Sanomalehtien liitosta, rikosylikomisario Paul Kokko Poliisijärjestöjen liitosta, puheenjohtaja, asianajaja Matti Wuori Ihmisoikeusjuristit ry:stä, päätoimittaja Timo Vuortama Suomen Journalistiliitosta, oikeustieteen kandidaatti Markku Uotila, toimitusjohtaja Juhani Saari ja konsultti Matti Karvinen Tietotekniikan liitosta, oikeustieteen kandidaatti Antti Hannula Suomen ATK-oikeudellisesta yhdistyksestä, lakimies Seppo Virtanen VTKK-Yhtymästä, lakimies Pertti Suortti Telehallintokeskuksesta, päälakimies Pekka Leskinen ja johtaja Hannu Halme Suomen PT Oy:stä, johtaja Risto Ikäheimo Puhelinlaitosten liitosta, varatuomari Mika Seppälä Suomen luonnonsuojeluliitosta, osastopäällikkö Tuomas Nylund Suomen Varustamoyhdistyksestä, toimitusjohtaja Hans Ahlström Ålands Redarförening rf -nimisestä yhdistyksestä, varatuomari Hannu

Rautiainen Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT:stä, varatuomari Arjo Suonperä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:sta, lakimies Timo Vuori Keskuskauppa-kamarista, lakimies Satu Lahtinen Säveltäjien tekijänoikeustoimisto Teostosta, osastopäällikö Martti Kivistö Kopiosto ry:stä, hallituksen puheenjohtaja, asianajaja Risto Rytty Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry:stä, professori Eero Backman, professori Niklas Bruun, professori Erkki Hollo, professori Raimo Lahti, professori Vesa Majamaa, professori Jorma Palo, professori Kari-Pekka Tiitinen, professori P. O. Träskman, professori Terttu Utriainen, apulaisprofessori Matti Pellonpää, oikeustieteen tohtori Jorma Saloheimo, dosentti, filosofian tohtori Heta Häyry, oikeustieteen tohtori, oikeusneuvos Pirkko-Liisa Haarman, lakimies Juhani Kortteinen ja päätoimittaja Simopekka Nortamo.

Hallituksen esitys

Rikoslain kokonaisuudistuksen toisen vaiheen osauudistuksessa ehdotetaan jatkettavaksi eri rikoksia koskevien säännösten uudistamista. Kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen sisältävä osauudistus, joka koski omaisuus-, vaihdanta- ja talousrikoksia, tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991.

Esitykseen sisältyy ehdotus rikoslain yhden-toista eri luvun uudistamisesta kokonaan ja eräiden rikoslain muiden säännösten uudistamisesta. Uudistettavat rikossäännökset koostuvat osittain ensimmäisen vaiheen ulkopuolelle jääneistä taloudelliseen rikollisuuteen läheisesti liittyvistä rikoksista tai ne liittyvät rikosoikeuden perinteiseen ydinalueeseen taikka niissä on kysymys selvästi vanhentuneista säännöksistä.

Työrikkoksia koskeva rikoslain uusi luku sisältäisi muun muassa säännökset työturvallisuusrikoksesta, työaikasuojelurikoksesta, työsyryinnästä sekä työntekijöiden edustajan oikeuksien ja järjestäytymisvapauden loukkaamisesta. Nykyisin työrikkoksia koskevat rangaistussäännökset ovat pääosin rikoslain ulkopuolella. Uudet säännökset eivät merkittävästi muuttaisi rangaistavan käyttäytymisen alaa, mutta kaikkien vankeusuhien sisältävien säännösten siirtäminen rikoslakiin helpottaisi keskeisten rangaistusuhien hahmottamista ja lisäksi rangaistussäännösten ennalta estävää tehoa.

Myös ympäristörikkoksia koskevat vankeus-

uhan sisältävät säännökset siirrettäisiin muista laeista rikoslakiin. Rikoslain ympäristörikkoksia koskevassa luvussa olisivat säännökset muun muassa ympäristön turmelemisesta, rakennus-suojelurikoksesta ja luonnonsuojelurikoksesta. Ympäristörikkoksiin voitaisiin soveltaa myös erikseen säädettävää oikeushenkilön rangaistus-vastuuta.

Eräiden aineettomien oikeuksien loukkaamista koskeva luku sisältäisi säännökset tekijänoikeusrikoksesta ja teollisoikeusrikoksesta. Säännökset vastaavat pääpiirteittäin nykyisin rikoslain ulkopuolella olevia rangaistussäännöksiä.

Tieto- ja viestintärikkoksia koskevassa uudistuksessa keskitettäisiin monissa kymmenissä eri laeissa olevat yksityisen salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevat rangaistussäännökset rikoslakiin. Virkamiehen sekä julkisyhteisön työntekijän salassapitorikosta koskevat säännökset olisivat edelleen virkarikoksia ja julkisyhteisön työntekijän rikoksia koskevassa luvussa. Tietotekniikan kehitys on pyritty ottamaan huomioon viestintäsalaisuuden loukkausta, tietoliikenteen häirintää ja tietomurtoa koskevia uusia rangaistussäännöksiä laadittaessa.

Henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia koskevat rangaistussäännökset ehdotetaan uudistettaviksi, koska niillä on rikoslaisa keskeinen asema. Näin voidaan myös verrata keskenään väkivaltarikosten ja kokonaisuudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen kuuluneiden omaisuusrikosten rangaistustasoa. Myös vapauteen kohdistuvia rikoksia ja yleisvaarallisia rikoksia koskevat rangaistussäännökset ehdotetaan uudistettaviksi nykyajan olosuhteita nykyistä paremmin vastaaviksi.

Valtiollisia rikoksia koskevat nykyiset säännökset perustuvat osin tilanteeseen, jolloin Suomi ei ollut vielä itsenäinen valtio, ja osin ne eivät vastaa nykyistä käsitystä rangaistavuuden tarpeesta. Tämän vuoksi ehdotetaan maanpetos- ja valtiopetosrikkoksia sekä poliittisia oikeuksia vastaan tehtyjä rikoksia koskevat säännökset uudistettaviksi. Samalla uudistettaisiin myös sotarikoksia ja ihmisyttöä vastaan tehtyjä rikoksia koskevat säännökset.

Rikoslakimuutosten lisäksi ehdotetaan 158 muun lain muuttamista. Muutokset johtuvat pääasiassa siitä, että useat nykyisin muualla lain-säädännössä olevat rangaistussäännökset korvattaisiin rikoslaisilla olevalla säännöksellä. Tällöin muissa laeissa olevat rangaistussäännökset olisi muutettava viittauksiksi rikoslain säännökseen tai ne olisi kumottava.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytyt ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

YLEISPERUSTELUT

Nykyinen rikoslaki vahvistettiin vuonna 1889 ja se tuli voimaan vuonna 1894. Lakia on muutettu useaan otteeseen ja ennen kokonaisuudistuksen ensimmäistä vaihetta lain alkuperäisistä 44 luvusta vain kahta lukua ei ollut lainkaan muutettu. Koska alkuperäiset tai aikojen kuluessa osittaisuudistuksissa muutetut säännökset eivät vastanneet nykyaikaiselle rikoslaille asetettavia vaatimuksia, rikoslain perusteellinen uudistus-työ aloitettiin 1970-luvulla.

Rikoslain kokonaisuudistuksen keskeisinä tavoitteina on rikoslailla edistettävien ja suojattavien päämäärien, etuuksien ja arvojen yhtenäisen tarkastelu ja arviointi. Kokonaisuudistus on jouduttu jakamaan käytettävänä olevista voimavaroista johtuen osauudistuksiin, mikä voi hankaloittaa asetettujen tavoitteiden toteuttamista. Toisaalta koko rikoslain ja siihen liittyvien muiden lakien käsitteleminen yhdellä kertaa olisi vaikeuttanut asian riittävän perusteellista käsitelyä.

Tähän hallituksen esitykseen sisältyvät rikoslain luvut eivät muodosta yhtenäistä kokonaisuutta. Osa luvuista täydentää ensimmäiseen vaiheeseen sisältyneitä taloudelliseen toimintaan liittyviä rangaistussäännöksiä.

Maanpetosta ja valtiopetosta koskevat rikoslain säännökset ovat osittain alkuperäisessä tai itsenäisyyden alkuvuosina ja sotien aikana uudistetussa muodossa, eivätkä ne vastaa nykyisiä yhteiskunnallisia oloja. Näiden lukujen sekä niiden kanssa kokonaisuuden muodostavien 13—15 lukujen perusteellinen uudistaminen on tarpeellista.

Hallituksen esitykseen sisältyy yksilöön kohdistuvia rikoksia koskevat rikoslain 21 ja 25 luvut. Rikoslain 21 luku on aikaisemmin kokonaan uudistettuna melko hyvin ajan tasalla, mutta osa 25 luvun säännöksistä on alkuperäisessä muodossaan pahoin vanhentunut. Näiden lukujen uudistamista puoltaa säännösten osittaisen vanhentuneisuuden ohella niiden keskeinen asema rikosoikeuden ydinalueella.

Kokonaan uudet 47—49 luvut sisältävät nykyisin rikoslain ulkopuolella olevat työ- ja ympä-

ristörikoksia sekä eräiden aineettomien oikeuksien loukkaamisia koskevat rangaistussäännökset. Rangaistussäännösten keskittämällä rikoslakiin toteutetaan yhtä rikoslain kokonaisuudistuksen tärkeätä periaatetta.

Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.⁷⁾

Rikosoikeuden yleiset opit

Valiokunta on uudistuksen ensimmäistä vaihetta käsitellessään arvostellut sitä, että rikosoikeuden yleisiin oppeihin liittyvät kysymykset käsitellään vasta uudistuksen myöhäisessä vaiheessa. Rikoslain yleisen osan luvut eivät sisälly myöskään nyt käsiteltävänä olevaan esitykseen, minkä vuoksi erityisesti epätietoisuus syyksiluettavuutta ja rikokseen osallisuutta koskevista säännöksistä on luonut epävarmuutta säännöhdotusten arviointiin.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan rikostunnusmerkistöt on pyritty laatimaan sellaisiksi, että niin sanottuja lainkonkurrenssitilanteita syntyisi mahdollisimman vähän. Valiokunta on esitystä käsitellessään ja asiantuntijoita kuullessaan havainnut, että käsitykset rikosten yhtymistä koskevista säännöksistä ja lainkonkurrenssista eroavat suuresti toisistaan. Valiokunnan mielestä tulkintakannanottojen eroavuus on niin merkittävä epäkohta, että tuomioistuinkäytännön yhteneväisyyttä on seurattava ja arvioitava mahdollisuuksia esimerkiksi yleis-säännöksiin selkeyttää nykyistä tilannetta.

Keskittämisperiaate

Valiokunta piti rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäistä vaihetta käsitellessään vankeusrangaistushaisten rangaistussäännösten keskittämistä periaatteessa myönteisenä ja kannatettavana tavoitteena. Periaatteen noudattamista uudistyön jatkossa kannatettiin, mutta katsottiin, että siitä voi olla joissakin tapauksissa järkevää poiketa.

Keskittämisperiaatteen noudattaminen on ollut rikoslain uudistuksen toisessa vaiheessa huomattavasti vaikeampaa kuin ensimmäisessä vaiheessa. Tässä esityksessä on rikoslakiin siirretty

⁷⁾ Muutosehdotusten havainnollistamiseksi mietinnön liitteenä on hallituksen esityksen ja valiokunnan ehdottamien muutosten rinnakkaislakitekstit rikoslain osalta.

pääasiassa rikoslain ulkopuolella olevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset muun muassa tieto- ja viestintärikoksista, työ- ja ympäristörikoksista ja eräiden aineettomien oikeuksien loukkaamisesta. Työasiain- ja ympäristövaliokunnat sekä useat valiokunnan kuulemat asian tuntijat ovat suhtautuneet keskittämisperiaatteen ja sen toteuttamiseen myönteisesti. Periaatetta on toisaalta kritisoitu, koska nykyisin aineellisessa lainsäädännössä olevien rangaistussäännöksiä tilalle tulevat rikoslain huomattavasti yleisemmässä muodossa olevat rangaistussäännökset. On epäilty, etteivät erityislain ominaispiirteet tule riittävästi huomioituiksi yleislaissa.

Valiokunnan mielestä hallituksen esityksessä on keskittämisperiaatteen toteuttamisessa onnistuttu varsin hyvin, ottaen huomioon eräistä erityisaloista aiheutuvat vaikeudet. Eräiltä osin rangaistussäännökset ovat kuitenkin suhteellisen yleisluonteisia, eikä rangaistavuuden edellytyksiä ole tyhjentävästi sisällytetty rikoslakiin. Keskittämisperiaatteen toteuttaminen siten, että rangaistavuuden edellytykset olisivat kokonaisuudessaan luettavissa rikoslaista, ei ole mahdollista, kuten säännöshedotukset lukuisine lakiviitauksineen osoittavat.

Eryteisesti työ- ja ympäristörikoslukuja käsitellessään valiokunta on todennut, että vankeusuhkaisten rangaistussäännösten keskittäminen rikoslakiin on helpompaa silloin, kun asianomaisen oikeudenalan aineellinen lainsäädäntö on riittävän yhteneväistä. Eryteisesti ympäristölainsäädännön pirstoutuneisuus ja lupia koskevien säännösten hajanaisuus vaikeuttaa ympäristöä vahingoittavien tekojen kokonaisvaltaista arviointia ja selkeiden rangaistussäännösten kirjoittamista.

Vankeusuhkaisten rangaistussäännösten keskittäminen rikoslakiin antaa hyvän tilaisuuden arvioida säännösten keskinäisiä suhteita ja rangaistusasteikoita, joka on rikoslain kokonaisuudistuksen keskeisiä tavoitteita. Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen perusteella valiokunta on aikaisempaa vakuuttuneempi siitä, että periaatetta on pyrittävä noudattamaan rikoslain uudistuksen seuraavissa vaiheissa.

Valiokunta korostaa, että rikoslain uudistamisessa noudatettavien periaatteiden toteuttaminen edellyttää nykyistä parempaa yhteistyötä eri ministeriöiden välillä. Tämän hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana on useaan otteeseen ilmennyt, että yhteistyössä ja omaksuttujen kirjoittamistapojen noudattamisessa on huomattavasti parantamisen varaa. Keskittämisperiaat-

teen soveltamista helpottaisi huomattavasti, mikäli eri lainsäädäntöhankeista olisi olemassa ajan tasalla oleva keskitetty tietojärjestelmä.

Valiokunta edellyttää, että rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutut ja eduskunnassa hyväksytyt periaatteet saatetaan riittävässä laajuudessa kaikkien ministeriöiden lainvalmistelusta vastaavien virkamiesten tietoon. Sellaisia rangaistussäännöksiä valmisteltaessa, joihin on tarkoitus sisällyttää vankeusrangaistusuhka, on yhteistyössä oikeusministeriön kanssa varmistauduttava siitä, että ehdotettava säännös on sopusoinnussa rikoslain ja sen uudistamisessa noudatettavien periaatteiden kanssa.

Syyteoikeuden vanhentuminen

Sekä työasiainvaliokunta että ympäristövaliokunta käsittelevät lausunnoissaan rikosten vanhentumista omaan alaansa liittyvien rikosten osalta. Syyteoikeuden vanhentuminen on rikosoikeudellista järjestelmää koskeva yleinen ongelma, mutta mainittujen valiokuntien esiintuomat rikokset ovat kuvaavia esimerkkejä sen ilmene-mismuodoista ja mahdollisista syistä.

Nykyinen rikoksen rangaistusasteikon mukaan porrastettu syyteoikeuden vanhentuminen on lähtökohdiltaan selkeä, mutta käytännössä se voi toisinaan johtaa epäoikeudenmukaisiksi koettuihin lopputuloksiin. Vanhentumisajan pidentäminen edellyttäisi nykyisessä järjestelmässä rangaistusasteikon ankaroitamista, mikä ei ole oikea ratkaisu. Rikosten rangaistukset on määrättävä niiden moitittavuuden ja haitallisuuden perusteella eikä vanhentumisaikojen perusteella.

Useiden rikosten ilmituleminen ja tutkiminen saattaa viedä niin pitkän ajan, että ne ovat vanhentuneita jo ennen syyteharkintaa. Tällaisista rikoksista esimerkkejä ovat ympäristörikokset ja useat talousrikokset. Tästä syystä syyteoikeuden vanhentumisaika on esitetty eriytettäväksi rikostyypeittäin tai asetettavaksi erityinen vähimmäisaika vanhentumiselle, kuten on jo tehty virkarikosten osalta.

Asianomistajarikoksissa asianomistajaa koskee erityinen yhden vuoden pituinen vanhentumisaika. Rikoslain uudistuksessa on varovaisesti lisätty asianomistajarikosten lukumäärää, jolloin erityinen vanhentumisaika koskee uudentyyppisiä rikoksia. Erityisen vanhentumisajan alkamisaika on joissakin tapauksissa osoittautunut epämääräiseksi ja vaikeasti todennettavaksi. Tulkintavaikeuksia on aiheutta-

nut myös virallisen syyttäjän syyteoikeus asianomistajarikoksissa erittäin tärkeän yleisen edun perusteella.

Valiokunta esittää, että mainitut näkökohdat otetaan huomioon työryhmässä, joka valmistelee syyteoikeuden vanhentumissäännösten uudistamista.

Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että poliisiresurssien riittämättömyys sekä myös eräät poliisin organisaatiomuutokset viivyttävät erityisesti erikoisasiantuntemusta vaativien rikosten, esimerkiksi työ- ja ympäristörikosten, tutkintaa. Sen vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että poliisin voimavarat mitoitetaan niin, ettei esitutkinnan viipyminen aiheuta tällaisten vaikeasti selvitettävien ja monimutkaisten rikosten syyteoikeuden vanhentumista.

Pakolaisvakoilu

Eräät asiantuntijat ovat ehdottaneet niin sanottua pakolaisvakoilua koskevan rangaistussäännöksen lisäämistä rikoslakiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällainen toiminta on ainakin Ruotsissa ja Norjassa säädetty rangaistavaksi. Myös Suomessa on havaittu esiintyneen pakolaisvakoilun kaltaista toimintaa.

Pakolaisvakoilulla tarkoitetaan vierasta valtiota hyödyntävää tietojen hankintaa toisen henkilökohtaisista olosuhteista, poliittisista mielipiteistä tai muista vastaavanlaisista seikoista. Keskeistä on toiminnalla aiheutettava vaara, että henkilö, josta tietoja kerätään, tai hänelle läheiset henkilöt joutuvat vainon tai painostuksen kohteeksi rotunsa, uskontonsa, poliittisten mielipiteidensä tai vastaavan syyn takia. Esimerkkipäinlainen lainsäädäntö edellyttää tiedustelun tapahtuvan salaisesti, petollisia tai laittomia keinoja käyttäen.

Pakolaisvakoilu kohdistuu usein henkilöihin, jotka ovat muuttaneet kotimaastaan jouduttuaan siellä syrjinnän tai väkivallan kohteeksi henkilökohtaisten mielipiteidensä, vakaumuksensa, kansallisen alkuperänsä tai muun vastaavan seikan perusteella. Tietoja ovat hankkineet esimerkiksi totaalitääriset valtiot omista kansalaisistaan, jotka asuvat kotimaansa ulkopuolella. Tällaisella toiminnalla voidaan aiheuttaa pelkoa ja epävarmuutta sekä niille henkilöille, joista tietoja hankitaan, että niille, joita vastaan tietoja mahdollisesti käytetään.

Osittain pakolaisvakoiluksi nimitetty toiminta voi täyttää muiden rangaistussäännösten tunnusmerkistön. On kuitenkin selvää, että teko-
muotojen ja seurausten vaihdellessa suuresti ny-

kyiset tai nyt käsiteltävinä olevat säännökset eivät kokonaisuudessaan kata toimintaa. Rikosoikeudellisten keinojen lisäksi viranomaisten käytettävissä on eräitä muita tapoja, esimerkiksi karkottaminen, puuttua tällaiseen toimintaan, mikäli tekijänä on ulkomaalainen.

Rangaistussäännöksen laatimista hankaloittaa erityisesti tekotapojen riittävän selkeä määrittäminen, koska tietojen hankinta voi tapahtua luvallisella toiminnalla, esimerkiksi osallistumalla yleiseen kokoukseen. Käytännössä taas rangaistavuuden edellytyksenä olevan seuraustunusmerkistön toteennäyttäminen voi olla vaikeaa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että pakolaisvakoiluksi kutsutun toiminnan esiintymistä seurataan ja lainsäädäntöä täydennetään tarvittaessa. Esitettyä ongelmaa ei kuitenkaan tässä vaiheessa tunnetta riittävästi, jotta olisi kaikilta osin mahdollista arvioida rangaistussäännöksen tarpeellisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja käytännön merkitystä.

Elintoimintoja ylläpitävistä hoitotoimista luopuminen

Lääketieteen kehitys on tehnyt mahdolliseksi ylläpitää kuolemansairaana potilaan elintoimintoja tilanteissa, joissa tiedetään hoidolla enintään viivyttävän kuolemaa. Nykyisin kuolemansairaana potilaan kuolin- eli saattohoito on vakiintunut hyväksyttäväksi lääkintäkäytännöksi. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/92) sisältää säännökset potilaan itsemääräämisoikeudesta ja oikeudesta kieltäytyä hoitotoimenpiteistä. Vastaavasti laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/94) velvoittaa alan ammattihenkilön ottamaan huomioon potilaan oikeudet.

Hallituksen esitykseen ei sisälly ehdotusta rikoslain säännökseksi, jolla selkeytettäisiin kuolemansairasta potilasta hoitavan henkilön oikeudellista asemaa luovuttaessa elintoimintoja ylläpitävistä hoitotoimista. Asiasta keskusteltuaan valiokunta pitää tärkeänä, että asia selvitetään perusteellisesti ottaen huomioon sen suuri periaatteellinen merkitys.

Tietokonevirusten valmistaminen ja levittäminen

Hallituksen esityksessä selvitetään varsin laajasti tietokonevirussäännöksiä ja rikoslain yleisten rangaistussäännösten soveltuvuutta tietokoneisiin, niiden ohjelmiin ja tietojärjestelmiin kohdistuviin vahingollisiin tekoihin. Esitykseen ei sisälly erillistä rangaistussäännöstä niin sanottu-

jen tietokonevirusten valmistamisesta tai levittämisestä.

Tietokonevirusten aiheuttamien seurausten vahingollisuudesta ollaan yksimielisiä. Sen sijaan käsitykset tietokonevirusten valmistamisen ja levittämisen säätämisestä erityissäännöksiin rangaistavaksi vaihtelevat suuresti. Tekojen haitallisuus ja moitittavuus puoltavat sinänsä rangaistusuhun käyttöä, mutta mahdollisten rangaistussäännösten yksityiskohtainen sisältö ja käytännön merkitys edellyttää tarkempaa selvitystä ja tilanteen seuranta.

Hallituksen esityksessä todetaan, että tietokoneviruksen levittäminen on vahingontekona rangaistavaa, jos vahingoitetaan tietojärjestelmään tallennettua tietoa tai sen käyttökelpoisuutta. Viruksen levittäminen voi olla rangaistavaa myös luvattomana käyttönä tai tässä esityksessä ehdotettuina tietomurtona tai tuhotyönä. Virusten levittämisellä tarkoitetaan myös sellaista toimintaa, jota ei voida rangaista esimerkiksi vahingontekona, koska niin sanottua tietovahinkoa ei ole aiheutettu. Kyse on tällöin virusohjelmien tai niitä koskevien ohjeiden tarjoamisesta niitä haluavien saataville. Tällaisen toiminnan tai virusohjelman valmistuksen kriminalisointi ei ole itsestään selvä ratkaisu. Kyse on valmistelutyypin ja osittain rikokseen osallisuuteen rinnastettavan toiminnan kriminalisoinnista.

Valiokunta pitää tässä vaiheessa perusteltuna hyväksyä hallituksen esityksessä omaksutut ratkaisut ja katsoo, että voimassa olevat ja nyt ehdotetut säännökset vastaavat hyvin kansainvälisestä yhteistyöstä saatuja kokemuksia. Tietokoneisiin ja ohjelmiin kohdistuvilta väärinkäytöksiltä on vastaisuudessaakin suojauduttava ensisijaisesti teknisillä ratkaisuilla ja muin tietoturvallisuutta parantavilla keinoilla. Mikäli käytettävissä olevat menetelmät ja rangaistussäännökset osoittautuvat riittämättömiksi, on harkittava uudestaan kriminalisoinnin ulottamista viruksen levittämisen tai valmistamisen sellaisiin muotoihin, joita nykyiset säännökset eivät kata. Valiokunta pitää tärkeänä, että tietokonerikollisuuden kehitystä ja sen eri ilmenemismuotoja seurataan tarkoin kansainvälisessä yhteistyössä ja lainsäädäntöä uudistetaan tarvittaessa.

Rikoslain kokonaisuudistukseen liittyvä muu lainsäädäntö

Hallituksen esitykseen liittyy 158 ns. liitännäislakia, voimassa olevien lakien muutosehdotuksia, jotka on muutettava rikoslain uusien säännösten takia. Hallituksen esityksen antami-

sen jälkeen useita näistä laeista on muutettu tai kumottu muun muassa Euroopan integraatiokehitykseen liittyvän lainsäädäntöprosessin vuoksi. Tämän takia valiokunta joutuu ehdottamaan näihin lakiehdotuksiin useita muutoksia sekä niitä korvaavia lakiehdotuksia.

Liitelakien suuresta määrästä huolimatta hallituksen esitykseen ei vielä ollut sisällyttää kaikkia niitä lakeja, joiden muuttaminen on välttämätöntä uuden lainsäädännön johdosta. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että hallituksen esityksen antamisen jälkeen on hyväksytty lukuisia uusia lakeja, joihin on sisällytetty salassapitovelvollisuutta ja sen rikkomista koskevat säännökset. Rikoslain voimaantulosäännös on kirjoitettu niin, että rikoslain 38 ja 40 luvun salassapitosäännökset syrjäyttävät aina yksittäisessä laissa olevan salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevan säännöksen. Kun on hyvän lainsäädäntötavan mukaista muuttaa tällaiset lait tosiasiallista tilannetta vastaaviksi, valiokunta ehdottaa kahdenkymmenen uuden lakiehdotuksen hyväksymistä tässä yhteydessä.

Eduskunnassa on lisäksi parhaillaan vireillä useita sellaisia hallituksen esityksiä, jotka pitäisi ottaa huomioon tähän esitykseen sisältyvissä säännöksissä tai joihin uusien rikoslain säännösten pitäisi vaikuttaa. Tällaisia ovat muun muassa esitys sähkömarkkina- (HE 138), esitys kemiallisten aseiden kieltämisestä ja hävittämistä koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä (HE 247), esitys saamelaisen kulttuuri-itsehallintoa koskevista säännöksistä (HE 248), esitys tekijänoikeuslainsäädännön muuttamisesta (HE 287), esitys elintarvikelaiksi (HE 325), esitykset eri vakutusyhteisöjä koskevien lakien muuttamisesta (HE 330, 348 ja 357), esitys geenitekniikkalaiksi (HE 349) sekä esitys Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaaleista (HE 351).

Lakiteknisistä syistä näitä muutoksia ei kuitenkaan voida tässä yhteydessä tehdä. Sen vuoksi tarpeelliset muutosehdotukset on esitettävä uuden eduskunnan hyväksyttäväksi vielä tämän kevään aikana.

Rikoslain kokonaisuudistuksen loppuun saattaminen

Rikoslain kokonaisuudistusta koskevan uudistustyön jatkaminen ja loppuun saattaminen on sen vaatimasta suuresta työmäärästä ja pitkästä ajasta huolimatta välttämätöntä. Jotta uudistustyön tavoitteet voidaan saavuttaa, on rikoslain yleisen ja erityisen osan säännöksiä sekä

rangaistusasteikkoja ja rangaistustasoa arvioitava kokonaisuudistuksen viimeisessä vaiheessa yhtenä kokonaisuutena.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Rikoslakiehdotusta koskevat huomautukset ja muutosehdotukset

2 luku. Rangaistuksista

14 a §

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että maanpetos- tai valtiopetosrikoksesta vankeusrangaistukseen tai muusta rikoksesta vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi tuomittu menettää sotilasarvonsa. Nykyisin sotilasarvon menetyksellä ei maanpetos- ja valtiopetosrikosten osalta edellytetä vankeusrangaistukseen tuomitsemista, vaan muukin rangaistus riittää.

Valiokunnan käsityksen mukaan tuomioistuinten harkintavaltaa päättää lisärangaistuksen luonteisesta sotilasarvon menettämisestä voidaan lisätä. Valiokunta ehdottaakin pykälän muuttamista niin, että sotilasarvon menettäminen voi liittyä myös sakkorangaistuksella sovitettaviin maanpetos- tai valtiopetosrikoksiin, mutta sotilasarvon menettäminen ei ole ehdoton seuraamus.

Tuomioistuimien voi jättää sotilasarvon menettämisen tuomitsematta, mikäli se olisi kohtuuton. Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon rikoksen laatu, rikokseen johtaneet ja siitä ilmenevät seikat sekä sotilasarvon menettämisestä tekijälle aiheutuvat seuraukset. Sotilasarvon menettämistä voidaan pitää kohtuuttomana esimerkiksi silloin, kun kyseessä on suhteellisen vähäinen maanpetos, josta tuomitaan vain sakkorangaistus tai lyhyt ehdollinen vankeusrangaistus, ja sotilasarvon menetyksellä on erityistä merkitystä tekijälle. Muiden kuin maanpetos- ja valtiopetosrikosten osalta tästä seuraamuksesta voidaan luopua vakavammissakin rikoksissa, jos sotilasarvon menettäminen aiheuttaisi esimerkiksi työpaikan menetyksen.

Jos rikoksen laatu osoittaa, että tekijä on sopimaton tehtävään, joka hänelle kuuluu hänen sotilasarvonsa johdosta, sotilasarvo olisi yleensä tuomittava menetetyksi. Harkinnassa voidaan noudattaa tältä osin samoja periaatteita, joita on noudatettava rikoslain 2 luvun 10 §:n 1 momentin mukaista viraltapanoa tuomittaessa.

11 luku. Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

6 § Joukkotuhonta

Pykälän mukaan rangaistaan kansanryhmän hävittämiseksi kokonaan tai osittain sen tässä ominaisuudessa tehdyt tietyt teot. Valiokunta ehdottaa sanojen ”sen tässä ominaisuudessa” poistamista, koska ne ovat tarpeettomia ja tekevät säännöksestä kielellisesti kömpelön. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan näillä kansainvälisestä sopimuksesta peräisin olevilla sanoilla korostetaan sitä, että joukkotuhonnassa on tarkoituksena hävittää rikoksen kohde ryhmänä. Kansanryhmän jäsenten surmaaminen jostakin muusta syystä kuin ryhmän hävittämiseksi ei ole joukkotuhontana rangaistava rikos.

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on suojata kansallista, rodullista, etnistä, uskonnollista tai niihin rinnastettavaa ryhmää hävittämiseltä. Valiokunnan käsityksen mukaan sanojen poistaminen ei muuta tai tee epäselväksi säännöksen sisältöä. Joukkotuhontasäännös antaa oikeus-suojaa ryhmälle kollektiivina, eikä ensisijaisesti siihen kuuluville henkilöille yksilöinä. Tämä ilmenee ehdotetusta pykälästä selkeästi, koska siinä nimenomaisesti edellytetään, että teko tehdään ryhmän hävittämiseksi osittain tai kokonaan.

8 § Kiihottaminen kansanryhmää vastaan

Hallituksen esityksessä olevalla rangaistussäännöksellä on tiukemmat soveltamisedellytykset kuin voimassa olevassa laissa. Ehdotetun säännöksen mukaan tekoa voitaisiin pitää kiihottamisena kansanryhmää vastaan vain, jos se on omiaan aiheuttamaan ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta, vihamielisyyttä tai syrjintää ja mikäli tekijän tarkoituksena on ollut tällaisen seurauksen aiheuttaminen.

Vaativuudella teon tosiasiallisesta vaarallisuudesta halutaan sulkea rangaistavuuden ulkopuolelle teot, jotka eivät vähäisen haitallisuutensa vuoksi edellytä rikosoikeudellista seuraamusta. Esimerkkeinä tällaisista teoista mainitaan harkitsemattomat ja leikkilliset huomautukset. Tahallisuusvaatimuksen tiukennuksella puolestaan pyritään turvaamaan normaali tiedonvälitys. Kansainvälisessä ihmisoikeuskäytännössä on jouduttu arvioimaan ilmaisuvapauden ja kansanryhmän suojaamisen välistä rajaa, ja ehdo-

tuksessa esitetty mahdollisuus intressien välisestä ristiriidasta on todellinen.

Valiokunnan käsityksen mukaan soveltamisedellytysten tiukennukset ovat kuitenkin liian pitkälle meneviä, sillä nykyisen säännöksen soveltamisessa ei ole ilmennyt tällaisia muutoksia puoltavia epäkohtia. Säännöksessä mainitut teot ovat sellaisenaan, ilman ehdotuksessa mainittuja seurauksia, niin haitallisia, että rikosoikeudellinen sanktiouhka on perusteltu. Viime kädessä tuomioistuinten on arvioitava, onko esimerkiksi tiedonvälityksessä tai taiteellisessa esityksessä syyllistytty rangaistavaan tekoon, ottaen huomioon erilaiset intressit ja niitä koskevat oikeusnormit.

Valiokunta ehdottaa sanojen ”aiheuttaakseen ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta, vihamielisyyttä tai syrjintää, ja teko on omiaan aiheuttamaan sanotunlaisen seurauksen, hänet” poistamista sekä sanojen ”[J]os joku” korvaamista sanalla ”[J]oka”. Lisäksi valiokunta ehdottaa enimmäisrangaistuksen säilyttämistä nykyisellään eli vankeutta enintään kaksi vuotta.

9 § Syrjintä

Ehdotettu säännös on syrjintää koskeva yleissäännös, jota perusteluiden mukaan sovelletaan kaikissa muissa syrjintäkieltojen alaan kuuluvissa tilanteissa paitsi työsyrynnässä. Pykälän toissijaisuuslausekkeen perusteella tämä ei ole mahdollista, koska säännöksessä edellytetään muualla laissa säädettyä ankarampaa rangaistusta ja työsyrynnän ja syrjinnän rangaistusasteikot ovat samat. Valiokunta ehdottaa, että toissijaisuuslauseke täsmennetään tämän mukaisesti kosemaan pelkästään työsyryntää.

12 luku. Maanpetosrikoksista

5 § Ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäyttö

Pykälän mukaan rangaistaisiin henkilöä, joka ylittää toimivaltuutensa tai laiminlyö tehtävänsä edustaessaan Suomea kansainvälisessä yhteistyössä.

Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotetulla säännöksellä ei ole kovin suurta merkitystä, koska teot, joihin ehdotettua säännöstä voidaan soveltaa, ovat rangaistavia yleensä myös virkarikoksina. Säännöksen tavoitteena on korostaa tällaisia tehtäviä hoitavien henkilöiden vastuuta ja varmistaa teon rangaistavuus niissä ilmeisen

harvinaisissa tapauksissa, joihin muut rangaistussäännökset eivät sovellu. Ehdotettu säännös on laillisuusperiaatteen kannalta tosin parannus rikoslain nykyiseen 12 luvun 6 §:ään verrattuna, mutta riittävää täsmällisyyttä ei ole kuitenkaan valiokunnan mielestä saavutettu. Näistä syistä valiokunta pitää säännöstä tarpeettomana ja ehdottaa sen poistamista.

Pykälän poistamisen johdosta jäljempänä seuraavien pykälien numerointi ja törkeää vakoilua koskevassa 6 (7) §:ssä oleva pykäläviittaus muuttuvat.

11 § Kansainvälisten suhteiden vaarantaminen

Säännöksessä määrättäisiin rangaistavaksi Suomen kansainvälisten suhteiden vaarantaminen osallistumalla valtiopetokseen vierasta valtiota vastaan. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat pitäneet säännöstä nykyisessä kansainvälisessä tilanteessa tarpeettomana ja epäilleet, että sen soveltamisala saattaisi laajentua liian laajaksi.

Valiokunta ei pidä säännöstä kansainvälisten suhteiden vaarantamisesta tarpeellisena ja ehdottaa sen poistamista lakiehdotuksesta.

14 § Syyteoikeus

Syytteen nostaminen ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäytöstä, kansainvälisten suhteiden vaarantamisesta ja maanpetoksellisesta yhteydenpidosta näiden rikosten tekemiseksi edellyttäisi ehdotuksen mukaan tasavallan presidentin syytemääräystä.

Valiokunta on edellä ehdottanut ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäyttöä ja kansainvälisten suhteiden vaarantamista koskevien säännösten poistamista. Syyteoikeussäännöksellä ei ole tällöin merkitystä ja valiokunta ehdottaa sen poistamista.

14 luku. Rikoksista poliittisia oikeuksia vastaan

2 § Vaalilahjonta

Epäasiallinen vaikuttaminen äänestyskäytännön edellytysten soveltamiseen ehdotetaan rangaistavaksi vaalilahjontana. Pykälän 1 kohdassa luetellaan tekotapoina palkkion tai muun edun lupaaminen, tarjoaminen ja antaminen. Perusteluiden mukaan rangaistavaa ei olisi esimerkiksi tavanomaisten

vaalilupausten tekeminen, äänestäjien kuljetaminen äänestyspaikalle tai äänestämisestä aiheutuvien matkakustannusten korvaaminen, koska säännöksessä vaaditaan pyrkimystä vaikuttamaan äänestämiseen.

Ehdotetun säännöksen sanamuoto ei täysin vastaa perusteluissa esitettyjä rajauksia. Pykälässä teon tarkoitusta kuvaava sana "vaikuttaakseen" on liian neutraali ja epätäsmällinen, jotta säännöksen sovellettavuus olisi selkeästi kohdistettu pelkästään epäasialliseen äänestyspäätökseen vaikuttamiseen.

Vaalitilaisuuksien ohjelmalla, tarjoilulla ja kuljetuksilla äänestyspaikoille luodaan myönteistä mielikuvaa ja tunnelmaa ilman, että epäasiallisesti pyrittäisiin vaikuttamaan äänestämiseen. Jotta erilaiset yleisesti käytettävät ja hyväksyttävät vaikuttamistavat kuuluisivat selkeästi vaalilahjontasäännöksen ulkopuolelle, valiokunta ehdottaa säännöksen selkiinnyttämistä siten, että ilmaisun "vaikuttaakseen" asemesta käytetään ilmaisua "taivuttaakseen". Tällöin rangaistavuus edellyttää tekijältä selkeää ja riittävän voimakasta pyrkimystä moitittavalla tavalla vaikuttaa äänestäjän toimintaan.

16 luku. Rikoksista julkista viranomaista ja leistä järjestystä vastaan

19 §

Hallituksen esityksessä pykälään ehdotetaan tehtäväksi siinä mainittujen rikosten uusista rikosnimistä tai muuttuneista lainkohdista aiheutuvat lakitekniset muutokset.

Valiokunta ehdottaa, että säännökseen lisätään törkeä huumausainerikos. Se puuttuu ehdotetusta säännöksestä, koska huumausaineita koskevat rangaistussäännökset olivat eduskunnan käsiteltävinä silloin, kun tämä hallituksen esitys annettiin eduskunnalle.

21 luku. Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

2 § Murha

Hallituksen esityksessä ehdotetaan virkamiehen tappamista koskevan ankaroittamisperusteen supistamista. Ankaroittamisperuste koski

ainoastaan virkamiehen tappamista yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen estämiseksi.

Useat valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat arvostelleet muutosehdotusta. Ehdotettu säännös suojaisi vain niitä virkamiehiä, joiden tehtävänä on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Sen ulkopuolelle jäisivät perusteettomasti virkamiehet, joilla ei ole tällaista erityistehtävää, mutta jotka työssään voivat joutua väkivallan kohteeksi ja joiden rikosoikeudellisen suojan tarve on yhtä suuri. Lisäksi säännöksessä edellytetyn tekijän tarkoituksen toteen näyttäminen on käytännössä varsin vaikeaa.

Näistä syistä valiokunta pitää ehdotettua ankaroittamisperustetta liian suppeana ja ehdottaa, että 1 momentin 4 kohta muutettaisiin seuraavaan muotoon: "4) tappamalla virkamies hänen ollessaan ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi". Virkamiehen käsite määräytyy rikoslain 2 luvun 12 §:n mukaan.

Teon törkeyden arviointiperusteena mainitaan voimassa olevan säännöksen mukaisesti myös tappaminen virkatoimen vuoksi. Valiokunta pitää sitä selkeyden takia tarpeellisena, vaikka virkatoimen vuoksi surmaamista yleensä voidaan pitää murhana myös momentin 1 kohdan perusteella.

Hallituksen esityksessä ei ole mainittu omanvoitonpyyntöä erillisenä ankaroittamisperusteena. Valiokunta pitää hallituksen esityksessä omaksuttua kantaa perusteltuna, koska omanvoitonpyyntiin liittyy yleensä pykälän 1 momentin 1 kohdan edellyttämä vakaa harkinta. Näin ollen oman edun tavoittelemiseksi tehty tappo on syytä katsoa murhaksi, kun se perustuu sellaiseen edun tavoitteluun, joka osoittaa vakaata harkintaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan elinkautisen vankeusrangaistuksen vaihtoehdoksi määräraikaista 12 vuoden vankeusrangaistusta. Valiokunta ei tässä vaiheessa hyväksy ehdotusta, vaikka se pitää perusteluina esitettyjä kannanottoja vartenotettavina. Murhan vaihtoehtoista rangaistusta voidaan harkita sitten, kun tiedetään, miten ehdonalaisen vapauden edellytyksiä tulaa muuttamaan.

3 § Surma

Hallituksen esityksessä surmasäännöksen soveltamisedellytykseksi ehdotetaan, että kokonaisuutena arvostellen teko on tehty lieventävien

asianhaarojen vallitessa. Voimassa olevan lain mukaan taposta tuomitaan normaalia lievemmän rangaistusasteikon mukaan, jos surmaaminen on tehty erittäin lieventävien asianhaarojen vallitessa. Esityksen perusteluissa korostetaan, ettei sanan "erittäin" poisjättämisellä ole tarkoitus muuttaa nykytilaa, joten säännöstä on edelleen sovellettava poikkeuksellisesti.

6 § *Törkeä pahoinpitely*

Hallituksen esityksessä ehdotetaan ankaroittamisperusteisiin eräitä vähäisiä muutoksia. Törkeyden arviointiperusteet ovat samat kuin törkeää ryöstöä koskevassa rangaistussäännöksessä, joka uudistettiin rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa. Silloin lakivaliokunnan ehdotuksesta hallituksen esitystä täsmennettiin korvaamalla sana "hengenvaara" ilmaisulla "hengenvaarallinen tila". Täsmennystä perusteltiin sillä, että törkeysarvostelu edellyttää toteutunutta konkreettista seurausta: hengenvaarallista tilaa eikä vain konkreettista vaaraa. On johdonmukaista käyttää törkeässä pahoinpitelyssä ja törkeässä ryöstössä soveltuvin osin yhdenmukaisia ankaroittamisperusteita. Perusteiden soveltamisessa ei ole ilmennyt epäkohtia, joiden takia rikoslain ensimmäisessä vaiheessa omaksutusta kirjoitustavasta pitäisi luopua.

Valiokunta hyväksyy ehdotetun tyyppiasteikosta poikkeavan ja varsin laajan rangaistusasteikon. Se on sama kuin nykyisin eikä sen alentamiseen ole syytä, koska väkivaltarikoksiin suhtaudutaan entistä ankarammin. Asteikon laajuutta, 6 kuukautta — 10 vuotta vankeutta, puoltaa se, että törkeät pahoinpitelyt saattavat törkeydeltään poiketa huomattavasti toisistaan.

Tässä yhteydessä valiokunta on myös kiinnittänyt huomiota Suomessa käytyyn keskusteluun siitä, onko tarpeen kriminalisoida naisten ympärileikkaus rikoslaissa omana tekemuotonaan. Valiokunta katsoo, ettei tämä ole tarpeen, koska naisen ympärileikkaus täyttää törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistön.

9 § *Törkeä kuolemantuottamus*

Hallituksen esityksessä törkeän kuolemantuottamuksen rangaistusasteikoksi ehdotetaan törkeän rikoksen tyyppiasteikkoa: vankeutta 4 kuukautta — 4 vuotta. Enimmäisrangaistusta perustellaan sillä, että tähän rikokseen syyllistynyt henkilö tuomitaan usein myös muustakin

rikoksesta, mikä ankaroittaa tuomittavaa rangaistusta.

Ehdotettua enimmäisrangaistusta on pidetty liian alhaisena ja esitettyjä perusteluita riittämättöminä. Enimmäisrangaistusta on ehdotettu korotettavaksi, koska rajanveto törkeän kuolemantuottamuksen ja tahallisen henkirikoksen välillä voi olla käytännössä vaikeaa. Törkeänä kuolemantuottamuksena on jouduttu arvostelemaan tekoja, joiden tekijään voidaan kohdistaa yhtä voimakas moitearvostelu kuin tahallisen henkirikoksen tekijään. Asiantuntijoiden mukaan tällaisissa rajatapauksissa olisi oltava mahdollista tuomita suurin piirtein yhtä ankara rangaistus riippumatta siitä, mikä rikos tekijän syyksi luettaan.

Valiokunta pitää perusteltuna, että törkeän kuolemantuottamuksen ja tapon rangaistusasteikot peittävät osittain toisensa, ja ehdottaa, että törkeän kuolemantuottamuksen enimmäisrangaistus korotetaan 6 vuoteen vankeutta.

12 § *Tappeluun osallistuminen (uusi)*

Hallituksen esitykseen ei sisälly ehdotusta tappeluun koskevaksi säännökseksi. Esityksen perustelujen mukaan voimassa olevan rikoslain 21 luvun 8 §:n mukaista säännöstä tappeluun osallistumisesta voidaan arvostella periaatteelliselta kannalta, koska sen on katsottu ilmentävän seurausvastuuajattelua. Säännöksen katsotaan johtavan siihen, että henkilöä rangaistaan josakin, mitä muut ovat tehneet. Myöskään säännöksen ilmentämää kollektiivisen syyllisyyden ajatusta ei pidetä hyväksyttävänä yhtä vähän kuin säännöksen säilyttämistä näyttövaikeuksien vähentämiseksi.

Valiokunta pitää esitykseen sisältyvää arvostelua sinänsä perusteltuna, mutta katsoo, että edelleen on tarpeen myös rikoslainsäädännössä osoittaa vaaralliseen tappeluun osallistumisen paheksuttavuus. Samalla tavalla paheksuttavaa on provosoimattoman hyökkäyksen kohdistaminen puolustuskyvyttömään sivulliseen henkilöön. Tappeluun osallistumisen tulisi olla rangaistavaa silloin, kun joku itsekään väkivaltaa käyttäen tai muuten aktiivisesti osallistuu tappeluun, vaikka hänen oli syytä varoa, että tappelussa aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma tai vakava sairaus taikka että joku surmataan tappelussa. Rangaistavuuden tavoitteena on korostaa sen vaaran aiheuttamisen paheksuttavuutta, jonka tällaiseen vaaralliseen tappeluun osallistuva osaltaan saa aikaan. Rangaistavaa tulee olla

myös vastaavankaltaisen toisiin kohdistuvaan hyökkäykseen osallistumisen.

Valiokunta ehdottaa 21 lukuun lisättäväksi tappeluun osallistumista koskevan rangaistus-säännöksen. Uusi säännös on jokseenkin voimassa olevan tappelusäännöksen kaltainen, mutta tappeluun tai hyökkäykseen osallistumisen vaatimus on kuvattu nykyistä tarkemmin.

Tappelulla tarkoitetaan useamman henkilön samassa tilaisuudessa toisiinsa kohdistamaa ruumiillista väkivaltaa. Tappelussa ilmenee käytännössä useimmiten jakautumista ryhmiin, jotka kohdistavat toisiinsa väkivaltaa, mutta tällainen ryhmittäminen ei ole ehdoton edellytys. Hyökkäyksellä sen sijaan viitataan tekoon, jossa useimmat yhdessä ryhtyvät väkivaltaan toista tai toisia kohtaan. Osallistujia tulee olla vähintään kolme, joskin muutaman ihmisen välinen pahoinpitely vain harvoin voinee täyttää tappelun edellytykset. Muunlaiset pahoinpitelyt on arvoiteltava edelleen luvun muiden säännösten nojalla.

Rangaistavuus edellyttää, että tekijä itsekin käyttää ruumiillista väkivaltaa tai muulla teolla osallistuu tappeluun tai hyökkäykseen. Osallistuminen voi ilmetä paitsi välittömän väkivallan tekemisenä myös muuna tekona, kuten toisen tekemää väkivaltaa edistävänä toisten paon tai puolustautumisen estämisenä. Jos tekijä ainoastaan pyrkii irtautumaan tappelusta, esimerkiksi jouduttuaan tappelevan joukon sekaan vasten tahtoaan tai havaittuaan tappelun muuttuneen vaaralliseksi, hänen ei voida katsoa osallistuvan tappeluun. Ei myöskään henkilön, joka vain yrittää erottaa tappelevat osapuolet toisistaan.

Rangaistavuus edellyttää myös sitä, että tappelussa tai hyökkäyksessä joku surmataan tai jollekulle tahallaan aiheutetaan vaikea ruumiinvamma tai vakava sairaus ja että tekijän oli syytä varoa tällaisen seurauksen aiheutuvan tappelusta tai hyökkäyksestä. Tällaista seurausta tekijän on ollut syytä varoa silloin, kun tappelussa käytetty väkivalta on ollut niin voimakasta, että edellytetyn vakavan seurauksen mahdollisuus on ollut todellinen. Tähän voivat vaikuttaa monet seikat, kuten mahdollinen aseiden käyttäminen, vaaraa lisäävä ympäristö tai väkivallan kohdistaminen kehon helposti vammautuviin osiin, esimerkiksi päähän.

Säännös ei korvaa surmaa, pahoinpitelyä taikka ruumiinvamman tai kuoleman tuottamuksellista aiheuttamista koskevia erityisiä säännöksiä. Kysymys on vaarantamisrikoksesta. Sen vuoksi ja huomioon ottaen rikoslain 7 luvun

vaikutuksen enimmäisrangaistukseen useasta teosta tuomittaessa valiokunta katsoo, että tappeluun osallistumisen enimmäisrangaistukseksi riittää kaksi vuotta vankeutta.

14 § Heitteillepano (uusi)

Hallituksen esityksessä ei ole nykyistä heitteillepanoa vastaavaa säännöstä, joka määrää rangaistavaksi toisen tahallisen saattamisen ja jättämisen avuttomaan tilaan. Säännöksen poisjättämistä perustellaan sillä, että tällainen teko tai laiminlyönti on rangaistavaa muiden henkeä ja terveyttä tai vapautta suojaavien säännösten perusteella.

Mikäli teolla tai laiminlyönnillä aiheutetaan ruumiinvamma tai sairaus taikka vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, muiden 21 luvun säännösten soveltaminen ei aiheuttane erityisiä ongelmia. Sen sijaan vapautta suojaavien rikoslain 25 luvun rangaistussäännösten soveltuvuus on valiokunnan käsityksen mukaan epäselvä.

Valiokunta pitää perusteltuna erityisen heitteillepanoa koskevan rangaistussäännöksen säilyttämistä. Se korostaa velvollisuutta huolehtia avuttomaan tilaan joutuneesta, kun tekijä on aiheuttanut tämän tilan tai on tehtävänsä tai asemansa perusteella taikka muuten erityisesti velvollinen huolehtimaan tästä. Esityksen mukaan joissakin tapauksissa jouduttaisiin tällaisiin tilanteisiin soveltamaan niihin kovin huonosti soveltuvia tunnusmerkistöjä, kuten vapaudenriistoa koskevaa säännöstä.

Valiokunta ehdottaakin rikoslain 21 lukuun lisättäväksi uuden 14 §:n heitteillepanosta.

Valiokunnan ehdottama säännös on asiallisesti jokseenkin voimassa olevan heitteillepanosäännöksen kaltainen. Lievää ja vakavaa tekomoittoa ei enää kuitenkaan erotella. Lisäksi vaarantamisvaatimus todetaan säännöksessä nimenomaisesti.

Säännöksessä on kysymys ensinnäkin toisen saattamisesta avuttomaan tilaan. Uhri voidaan saattaa tällaiseen tilaan millä tahansa aktiivisella toiminnalla. Rangaistavuuden edellytyksenä ei tässä tapauksessa ole, että tekijällä olisi erityinen velvollisuus huolehtia uhristaan.

Toiseksi rangaistavaksi säädetään sellaisen henkilön jättäminen avuttomaan tilaan, josta tekijä on velvollinen huolehtimaan. Rikosoikeudessa on yleensä seurauksen aiheuttaminen laiminlyönnillä katsottu mahdolliseksi, vaikkei sitä olisi erikseen mainittu rikoksen tunnusmer-

kistössä. Avuttomaan tilaan jättäminen on kuitenkin niin tyypillinen heitteillepanon tekotapa, että sen rangaistavuutta ei ole syytä jättää pelkän tulkinnan varaan.

Jotta toisen avuttomaan tilaan jättäminen olisi rangaistavaa, tekijällä tulee olla velvollisuus huolehtia uhrista. Rikosoikeuden yleisten periaatteiden mukaan tällainen velvollisuus voi johtua muun muassa perhesuhteista, tehtäväksi ottamisesta, työtehtävistä taikka tekijän aikaisemmasta toiminnasta.

Säännöksessä ei ole tarkemmin kuvattu, mitä avuttomalla tilalla tarkoitetaan. Avuttomuus voi johtua esimerkiksi uhrin iästä tai terveydentilasta, mutta myös ulkoisista olosuhteista. Selvyyden vuoksi ehdotetaan laissa nimenomaan mainittavaksi, että rangaistavuus edellyttää vaaraa kohteena olevan hengelle tai terveydelle.

Valiokunta pitää heitteillepanon nykyistä enimmäisrangaistusta tarpeettoman korkeana ja sen vuoksi ehdottaa rangaistusasteikoksi sakkoa tai enintään kahta vuotta vankeutta. Asteikko on sama kuin vaaran aiheuttamisessa, jossa edellytetään aiheutettavan vakavaa vaaraa toisen hengelle tahallisesti tai törkeästi tuottamuksesta. Heitteillepanossa riittää vähäisempi vaara, mutta rikoksen tulee olla tahallinen.

17 § Toimenpiteistä luopuminen (uusi)

Voimassa olevan lain mukaan pahoinpitely ja lievä pahoinpitely ovat pääsääntöisesti asianomistajarikoksia. Ne ovat virallisen syytteen alaisia esimerkiksi silloin, kun ne on tehty julkisella paikalla. Hallituksen esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi tästä keinotekoisesta ja käytännössä ongelmalliseksi osoittautuneesta poikkeussäännöksestä. Ehdotuksen mukaan pahoinpitely on aina virallisen syytteen alainen rikos ja lievä pahoinpitely asianomistajarikos, jos uhri on yli viisitoistavuotias. Pahoinpitelyn muuttamista kokonaan virallisen syytteen alaiseksi perustellaan sillä, että erityisesti läheisissä henkilösuhteissa rikoksenteikijä saattaa painostaa uhria luopumaan syytepyynnöstä.

Valiokunta on rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa suhtautunut myönteisesti asianomistajarikosten varovaiseen lisäämiseen. Vähäiset rikokset voisivat olla mahdollisimman pitkälle asianomistajarikoksia, jolloin ne jäisivät asianosaisten kesken sovittaviksi asioiksi. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei kumpikaan asianosaisista käytä hyväkseen

asemaansa ja painosta toista osapuolta kohtuuttomaan lopputulokseen.

Valiokunnan mielestä syytteen nostaminen lievästä pahoinpitelystä voidaan antaa asianomistajan päätettäväksi hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla. Lievää pahoinpitelyä koskevan rangaistussäännöksen tarkoituksena on suojata yksilön ruumiillista koskemattomuutta, eikä sillä seikalla, tapahtuuko rikos yksityisellä tai julkisella paikalla, ole tässä yhteydessä merkitystä.

Sen sijaan pahoinpitelyn perustekomuodon muuttaminen poikkeuksetta virallisen syytteen alaiseksi on valiokunnan käsityksen mukaan liian kaavamainen ratkaisu. Uhrin suojaaminen rikoksenteikijän painostukselta ei saa johtaa siihen, ettei asianomistajan mielipiteellä ole lainkaan merkitystä syyteharkinnassa. Valiokunnan mielestä pahoinpitelyn on lähtökohtaisesti oltava virallisen syytteen alainen, koska uhrin asema helpottuu, syyteoikeuden vanhentumisaika ei lyhene ja poliisin velvollisuus ryhtyä rikoksen esitutkintaan selkeytyy.

Valiokunta ehdottaa, että 21 lukuun lisätään uusi 17 § Toimenpiteistä luopuminen, joka sallii virallisen syyttäjän jättää syytteen nostamatta pahoinpitelystä, mikäli asianomistaja sitä haluaa. Harkintavalta koskee vain 5 §:n mukaista pahoinpitelyä. Toimenpiteistä luopumisen edellytyksenä on asianomistajan vapaa ja harkittu pyyntö, ettei häneen kohdistuneesta pahoinpitelystä nosteta syytettä. Asianomistajan on tehtävä päätöksensä vapaaehtoisesti, ilman minkäänlaisia painostusta ja tietoisena päätöksensä oikeudellisista vaikutuksista. Virallisen syyttäjän tulee kuitenkin näissäkin tapauksissa nostaa syyte, mikäli erittäin tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

25 luku. Vapauteen kohdistuvista rikoksista

5 § Lapsen omavaltainen huostaanotto (uusi)

Hallituksen esityksessä ei ole erillistä säännöstä lapsen luvottomasta huostaanotosta. Useat valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat ehdottaneet tällaisen erillissäännöksen lisäämistä rikoslakiprojektin ehdotuksen (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisuja 1/1989) mukaisesti.

Säännöstä on pidetty tarpeellisena, koska muutoin lapsen lähipiiriin kuuluvat henkilöt tuomittaisiin yleisten vapaudenriistoa koskevien

rangaistussäännösten nojalla, mikäli he omavaltaisesti muotoavat huoltosuhdetta. Näiden rikosten rangaistusasteikot saattavat olla liian ankaria tällaisien, usein lapsen vanhempien huoltajuuskiistoihin liittyvien tekojen rankaisemiseen.

Lapsen ja aikuisen vapautta on hallituksen esityksessä todetun periaatteen mukaisesti suojattava rikosoikeudellisesti samalla tavoin. Lapsen omavaltaista huostaanottoa koskevan erityissäännöksen lisääminen ei ole ristiriidassa tämän lähtökohdan kanssa. Valiokunta ehdottaa, että 25 luvun 5 §:ksi lisätään uusi rangaistussäännös lapsen omavaltaisesta huostaanotosta.

Erityissäännöksellä suojataan lapsen tosiasiallisen huoltosuhteen jatkumista oikeudettomilta muutoksilta. Ehdotettu tunnusmerkistö edellyttää, että lapsi siirtyy omavaltaisella toiminnalla toisen huostaan siltä, jonka huostassa lapsi tosiasiallisesti on. Jos sen sijaan esimerkiksi 12 vuotta täyttänyt lapsi itse muuttaa tai haluaa jäädä sen vanhemman luo, jolla on vain tapaa-misoikeus lapseen, ei vanhempi salliessaan lapsen jäädä asumaan hänen luokseen toimi omavaltaisesti.

Huostassaolo tarkoittaa pitempiaikaisempaa suhdetta kuin pelkkä vierailu tai hetkellinen huolenpito. Lapsi ei esimerkiksi ole sen vanhemman huostassa, jonka luona hän viettää sovittuun tapaamisoikeuden mukaista viikonloppua. Jos vanhempi estää lapsen paluun huoltajan luo esimerkiksi lähtemällä lapsen kanssa ulkomaille, hän ottaa lapsen huostaansa tunnusmerkistössä tarkoitetulla tavalla. Jos tapaamisoikeuteen perustuva vierailu on kestänyt viikkoja, menettelee kuitenkin lapsen huoltaja, joka omavaltaisesti hakee lapsen pois, säännöksessä rangaistavaksi tarkoitetulla tavalla.

Jos lapsi elää molempien vanhempiensa huostassa ja toinen vanhemmista lähtee yhteistaloudesta lapsi omavaltaisesti mukanaan ja estää siten toista vanhempaa osallistumasta lapsen huoltoon, hän saattaa syyllistyä tunnusmerkistössä tarkoitettuun omavaltaiseen huostaanottoon.

Säännös koskee lapsen vanhempia, kasvatusvanhempia, huoltajaa ja lapselle läheisiä henkilöitä. Kasvatusvanhemmat mainitaan siitä syystä, että heillä, toisin kuin ottovanhemmillä, ei ole huoltaja-asemaa, mutta saattaa olla hyvinkin läheinen suhde lapseen. Lapselle läheisiä henkilöitä voivat olla esimerkiksi isovanhemmat. Sukulaisuus ei ole sinänsä keskeinen seikka arvioitaessa lapsen ja hänet huostaansa ottaneen henkilön välistä suhdetta, vaan suhteen tosiasiallinen sisältö ja merkitys lapsen kannalta.

Säännös koskee vain 16 vuotta nuorempien lasten huostaanottoa. Tätä vanhempien lasten huostaanottotapauksiin ei ole tarpeen soveltaa täysi-ikäisistä henkilöistä poikkeavia säännöksiä. Ehdotettu ikäraja vastaa kansainvälisestä lapsikaappauksesta Haagissa vuonna 1980 tehdyn yleissopimuksen 4 artiklan määräystä, jonka mukaan yleissopimuksen soveltaminen lakkaa lapsen täyttyessä 16 vuotta.

Ehdotettu rangaistussäännös on erityissäännös, joka koskee lapseen läheisessä asemassa olevan henkilön tekemää huoltosuhteen omavaltaista muotoamista. Se voi syrjäyttää esimerkiksi vapaudenriistoa, pakottamista ja omankädenoikeutta koskevat säännökset. Mikäli lapsi kuljetaan hänelle täysin vieraaseen ympäristöön, hänen vapautensa rajoitetaan hyvin vähäiseksi tai hänet esimerkiksi sidotaan teon toteuttamiseksi, ei huostaanottoa koskeva erityissäännös syrjäytä rikoslain vapaudenriistoa koskevia säännöksiä.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa, että rikoslain 25 lukuun lisätään uusi 5 § Lapsen omavaltaisen huostaanotto.

6 (5) § Tuottamuksellinen vapaudenriisto

Pykälän 1 momentissa edellytetään, ettei teko ole vähäinen huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko. Tällaista edellytystä ei ole asetettu pykälän 2 momentin soveltamiselle, vaan lyhyenkin ajan kestänyt vapaudenriisto voisi täyttää teon tunnusmerkistön.

Tällaisen eron tekeminen ei ole perusteltua. Pykälän 2 momentin mukaan rangaistaan esimerkiksi kansalaisia, jotka hyvässä uskossa tulkitsevat jokamiehen kiinniotto-oikeutta liian laajasti. Teko ei ole tällöin erityisen moitittava, eikä rangaistusuhan käytölle ole perusteluja, mikäli teon haitallisuus vähäistä. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttiin lisätään 1 momentin mukaisesti sanat ”jollei teko huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko ole vähäinen”.

7 (6) § Laiton uhkaus

Hallituksen esityksessä ehdotetaan laittoman uhkauksen enimmäisrangaistuksen alentamista kahdesta vuodesta yhteen vuoteen vankeutta. Perusteluna esitetään, ettei vain uhkaukseksi jääneestä rikoksesta ole tarvetta säätää ankarampaa rangaistusta. Valiokunnan käsityksen mukaan laittomassa uhkauksessa voi olla kyse niin törkeistä teoista, ettei nykyisen enimmäisran-

gaistuksen alentamiselle ole perusteita. Valiokunta ehdottaa, että laittoman uhkauksen enimmäisrangaistus korotetaan kahteen vuoteen vankeutta.

8 (7) § Pakottaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan pakottamisen enimmäisrangaistuksen alentamista kahdesta vuodesta yhteen vuoteen vankeutta. Ankarampaa rangaistusta ei ole ehdotuksessa pidetty tarpeellisena, koska rangaistussäännös syrjäytyy, mikäli teosta muualla laissa on säädetty ankarampi rangaistus.

Säännöksen toissijaisuudesta huolimatta valiokunta ei hyväksy enimmäisrangaistuksen alentamista. Vaikeudet rangaistusasteikon valinnassa aiheutuvat rikoksen varsin avoimesta tunnusmerkistöstä, jolloin törkeydeltään hyvin erilaiset teot tulevat arvosteltavaksi saman säännöksen perusteella. Pakottamiskeinot, tavoiteltavat päämäärät ja aiheutetut seuraukset voivat törkeydeltään ja haitallisuudeltaan poiketa huomattavasti toisistaan. Rikoslain uudistamisen yhteydessä on pyritty porrastamaan vakavuusasteeltaan erilaiset teot eri törkeysluokkiin. Ilmeisesti erillisen, riittävän täsmällisen törkeän tekemuodon laatiminen on pakottamisen osalta mahdotonta.

Edellä mainituilla perusteilla valiokunta ehdottaa, että pakottamisen enimmäisrangaistus korotetaan enintään kahdeksi vuodeksi vankeutta.

9 (8) § Syyte oikeus

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että tuotamuksellinen vapaudenriisto, pakottaminen ja laitton uhkaus ovat pääsääntöisesti asianomistajarikoksia. Valiokunta on edellä kiinnittänyt huomiota siihen, että pakottamisessa ja laittomassa uhkauksessa saattaa olla kyse varsin törkeästä rikoksesta. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että virallisella syyttäjällä on oikeus nostaa syyte säännöksessä mainituista rikoksista, mikäli erittäin tärkeä yleinen etu sitä vaatii.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 2 momentti. Siinä kielletään virallista syyttäjää nostamasta syytettä lapsen omavaltaisesta huostaanotosta, mikäli se on lapsen etujen vastaista. Lisäksi syyttäjä veloitetaan kuulemaan lapsen edun selvittämiseksi sen kunnan sosiaalilautakuntaa, jossa lapsella on asuinpaikka tai jossa lapsi oleskelee tai jolla muuten ilmei-

sesti on parhaat tiedot lapsesta. Käytännössä parhaat tiedot lapsesta on yleensä lapsen kotikunnan sosiaalilautakunnalla, mutta esimerkiksi silloin, kun lapsi on oleskellut pitkään ulkomailla tai vastikään vaihtanut asuinpaikkaansa, jonkin muun kunnan sosiaalilautakunnalla voi olla parhaat edellytykset arvioida lapsen etua.

34 luku. Yleisvaarallisista rikoksista

1 § Tuhotyö

Hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että tuhotyösäännös korvaa nykyiset murhapolttoa, räjäyttämistä ja vedentulvan aiheuttamista koskevat säännökset. Kun ehdotetun säännöksen sanamuoto poikkeaa merkittävästi voimassa olevista hyvin yksityiskohtaisista mutta samalla vanhahtavista soveltamisalan kuvauksista, saattaa tuhotyösäännöksen tulkinta tuottaa vaikeuksia.

Valiokunta hyväksyy sen perusajatuksen, että myös yleisvaarallisia rikoksia koskevilla säännöksissä nykyistä yleisluonteisemmin kuvataan rangaistavat teot. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen vaaraan, että tuhotyösäännöstä tulkittaisiin liian suppeasti ja siten aiheutettaisiin ilmeisiä rangaistavuusaukkoja.

Erityisesti eräästä esityksen perusteluissa yleisen vaaran käsitteelle annetut luonnehdinnat voivat rajata tuhotyösäännöksen soveltamisalan kapeammaksi kuin mitä perustelujenkin mukaan toisaalta on ilmeisesti tavoiteltu. Jos yleisen vaaran täyttymisen katsotaan suoraviivaisesti edellyttävän määrältään tai muilta ominaisuuksiltaan määrittelemättömän ja ennalta rajaamattoman ihmisjoukon vaarantamista, voi jokin edellytyksistä jäädä täyttymättä teossa, johon säännöstä aivan ilmeisesti on tarkoitettu soveltaa ja johon sitä valiokunnankin käsityksen mukaan tulisi soveltaa. Myös ihmisjoukolla tarkoitettua henkilö määrän määrittelyssä saatetaan päätyä tulkintaan, joka ei vastaa säännöksen tarkoitusta.

Käytännössä yleisin ongelmatilanne liittyyneen asutun asunnon tuleen sytyttämiseen. Jos katsottaisiin, ettei muutamaa ihmistä voida pitää ihmisjoukkona, säännöstä ei voitaisi useinkaan soveltaa pienen asuinrakennuksen tuleen sytyttämiseen. Samoin vaaran yleisyyden jäykkä arvioiminen vaaran kohteen määrittelemättömyyden ja rajaamattomuuden perusteella voi johtaa esityksen tarkoituksen vastaiseen tulkintaan. Esimerkiksi laivassa hengenvaaraan joutuvien henkilöi-

den määrä voi olla tarkasti tiedossa, mutta yksin tämä seikka ei estä säännöksen soveltamista.

Valiokunta katsoo, että yleisen vaaran vaati-
mista on tulkittava siten, että esimerkiksi asutun
rakennuksen tuleen sytyttäminen lähtökohtai-
sesti kuuluu tuhotyösäännöksen soveltamis-
alaan. Vaikka vaarannettuja henkilöitä olisi vain
muutama, käsillä voi tyypillisesti olla tällainen
yleistä vaaraa säännöksessä tarkoitettussa mieles-
sä aiheuttava teko. Ratkaisevaa ei ole myöskään
se, tiesikö tekijä henkilöiden lukumäärän edeltä.

On omiaan — lausekkeen tulee valiokunnan
käsityksen mukaan merkitä lähinnä sitä, että
säännöksen soveltaminen ei edellytä joidenkin
henkilöiden todella olleen vaarassa. Esimerkiksi
perheen asunnon sytyttäminen tuleen on tuho-
työ, vaikka perhe ei juuri tuolloin olekaan ollut
kotona. Säännöstä ei voida soveltaa, jos tekijä
olisi ensin tarkkaan varmistautunut siitä, että
kukaan ei joudu vaaraan.

Pykälän 2 momentin soveltaminen edellyttää,
että tuotanto-, jakelu- tai tietojärjestelmän toi-
mintaan puututaan oikeudettomasti. Säännök-
sen perusteluissa todetaan, että edellytys lähtö-
kohtaisesti sulkee pois tuhotyösäännöksen sovel-
tuvuuden työtaistelu- ja järjestötoimiin, vaikka
ne voivat vaarantaa yhteiskunnalle tärkeää toi-
mintaa. Oikeudettomuus on säännöksen sovelta-
misen kannalta tärkeä käsite, jonka tarkka mää-
rittelemine ei ole onnistunut muidenkaan rikos-
ten yhteydessä. Esimerkiksi työ- tai virkaehtoso-
pimusjärjestelmän mukaan laitton lakko ei ole
säännöksen tarkoittamassa merkityksessä oi-
keudeton.

4 § Terveiden vaarantaminen

Terveiden vaarantamisena rangaistaan tietyt
teot, jotka ovat omiaan aiheuttamaan yleistä
hengen tai terveyden vaaraa. Terveiden vaaran-
taminen voidaan aiheuttaa kolmella, 1 momen-
tin 1—3 kohdassa, määritellyllä tavalla. Momen-
tin 3 kohta koskee säteilylähteen, ydinaineen ja
ydinjätteen käyttöä sekä toimintaa ydinenergia-
lain vastaisesti.

Eräät valiokunnan kuulemat asiantuntijat
ovat arvostelleet säteily- ja ydinenergialaissa ole-
vien vankeusuhkaisten rangaistussäännösten ku-
moamista ja niiden keskittämistä rikoslain yleis-
luonteisiin rangaistussäännöksiin. Valiokunta
on edellä yleisperusteluissaan käsitellyt laajem-
min rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatet-
tuja periaatteita. Valiokunnan näkemysten mu-
kaan niistä ei ole syytä luopua myöskään ydin-

energia- ja ydinräjähd- sekä säteilyrikoksien
kohdalla.

Valiokunta ehdottaa, että 3 kohta jaetaan sel-
keyden vuoksi kahdeksi eri kohdaksi 3 ja 4 sekä
sanamuotoa muutetaan seuraavasti:

”3) käyttää säteilylähdettä säteilylain (591/91)
vastaisesti tai

4) käyttää ydinainetta tai ydinjätettä taikka
toimii ydinenergiaa käytettäessä ydinenergialain
(990/87) vastaisesti”.

38 luku. Tieto- ja viestintärikoksista

1 § Yksityisen salassapitorikos

Valiokunta pitää sanaa ”yksityisen” pykälän
nimessä harhaanjohtavana ja ehdottaa sen pois-
tamista. Pykälän nimen muuttaminen edellyttää
myös rikoslain 40 luvun 5 §:n muuttamista, kos-
ka muutoin kahdelle eri rikokselle tulisi sama
nimi.

2 § Salassapitorikkomus

Valiokunta ehdottaa, että 1 §:n nimenmuu-
toksen johdosta säännöksestä poistetaan sana
”yksityisen”.

3 § Viestintäsalaisuuden loukkaus

Viestintäsalaisuuden loukkauksena rangaistaan
erilaisia viestinnän luottamuksellisuuteen
kohdistuvia tekoja. Säännöksellä suojataan kir-
jesalaisuutta ja sähköisesti tallennettua viestiä,
puheviestintää sekä puhelin-, lennätin- ja muuta
telesalaisuutta. Kirjeen tai muun viestin vahin-
goittaminen tai hävittäminen voi tulla arvostelta-
vaksi ehdotettujen tietoliikenteen häirintää tai
nykyisten vahingontekoa koskevien säännösten
perusteella.

Liikenneministeriö on epäillyt, että rangaista-
tavuuden ulottaminen televiestin tunnustietoi-
den hankintaan voisi merkitä olennaista muu-
tosta nykyisten puhelinvaihteiden käyttöön. Tele-
päätelaitteissa on usein toiminne, joka rekiste-
roi vaihteesta lähtevät puhelut puhelinlaskun
seurantaan ja erittelyä varten. Nykyinen lainsää-
däntö ei estä käyttämästä tällaisia telepäätelait-
teita, jotka ovat Euroopassa yleisesti hyväksyt-
tyjä. Teletointalain uudistuksella (676/92)
siirryttiin Euroopan yhteisöjen antaman direkti-
iviin (91/263/ETY) mukaiseen tyyppihyväksyn-
tään.

meksi ”tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen”. Vastaavasti pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi muotoon ”Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen”.

44 luku. Hengen, terveyden tahi omaisuuden suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisesta

9 § (uusi)

Valtionrautatiet (VR) muutetaan osakeyhtiöksi 1.7.1995 lukien (20/95). VR:n palveluksessa oleva henkilöstö siirtyy osakeyhtiön tai perustettavan Ratahallintokeskuksen palvelukseen. Tämän jälkeen VR:n henkilöstö ei enää miltään osin ole virkasuhteessa valtioon eikä siten myöskään virkarikossäännösten alaista, jollei tehtävään liity julkisen vallan käyttöä. Ehdotettuun rikoslain 34 lukuun ei sisälly nykyistä 9 §:n 3 momenttia vastaavaa rangaistussäännöstä vaaran tuottamuksesta rautatien käyttämisessä. Nämä kaksi muutosta yhdessä johtavat siihen, ettei laissa enää olisi rangaistussäännöstä, jonka mukaan voitaisiin arvostella VR:n henkilöstön tuottamuksellinen rautatieliikennettä vaarantava teko tai laiminlyönti. Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä liikenne rikoksia koskeviin säännöksiin on ehdotettu yleistä liikenteen vaarantamista koskevaa säännöstä, joka kattaisi myös raideliikenteen vaarantamisen (oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 4/1994). Tällainen ehdotus voi kuitenkin toteutua aikaisintaan vasta vuoden 1996 aikana.

Rautatieliikenteen vaarantamisesta on syytä olla rangaistussäännös jo ennen liikenne rikosuudistuksen voimaantuloa. Tarve koskee erityisesti junaliikennettä. Muun raideliikenteen vaarantaminen voidaan jo nykyisin riittävästi arvostella muun muassa liikenteen vaarantamista ja ruumiinvamman tuottamusta koskevien säännösten nojalla. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että tätä tarkoittava säännös lisätään 44 luvun 9 §:n 2 momentiksi.

Uusi säännös koskee sekä junan kuljettamista että junan turvalliseen kulkuun olennaisesti vaikuttaviin muihin toimiin osallistumista junassa tai sen ulkopuolella. Muita junaturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavia tehtäviä ovat esimerkiksi tähyttäminen, josta veturinkuljettajan apulaisenkin vastaa, taikka liikennepaikalla tai ratapihalla junansuorittajan velvollisuuksiin kuuluva

kulketien turvaaminen. Tämän perusteella esimerkiksi junansuorittaja ja veturimiehistöön kuuluvat jäsenet rinnastetaan junankuljettajaan heidän toimiessaan heille osoitetussa junaturvallisuuteen vaikuttavassa tehtävässä.

Säännöksen tarkoittama juna on joko matkustaja- tai tavaravaunun ja veturin muodostama kokonaisuus, mutta myös jompikumpi osa yksinkin. Metrojunakin on säännöksen tarkoittama juna. Samoin säännöstä sovelletaan huolto- ja korjaustöissä sekä esimerkiksi ratatyössä käytettäviin junaan rinnastettaviin kiskoilla liikuteltaviin rakennus- ja työkoneisiin. Sen sijaan resiina ei enää ole tällainen säännöksen tarkoittama junaan rinnastettava laite.

Säännöksen mainitsemat ”junaturvallisuutta koskevat määräykset” koostuvat valtionrautateiden junaturvallisuussäännöstä, sen soveltamisohjeiden velvoittamista määräyksistä, junaturvallisuussääntöön liittyvistä teknisistä määräyksistä sekä paikallisista (liikennepaikan, ratapihan tai turvalaitoksen) turvallisuusmääräyksistä. Näiden säännösten junaturvallisuutta koskevia määräyksiä ja velvoittavia ohjeita ovat esimerkiksi junan kulkutietä ja sen turvaamista sekä veturimiehistön tähytystä koskevat säännöt.

Junaturvallisuutta koskevat määräykset on laadittu valtionrautateiden omaa liikennettä varten, mutta erikseen VR:n kanssa tehdyllä sopimuksella ne on saatettu myös muussa rataliikenteessä voimaan. Siten niin sanottu vaihtoratatyö eli teollisuusalueilla ja muilla yksityisillä radoilla tapahtuva liikenne ja kaupallinen matkailuliikenne ovat myös säännöksen tarkoittamaa liikennettä. On mahdollista, että tulevaisuudessa raideliikennettä harjoittavat laajemmin muutkin liikenteenharjoittajat kuin VR. Tällaisessa liikenteessä tehdyt edellä mainittujen tai vastaavien sääntöjen rikkomukset ovat yhtä lailla ehdotuksen mukaisesti rangaistavia.

Samoin kuin voimassa oleva rikoslain 34 luvun 9 §:n 3 momentti myös ehdotettu uusi säännös edellyttää vaaran aiheuttamista hengelle, terveydelle tai omaisuudelle. Rangaistusasteikko on sama kuin voimassa olevassa laissa.

47 luku. Työrikoksista

1 § Työturvallisuusrikos

Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin 2 kohdan tarkentamista siten, että sanan ”mää-

räysten” sijasta käytetään molemmissa kohdissa sanaa ”työturvallisuusmääräysten”.

Pykälän 2 momentin viittaussäännöksen mukaan rangaistus kuolemantuottamuksesta, vammantuottamuksesta ja vaaran aiheuttamisesta säädetään rikoslain 21 luvun 8—12 §:ssä. Perusteluissa säännöstä luonnehditaan puhtaaksi viittaussäännökseksi, jolla muistutetaan, että momentissa mainittuja rikoslain 21 luvun säännöksiä voidaan soveltaa myös työturvallisuussäännösten tultua rikotuiksi. Rikoslain 21 luvun ja työturvallisuussäännösten soveltamisen arvioidaan pääosin säilyvän nykyisellään.

Hallituksen esityksen mukaan vaaran aiheuttamisen suhde työturvallisuussäännökseen muuttuu kuitenkin nykyisestä, koska em. 21 luvun 12 §:n toissijaisuuslauseke poikkeaa voimassa olevasta. On selvää, että ehdotettu vaaran aiheuttamisen toissijaisuuslauseke mahdollistaa rangaistuksen tuomitsemisen sekä vaaran aiheuttamisesta että työturvallisuusrikoksesta. Tätä rajoittavat yleiset lainkonkurrenssiopit, joista ei ole rikoslaissa säännöksiä.

Valiokunnassa kuullut asiantuntijat ovat olleet keskenään erimielisiä siitä, miten rikoslain 21 luvun säännöksiä ja työturvallisuussäännöksiä sovelletaan keskenään. Valiokunta katsoo, että lainkonkurrenssiin liittyvät kysymykset on tässä yhteydessä jätettävä oikeuskäytännön varaan. Mikäli säännösten soveltamisessa esiintyy merkittäviä epäkohtia, niiden keskinäistä suhdetta voidaan myöhemmin selkeyttää toissijaisuuslausekkeen täsmentämisellä tai mahdollisesti konkurrenssia koskevalla yleissäännöksellä.

2 § Työaikasuojelurikos

Hallituksen esitykseen sisältyy ankaruusvertailua edellyttävä toissijaisuuslauseke. Säännöksen perustelut ovat virheelliset, koska työaika- tai vuosilomakirjanpidon värentäminen ei voi tulla arvosteltavaksi rikoslain 30 luvun 9 §:n säädettyinä kirjanpitorikoksena tai 10 §:n tuottamuksellisenä kirjanpitorikoksena. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että toissijaisuuslauseke poistetaan.

4 § Työntekijöiden edustajan oikeuksien loukkaaminen

Ehdotetusta säännöksestä ei ilmene, ettei se koske työsuhteen päättämiseen tai lomauttamiseen liittyvien menettelytapasäännösten rikkomista. Rajausta on todettu perusteluissa. Säännöksen selventämiseksi valiokunta ehdottaa, että

sana ”oikeudettomasti” korvataan täsmällisemmällä ilmaisulla: ”ilman laissa säädettyä tai työ- tai virkaehtosopimuksessa määrättyä perustetta”. Tällöin säännöksen piiriin kuuluvat irtisanomissuojasopimuksissa ja työsopimuslaisissa olevat luottamusmiehen irtisanomista koskevat menettelytapasäännökset, jotka ovat osa irtisanomisperustetta.

Ehdotettu säännös suojaa työntekijöiden edustajia irtisanomiselta, muunlaiselta erottamiselta sekä lomauttamiselta. Valiokunta ehdottaa, että siihen lisätään työsuhteen osa-aikaistaminen, joka taloudellisilta vaikutuksiltaan saattaa olla verrattavissa lomauttamiseen ja työ- tai palvelussuhteen päättämiseen.

Säännöksellä on tarkoitus suojata työntekijöiden edustajan aseman pysyvyyttä. Tämän kannalta ei ole suurta merkitystä sillä, tapahtuuko erottaminen irtisanomisella vai työsuhteen purkamisella. Tästä syystä säännös ei sovellu esimerkiksi tilanteeseen, jossa työsuhde puretaan perusteella, joka ei ole purkuperuste, mutta kylläkin riittävä irtisanomisperusteeksi.

Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista on arvostellut säännöksellä suojattavien henkilöpiirin rajausta ja pitäneet varaedustajien asemaa tulkinnanvaraisena. Ehdotuksessa on noudatettu periaatetta, että vain haitallisen käyttäytymisen ydinalue on syytä sisällyttää rikoslain rangaistussäännösten piiriin. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotetulla säännöksellä suojattavilla työntekijöiden edustajilla on huomattavasti suurempi käytännön merkitys kuin muilla työntekijöiden edustajilla. Ehdotettu säännös kattaa luottamusmiesten ohella vain varaluottamusmiehet, kun he hoitavat luottamusmiehen tehtäviä.

5 § Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaaminen

Hallituksen esityksessä oleva pykälän sanamuoto ja sen perustelut ovat epäselvät sen suhteen, onko työntekijän pakottaminen liittymään yhdistykseen rangaistavaa. Valiokunta ehdottaa, että säännöstä selkeytetään lisäämällä siihen sanat ”liittymään tai”. Lisäksi valiokunta huomauttaa siitä, että 3 momentin perustelut ovat harhaanjohtavat siltä osin kuin niistä saa käsityksen, ettei 2 momentin yritys ole rangaistava.

6 § Työnvälitysrikos

Työasiainvaliokunta ehdottaa lausunnossaan työnvälitysrikosta koskevaa säännöstä muutet-

tavaksi vastaamaan uuden työvoimapolvelulain (1005/93) sekä työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muutettuja säännöksiä (1035/93). Lakivaliokunta ehdottaa pykälän muuttamista työasiainvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti.

7 § Vastuun kohdentuminen

Vastuun kohdentumista koskevan säännöksen mukaan työrikosluvussa rangaistavaksi säädetystä työnantajan tai tämän edustajan menettelystä tuomitaan se, jonka velvollisuuksien rikkomiseksi teko tai laiminlyönti on katsottava.

Säännösehdoituksessa luetellaan vastuun arvioinnissa huomioitavat tekijät. Vastuun kohdentumisen perusteeksi ei ehdoteta asianomaisen asemaa. Työasiainvaliokunnan käsityksen mukaan sen lisääminen saattaisi selventää pykälää. Työasiainvaliokunta korostaa, etteivät muodollinen asema ja tosiasialliset tehtävät sekä toimivaltuudet välttämättä vastaa toisiaan. Tällaisissa tapauksissa ratkaiseva merkitys vastuuta kohdennettaessa on annettava todellisille valta- ja vastuusuhteille. Lakivaliokunta yhtyy työasiainvaliokunnan mielipiteeseen ja ehdottaa, että säännöksen selventämiseksi siihen lisätään sana ”asema”.

Työasiainvaliokunta huomauttaa, että tehtävien ja toimivaltuuksien selvyys vastuun kohdentumisperusteena ohjaa tulkintaa kahteen suuntaan. Vastuuta voidaan siirtää organisaatiossa alaspäin selkeillä tehtävien ja toimivaltuuksien delegoinnilla. Vastuu säilyy organisaation ylätasolla, mikäli tehtävät on määritelty epäselvästi ja toimivaltuudet ovat riittämättömiä. Ammatillinen pätevyys on lakivaliokunnan mielestä tässä yhteydessä samalla tavoin moniselitteinen vastuuperuste. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että sanat ”selvyys” ja ”ammatillinen pätevyys” poistetaan pykälästä.

Lisäksi valiokunta ehdottaa säännökseen kielellistä korjausta siten, että ilmaisun ”se, jonka velvollisuuksien rikkomiseksi teko tai laiminlyönti on katsottava” sijasta käytetään ilmaisua ”se, jonka velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on.”

8 § Määritelmät

Pykälässä määritellään työrikosluvussa käytetyt keskeiset käsitteet.

Työnantajan määritelmä on valiokunnan käsityksen mukaan liian suppea, sillä se ei kata

työnantajan vastuuta konsernissa eikä jaettua työnantajavastuuta. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisätään sanat ”sekä sitä, joka tosiasiallisesti käyttää työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa”.

Hallituksen esityksessä ei ole tarkoitus määrätä rangaistavaksi työntekijän velvollisuutta huolehtia omasta turvallisuudestaan. Pykälän 1 momentin 4 kohdan sanamuodosta kuitenkin johdetaan, että rangaistusuhka koskisi työturvallisuuslain 6 §:n 4 momentissa (509/93) tarkoitettuja rakennustyömaan itsenäisiä työsuorittajia ja rakennustyöhön henkilökohtaisesti osallistuvia työnantajia. Tästä syystä valiokunta ehdottaa sanojen ”joita on noudatettava toisen suojelemiseksi” lisäämistä 1 momentin 4 kohtaan.

Valiokuntakäsittelyssä on ilmennyt, ettei pykälän 1 momentin 4 kohdan ilmaisu ”muu työturvallisuutta koskeva laki” kata työterveyshuoltolakia, jonka eräiden säännösten rikkominen on tarkoitus saattaa työturvallisuusrikokseksi rangaistavaksi. Valiokunta ehdottaa, että 4 kohtaan lisätään maininta työterveyshuoltolaita.

48 luku. Ympäristörikoksista

1 § Ympäristön turmeleminen

Hallituksen esityksen antamisen jälkeen jätehuoltolaki (673/78) on kumottu jätelailalla (1072/93). Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohtaa on tästä syystä muutettava vastaamaan jätelain säännöksiä. Valiokunta ehdottaa, että 2 kohtaan lisätään uusina tekemuotoina aineen, valmisteen tai tuotteen kuljettaminen, käsitteleminen ja säilyttäminen.

Ympäristövaliokunta huomauttaa lausunnossaan, ettei 2 kohdan sanamuoto kata ilman-suojelulain 9 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla annettujen yleisten määräysten rikkomista, vaikka perusteluiden mukaan näin on tarkoitettu. Mainitut määräykset koskevat laitteiden käyttämistä, kun ehdotetussa rikoslain säännöksessä mainitaan vain aineen, valmisteen tai tuotteen käyttäminen yleisen määräyksen vastaisesti. Lakivaliokunta ehdottaa ympäristövaliokunnan lausunnon mukaisesti, että 2 kohtaan lisätään laitteen käyttäminen.

Pykälän 1 momentin 3 kohta koskee jätteiden määräystenvastaista maahantuontia. Jätteiden kansainvälisiä siirtoja koskevia säännöksiä on muutettu kahteen kertaan hallituksen esityksen

valmistumisen jälkeen. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että 3 kohta muutetaan vastaamaan jätelain nyt voimassa olevia säännöksiä. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että tämän kohdan mukainen rikoksen yritys on rangaistava. Yrityksen rangaistavuus rajoitetaan koskemaan pelkästään 1 momentin 3 kohtaa, koska muut 1 ja 2 momentissa tarkoitetut teot täyttyvät niin aikaisessa vaiheessa, ettei yrityksen rangaistavuudelle ole tarvetta.

Pykälän 1 momentissa edellytetään, että ympäristöä turmeleva teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumisen tai roskaantumisen vaaraa taikka vaaraa terveydelle. Valiokunta ehdottaa, että edellytyksenä on, että ”teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle”.

Pykälän 2 momentissa määritelty teko on rangaistava, mikäli se on omiaan aiheuttamaan ympäristön huonontumisen vaaraa. Ympäristövaliokunnan mielestä ilmaisu on tulkinnanvarainen ja tuntematon nykyisessä lainsäädännössä. Lakivaliokunta ehdottaa, että 2 momenttia muutetaan tulkintavaikeuksien välttämiseksi ympäristövaliokunnan ehdotuksen mukaisesti muotoon ”vakavuudeltaan ympäristön pilaantumiseen rinnastettavaa muuttumista”.

2 § Törkeä ympäristön turmeleminen

Pykälän 1 kohdan mukaan ympäristön turmeleminen on törkeää, jos ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus ja muut seikat.

Säännöksen sanamuodosta saa sen käsityksen, että säännös edellyttää näiden kolmen perusteen yhtäaikaisuutta. Valiokunnan käsityksen mukaan tämä ei ole voinut olla tarkoitus. Valiokunta ehdottaakin, että 1 kohdan loppu muutetaan muotoon ”pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus tai muut seikat”.

Hallituksen esityksessä ei ehdoteta, että törkeä ympäristön turmeleminen yritys olisi rangaistava. Valiokunta on edellä ehdottanut, että ympäristön turmeleminen yritys on 1 §:n 1 momentin 3 kohdan osalta rangaistava. Johdonmukaisuuden vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 2 momentti, jonka mukaan törkeä ympäristön turmeleminen yritys on rangaistava samassa laajuudessa kuin perustekemuodon yritys.

3 § Ympäristörikkomus

Pykälän mukaan on arvioitaessa ympäristön turmeleminen vakavuusastetta otettava lieventävinä seikkoina huomioon ympäristölle tai terveydelle aiheutetun vaaran tai vahingon vähäisyys, mahdollisuus saattaa ympäristö ennalleen taikka muut rikokseen liittyvät seikat.

Valiokunnan mielestä ympäristön ennalleensaattamismahdollisuuden ei pidä ehdotetulla tavalla vaikuttaa lieventävästi teon arvosteluun. Sen mainitseminen yhtenä arviointiperusteena saattaa johtaa sen ylikorostumiseen teon kokonaisarvostelussa. Valiokunta ehdottaakin perusteen poistamista säännöksestä. Tämä ei kuitenkaan merkitse, ettei ennallistamismahdollisuudella olisi lainkaan merkitystä teon kokonaisarvostelussa.

4 § Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen

Pykälän 2 kohdan viittaus kumottuun jätehuoltolakiin on korvattava viittauksella jätelakiin. Sen lisäksi valiokunta ehdottaa, että 2 kohtaa täsmennetään ja muutetaan kattavammaksi seuraavasti:

”2) rikkoo jätelakia tai ilmansuojelulakia tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä 1 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla”.

5 § Luonnonsuojelurikos

Pykälä koskee nimensä mukaisesti ns. perinteisen luonnonsuojelun nimellä tunnettua ympäristönsuojelun osaa. Sen pohjasäännöksinä ovat luonnonsuojelulain 23 §:ssä kriminalisoidut vakavat teot.

Eduskunta on hallituksen esityksen n:o 241 johdosta ympäristöhallintoa koskeväksi lainsäädännöksi hyväksynyt 17 päivänä joulukuuta 1994 lakiehdotuksen luonnonsuojelulain muuttamisesta. Laki, jolla muutetaan mm. mainittua 23 §:ää, on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1995.

Luonnonsuojelulain 23 §:ään on EU:n asetuksen johdosta lisätty uusia tekemuotoja, joista osa on otettava huomioon puheena olevassa luonnonsuojelurikosta koskevassa 5 §:ssä. Tällaisia ovat myyminen, joka on selvyiden vuoksi syytä lisätä luovuttamisen rinnalle, sekä kauttakuljetus, joka termi on kielellisesti parempi ilmaista sanoilla ”kuljettaa Suomen kautta”. Sen sijaan tekemuoto ”jälleenvie”, mikä tarkoittaa EU-ase-

tuksen mukaan maahan tuodun tavaran maasta vientiä, on tarpeeton, koska se sisältyy jo peruskäsitteeseen vienti.

Valiokunta ehdottaa, että lainmuutoksen johdosta pykälää täydennetään sanoilla ”myy” ja ”kuljettaa Suomen alueen kautta”.

6 § Rakennussuojelurikos

Valiokunta ehdottaa, että säännökseen lisätään sanat ”ilman laissa edellytettyä lupaa”, koska suojellun kohteen muuttamiseen tai purkamiseen voidaan saada lupa.

7 § Vastuun kohdentuminen

Pykälä vastuun kohdentumisesta on samanlainen kuin 47 luvun 7 §. Valiokunta on ehdottanut edellä siihen tehtäväksi eräitä muutoksia. Valiokunta ehdottaa vastaavien muutosten tekemistä myös tähän pykälään.

49 luku. Eräiden aineettomien oikeuksien loukkaamisesta

1 § Tekijänoikeusrikos

Pykälän 2 momentin mukaan rangaistaan luovattomasti valmistettujen teosten maahantuonti. Rangaistavuuden yhtenä edellytyksenä on, että ulkomailla valmistetun teoksen valmistaminen olisi Suomessa samoissa olosuhteissa tehtynä lainvastaista. Säännösehdoituksessa viitataan ainoastaan pykälän 1 momenttiin, vaikka siinä pitää olla viittaus myös sekä tekijänoikeuslain 56 a §:ään että oikeudesta valokuvaan annetun lain 18 a §:ään. Valiokunta ehdottaa näiden lakiviittausten lisäämistä.

Voimaantulosäännös

Uusi 3 momentti. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen jätehuoltolaki (673/78) on kumottu jätelailla (1072/93). Jätelain 78 §:n siirtymäsäännöksen mukaisesti eräät jätehuoltolain veloitteet ovat kuitenkin edelleen voimassa siirtymäajan. Valiokunta ehdottaa, että voimaantulosäännökseen lisätään uusi 3 momentti, jossa määrätään jätehuoltolain edelleen voimassa olevien veloitteiden rikkomiseen sovellettavaksi rikoslain 48 luvun 1—4 §:ää.

Uusi 4 momentti. Vesilain vankeusuhkaisten rangaistussäännösten kumoaminen ja niitä vas-

taavien säännösten sisällyttäminen rikoslakiin merkitsee muutoksia myös vesituomioistuinten toimivaltaan. Valiokunta ehdottaa, että voimaantulosäännökseen lisätään uusi 4 momentti, jossa säädetään rikoslain voimaan tullessa vireillä olevien vesilain rikkomista koskevien asioiden oikeuspaikasta.

Muita hallituksen esityksen lakiehdotuksia (2—159) koskevat huomautukset ja muutosehdotukset

6. Laki rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 2 luvun 11 a §:n muuttamisesta

Eduskunta on 5 päivänä joulukuuta 1994 hyväksynyt hallituksen esityksen n:o 66 laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen ym. muuttamisesta, jolla po. laintasoisen asetuksen nimike on muutettu laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta. Laki on tarkoitus saattaa voimaan 1.5.1995.

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen johdolauseeseen ja lain nimikkeeseen tehdään lainmuutoksesta johtuvat tarkistukset.

8. Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Hallituksen esityksen antamisen jälkeen hovioikeutta koskevat oikeudenkäymiskaaren säännökset ovat muuttuneet kahteen kertaan. Ensimmäisellä lainmuutoksella (1052/92) oikeudenkäymiskaaren 8 luku muutettiin 4 luvuksi. Sen jälkeen pääosa 4 luvun säännöksistä siirrettiin uuteen hovioikeuslakiin (56/94) ja oikeudenkäymiskaaren 4 luku kumottiin erillisellä lailla (58/94).

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksesta poistetaan 8 luvun 2 § sekä sitä koskevat maininnat johtolauseesta.

Lisäksi valiokunta ehdottaa jäljempänä, että 8 luvun 2 §:ää vastaava muutos tehdään hovioikeuslakiin (uusi 160. lakiehdotus).

14. Laki tieliikennelain 101 §:n muuttamisesta

Valiokunta on edellä rikoslain 21 luvun kohdalla ehdottanut, että lukuun lisätään uusi heit-

teillepanoa koskeva 13 §. Tämän vuoksi tieliikennelakiin ehdotettu muutos tulee tarpeettomaksi.

Valiokunta ehdottaa, että 14. lakiehdotus hylätään.

16. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n muuttamisesta

Sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ää on muutettu 16 päivänä toukokuuta 1994 annetulla lailla (359/94).

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 2 §:ään ja johtolauseeseen tehdään lainmuutoksesta johtuvat tarkistukset.

Valiokunnan edellä rikoslain 21 ja 25 luvun kohdalla ehdottamien muutosten johdosta 21 luvun 13 § on muuttunut 14 §:ksi ja 25 luvun 6 ja 7 § yhtä numeroa suuremmaksi. Myös nämä muutokset vaikuttavat lakiehdotuksen 2 §:ään, joten valiokunta ehdottaa niistä johtuvia viittaustarkistuksia.

17. Laki ydinenergiain muuttamisesta, 18. Laki säteilylain 60 ja 62 §:n muuttamisesta ja 20. Laki patoturvallisuuslain 12 ja 13 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksissa n:ot 17, 18 ja 20 on kussakin viittaussäännös rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä oleviin säännöksiin. Näissä säännöksissä on käytetty rikoksen tekemuotoa koskevana luonnehdintana sanontaa ”vastoin . . . määräyksiä tehdystä ympäristörikoksesta”. Hallituksen esityksen valmistelun aikana tämä sanonta on muutettu kuulumaan: ”vastoin . . . määräyksiä tehdystä *ympäristön turmelemisesta*”.

Valiokunta ehdottaa, että 17., 18. ja 20. lakiehdotukseen epähuomiossa jäänyt vanhentunut sanonta muutetaan yhdenmukaiseksi muissa lakiehdotuksissa käytetyn sanonnan kanssa.

25. Laki pankkitarkastusvirastosta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Pankkitarkastusvirastosta annettu laki on kumottu 1 päivänä lokakuuta 1993 voimaan tulleella rahoitustarkastuslailla (503/93). Uudessa rahoitustarkastuslaissa ei ole salassapitovelvollisuutta koskevaa rangaistussäännöstä.

Valiokunta ehdottaa, että 25. lakiehdotus hylätään.

26. Laki talletuspankkien toiminnasta annetun lain 62 §:n muuttamisesta ja 27. Laki rahoitustoimintalain 33 §:n muuttamisesta

Talletuspankkien toiminnasta annettu laki ja rahoitustoimintalaki on kumottu 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleella lailla luottolaitostoiminnasta (1607/93).

Valiokunta ehdottaa, että 26. ja 27. lakiehdotus hylätään.

28. Laki säästöpankkilain 135 §:n muuttamisesta

Säästöpankkilain 135 §:ää on muutettu 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleella lailla (1610/93).

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 135 §:ään ja johtolauseeseen tehdään lainmuutoksesta johtuvat tarkistukset.

29. Laki osuuspankkilain 92 §:n muuttamisesta

Osuuspankkilain 92 §:ää on muutettu 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleella lailla (611/93).

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 92 §:ään ja johtolauseeseen tehdään sanotusta lainmuutoksesta johtuvat muutokset.

37. Laki vakuutusyhtiölain 18 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys n:o 330 suomalaisia vakuutusyhtiöitä ja vakuutuksen välittäjiä koskevan lainsäädännön muuttamisesta, jossa vakuutusyhtiölain 18 lukuun sisältyviä salassapitovelvollisuutta ja salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevia säännöksiä ehdotetaan sisällöltään ja numerojärjestykseltään muutettaviksi. Esitys liittyy Euroopan talusalueesta tehtyyn sopimukseen, minkä vuoksi siihen sisältyvät lakiehdotukset on tarkoitus saattaa voimaan heti, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Näin ollen hallituksen esitykseen n:o 330 sisältyvä vakuutusyhtiölain muutos-ehdotus on käsiteltävä ennen rikoslakiehdotukseen sisältyvää 37. lakiehdotusta.

Valiokunta ehdottaa, että 37. lakiehdotus hylätään.

38. Laki vakuutusyhdistyslain 16 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys n:o 357 laiksi vakuutusyhdistyslain muuttamisesta, jossa vakuutusyhdistyslain 16 lukuun sisältyviä salassapitovelvollisuutta ja salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevia säännöksiä ehdotetaan sisällöltään ja numerorajestykseltään muutettaviksi. Esitys liittyy Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehtyyn sopimukseen, minkä vuoksi siihen sisältyvät lakiehdotukset on tarkoitus saattaa voimaan heti, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Näin ollen hallituksen esitykseen n:o 357 sisältyvä vakuutusyhdistyslain muutosehdotus on käsiteltävä ennen rikoslakiehdotukseen sisältyvää 38. lakiehdotusta.

Valiokunta ehdottaa, että 38. lakiehdotus hylätään.

60. Laki tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Laki tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta on kumottu 1 päivänä heinäkuuta 1994 voimaan tulleella samannimisellä lailla (389/94).

Uuden lain 9 §:ssä on salassapitovelvollisuutta koskeva säännös ja 10 §:ssä salassapitovelvollisuuden rikkomista koskeva säännös. Rikoslakiesityksessä omaksuttujen periaatteitten johdosta myös uuden lain 10 § on syytä muuttaa viittaussäännökseksi rikoslain salassapitorikossäännöksiin.

Valiokunta ehdottaa, että 60. lakiehdotuksen sijasta hyväksytään sen korvaava ehdotus laiksi tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain 10 §:n muuttamisesta.

61. Laki arkistolain 26 §:n muuttamisesta

Arkistolaki on kumottu 1 päivänä lokakuuta 1994 voimaan tulleella uudella samannimisellä lailla (831/94). Uudessa laissa ei ole salassapitovelvollisuutta eikä sen rikkomista koskevia säännöksiä.

Valiokunta ehdottaa, että 61. lakiehdotus hylätään.

65. Laki väestökirjalain 25 §:n muuttamisesta

Väestökirjalaki on kumottu 1 päivänä marraskuuta 1993 voimaan tulleella väestötietolailla (507/93). Uuden lain 37 §:ssä on väestötietojen salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevat säännökset. Rikoslakiesityksessä omaksutun systematiikan johdosta 37 § on syytä muuttaa viittaukseksi rikoslain salassapitovelvollisuuden rikkomista koskeviin säännöksiin.

Valiokunta ehdottaa, että 65. lakiehdotuksen sijasta hyväksytään sen korvaava ehdotus laiksi väestötietolain 37 §:n muuttamisesta.

67. Laki lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 10 ja 24 §:n muuttamisesta,**68. Laki hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 10 ja 24 §:n muuttamisesta ja****69. Laki sairaanhoitotoimen harjoittamisesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Laki lääkärintoimen harjoittamisesta, laki hammaslääkärintoimen harjoittamisesta ja laki sairaanhoitotoimen harjoittamisesta on kumottu 1 päivänä heinäkuuta 1994 voimaan tulleella lailla terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/94).

Valiokunta ehdottaa, että 67.—69. lakiehdotus hylätään.

76. Laki lääkelain 90 ja 97 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksessa ehdotetaan, että lääkelain 90 §:ään lisätään uusi 2 momentti. Eduskunnalle on nyttemmin annettu hallituksen esitys n:o 337 laiksi lääkelain muuttamisesta, johon myös sisältyy ehdotus 90 §:n täydentämisestä uudella 2 momentilla. Uudet 2 momentit eivät ole samansisältöisiä vaan osittain ne kuuluvat siten peräkkäin, että hallituksen esityksessä n:o 337 ehdotettu 2 momentti kuuluu rikoslakiehdotukseen sisältyvän 2 momentin jälkeen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä n:o 52 ehdotetaan hallituksen esityksen n:o 337 hyväksymistä.

Hallituksen esityksen n:o 337 huomioon ottaen lakivaliokunta ehdottaa 76. lakiehdotuksen johtolauseen muuttamista niin, että lääkelain 90 §:n uudet momentit asettuvat peräkkäin omille paikoilleen.

82. Laki liikevaihtoverolain muuttamisesta

Liikevaihtoverolaki on kumottu 1 päivänä kesäkuuta 1994 voimaan tulleella arvonlisäverolailalla (1501/93). Arvonlisäverolakiin on sisällytetty samat salassapitovelvollisuutta ja salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevat säännökset kuin liikevaihtoverolaissa oli. Tämän vuoksi lakiehdotukseen sisältyvät muutokset on tehtävä liikevaihtoverolain sijasta arvonlisäverolakiin.

Valiokunta ehdottaa, että 82. lakiehdotuksen sijasta hyväksytään sen korvaava ehdotus laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta.

86. Laki maidon ja sianlihan vientikustannusmaksusta annetun lain 21 §:n muuttamisesta

Laki maidon ja sianlihan vientikustannusmaksusta (513/90) koski 1.7.—31.12.1990 väliseltä ajalta suoritettuja vientikustannusmaksuja. Hallituksen esityksen perusteluista huolimatta valiokunta ei pidä tämän määräaikaisen lain muuttamista enää tarpeellisenä.

Valiokunta ehdottaa, että 86. lakiehdotus hylätään.

87. Laki maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 25 §:n muuttamisesta

Laki maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta (1062/90) koski vuosilta 1991—1994 perittäviä vientikustannusmaksuja. Se on nimenomaisesti kumottu 8 päivänä joulukuuta 1994 annetulla lailla eräiden maatalouden alaan kuuluvien lakien kumoamisesta (1099/94).

Valiokunta ehdottaa, että lain kumoamisen takia tarpeettomaksi käynyt 87. lakiehdotus hylätään.

88. Laki erikoiskasvien markkinoimismaksuista annetun lain 25 §:n muuttamisesta

Lakia erikoiskasvien markkinoimismaksuista (978/91) sovellettiin vuosina 1991 ja 1992 tuotetusta sokerijuurikkaasta, öljykasvien siemenistä ja tärkkelysperunasta perittäviin markkinoimismaksuihin. Valiokunta ei pidä tämän määräaikaisen lain muuttamista enää tässä vaiheessa tarpeellisenä.

Valiokunta ehdottaa, että 88. lakiehdotus hylätään.

98. Laki yritystoiminnan aluetuesta annetun lain 33 §:n muuttamisesta

Laki yritystoiminnan aluetuesta (1297/88) oli määräaikainen ja voimassa 31 päivään joulukuuta 1993.

Valiokunta ehdottaa, että tarpeettomaksi käynyt 98. lakiehdotus hylätään.

109. Laki kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 33 §:n muuttamisesta

Kotitaloustyöntekijän työsuhdetta koskevan lain 4 luku (18—26 §) on kumottu 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleella lailla nuorista työntekijöistä (998/93). Lakiehdotuksen 33 §:stä on sen vuoksi poistettava viittaukset kumottuihin pykäliin.

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 33 §:ään ja johtolauseeseen tehdään edellä kerrotusta lainmuutoksesta johtuvat muutokset.

110. Laki metsä- ja uittotyöntekijäin yhteisasunnoista annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Valiokunta on edellä rikoslain 47 luvun 1 §:n 2 kohdassa ehdottanut työturvallisuusrikkoksen säännöksiä tarkennettavaksi siten, että sanan ”määräysten” sijasta käytetään joka kohdassa termiä ”työturvallisuusmääräysten”.

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 16 §:ään tehdään vastaavat tarkennukset.

111. Laki merimieslain 83 ja 84 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksen 83 §:n 2 momentissa olevan viittaussäännöksen mukaan merimieslain 29 §:n 1 momentissa säädetyn työturvallisuudesta huolehtimista koskevan yleisvelvoitteen rikkominen rangaistaan työturvallisuusrikkoksena. Sen sijaan saman 29 §:n 2 momentissa oleva erityissäännös raskaana olevan työntekijän suojelusta jäisi kriminalisoinnin ulkopuolelle. Edellä 109. lakiehdotuksessa vastaava raskaana olevaa työntekijää koskeva suojelunormi on ehdotettu rangaistavuuden piiriin kuuluvaksi.

Eri lakien säännösten yhdenmukaistamiseksi valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 83 §:n 2 momenttia täydennetään viittauksella 29 §:n 2 momenttiin.

112. Laki yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksen mukaan yhteistoimintalain 16 §:n mukaisiksi vastuusubjekteiksi tulisivat ”työnantaja tai tämän edustaja”. Näin kirjoitetuna ehdotus kaventaa vastuullisten piiriä konserneissa.

Vastuullisten piirin säilyttämiseksi ennallaan valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 16 §:n 1 momentin alkuun lisätään sanat ”Konsernijohdon kuuluva”.

114. Laki työaikalain muuttamisesta,**116. Laki maatalouden työaikalain muuttamisesta,****117. Laki kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta ja****118. Laki merityöaikalain muuttamisesta**

Lakiehdotuksiin n:ot 114 ja 116—118 sisältyvissä työaikalaeissa on kussakin työaika-rikkomusta koskeva säännös. Säännökset on kirjoitettu eri tavoin seurauksin, että ne ovat keskenään epä johdonmukaisia nähtävänäpitovelvollisuuden laiminlyönnin osalta. Valiokunnan mielestä tällaiset laiminlyönnit on syytä jättää kriminaalisoinnin ulkopuolelle samoin kuin on ehdotettu meneteltäväksi rikoslain työturvallisuussäädösten kohdalla.

Valiokunta ehdottaa 114. ja 116.—118. lakiehdotusten muuttamista niin, että työaikalain 23 §:n 1 momentti, maatalouden työaikalain 30 §:n 1 momentti, kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain 15 §:n 1 momentti ja merityöaikalain 23 § kirjoitetaan samalla tavalla ja niin, ettei nähtävänäpitovelvollisuuden laiminlyönti ole rangaistavaa.

120. Laki leipomotyölain muuttamisesta

Leipomotyölakia on muutettu 1 päivänä joulukuuta 1993 voimaan tulleella lailla (916/93).

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen johdolauseeseen tehdään lainmuutoksesta johtuva tarkistus. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 10 §:n 1 momenttiin tehdään vastaava muutos kuin edellä on ehdotettu 114. ja 116.—118. lakiehdotuksiin.

123. Laki työturvallisuuslain 49 ja 51 §:n muuttamisesta

Työturvallisuuslakia on muutettu 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleella lailla (509/93).

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen johdolauseeseen tehdään lainmuutoksesta johtuva tarkennus.

124. Laki nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Laki nuorten työntekijäin suojelusta on kumottu 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleella lailla nuorista työntekijöistä (998/93).

Työasiainvaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta ehdottaa, että 124. lakiehdotuksen sijasta hyväksytään korvaava lakiehdotus nuorista työntekijöistä annetun lain 18 §:n muuttamisesta.

125. Laki lyijyvalkoisen ja lyijysulfaatin käytön kieltämisestä eräissä maalaustöissä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksen 6 §:ssä viitataan rikoslain työturvallisuusrikosta koskevaan 47 luvun 1 §:ään. Valiokunta on edellä ehdottanut 47 luvun 1 §:n 2 kohdan sanonnallista tarkentamista.

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 6 §:ään tehdään vastaavat tarkistukset.

126. Laki työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta

Työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annettua lakia on muutettu 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleella lailla (1035/93). Työasiainvaliokunnan lausunnossa esitetään lakiehdotuksen korjaamista niin, että sanottu lainmuutos otetaan huomioon ja että lakiehdotuksessa havaitut epätarkkuudet korjataan.

Työasiainvaliokunnan lausunnossa esitettyyn yhtyen lakivaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 26 §:n ja johdolauseen muuttamista.

127. Laki työnvälityslain 17 §:n muuttamisesta

Työnvälityslaki on kumottu 1 päivänä tammi-kuuta 1994 voimaan tulleella työvoimapolvelulain (1005/93).

Työasiainvaliokunnan lausunnossa esitetään, että 127. lakiehdotus korvataan työvoimapolvelulain 21 §:n 1 momentin muutosehdotuksella. Lakivaliokunta yhtyy työasiainvaliokunnan lausuntoon tältä osin.

Lisäksi lakivaliokunta pitää asianmukaisena, että työvoimapolvelulain 21 §:n 2 ja 3 momenttiin sisältyvät salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevat säännökset korvataan hallituksen esityksessä omaksuttujen periaatteiden johdosta viittauksella rikoslain 38 luvun salassapitovelvollisuuden rikkomista koskeviin säännöksiin.

Valiokunta ehdottaa, että 127. lakiehdotuksen sijasta hyväksytään korvaava lakiehdotus työvoimapolvelulain 21 §:n muuttamisesta.

128. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys n:o 90 laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta, jossa tasa-arvolain 14 §:n 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi ja rangaistussäännökset keskitettäväksi uuteen 14 a §:ään. Työasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 10 on ehdotettu näiden muutosten hyväksymistä.

Kun otetaan huomioon edellä kerrottu lainmuutos, on lakiehdotukseen n:o 128 tehtävä hallituksen esityksessä tavoiteltuun ja sinänsä hyväksyttävään lopputulokseen pääsemiseksi seuraavat muutokset:

— 21 a §:n 1 momenttiin ehdotettu rikoslaki-viittaus sijoitetaan uuteen 14 a §:ään ja johdonmukaisuuden vuoksi pykälän 1 momentiksi,

— uuden 14 a §:n salassapitovelvollisuuden rikkomista koskeva säännös, joka samalla muutetaan rikoslakiehdotuksen periaatteista johtuen viittaukseksi rikoslain salassapitosäännöksen rikkomista koskeviin säännöksiin, sijoitetaan 2 momentiksi,

— uuden 14 a §:n syrjivää ilmoittelua koskeva 2 momentti, joka on sama kuin ko. 128. lakiehdotuksen 21 a §:ään ehdotettu 2 momentti, siirretään 3 momentiksi,

— 21 a § poistetaan lakiehdotuksesta ja

— lakiehdotuksen johtolause ja nimike korjataan edellä tehtyjä muutoksia vastaaviksi.

Valiokunta ehdottaa, että edellä selostetun perusteella hyväksytään 128. lakiehdotus naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 14 a §:n muuttamisesta.

129. Laki valtion virkamieslain muuttamisesta

Valtion virkamieslaki on kumottu 1 päivänä joulukuuta 1994 voimaan tulleella uudella valtion virkamieslailla (750/94). Lakiehdotuksen n:o 129 perusteluissa esitetyistä syistä hallituksen esitystä vastaava lisäys on tehtävä uuteen valtion virkamieslakiin, jossa se sijoittuu 96 a §:ksi.

Lisäksi lakivaliokunta toteaa, että sukupuoleen perustuva syrjintä oli kielletty vanhassa valtion virkamieslaissa ja kiellon rikkominen oli virkarikoksena rangaistavaa. Uudessa laissa kieltoa ei ole vaan kiellon sijasta 11 §:n 2 momentissa viitataan tasa-arvolakiin. Tämän ratkaisun seurauksena sukupuoleen perustuva syrjintä on dekriminisoitu.

Valiokunta on edellä puoltanut rikoslain 47 luvun säännösten kirjoittamista siten, että sukupuolisyrynnän rangaistavuus palautetaan työso-pimussuhteisiin. Johdonmukaisuuden vuoksi on syytä menetellä samalla tavalla virkamieslain puolella. Asianomainen muutos on tehtävä lain 11 §:ään.

Valiokunta ehdottaa, että 129. lakiehdotuksen sijasta säädetään laki valtion virkamieslain muuttamisesta, jolla muutetaan valtion uuden virkamieslain 11 §:ää ja lisätään lakiin uusi 96 a §.

131. Laki työterveyshuoltolain 9 §:n muuttamisesta

Valiokunta on edellä ehdottanut rikoslain 47 luvun 1 §:n 2 kohtaa sanonnallisesti tarkistettavaksi.

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 9 §:ään tehdään vastaava muutos.

134. Laki vesilain 13 luvun muuttamisesta*Vesilain säännökset*

Vesilain 13 luku ehdotetaan muutettavaksi kokonaan, jotta se saadaan sovitetuksi yhteen rikoslain uuden ympäristörikoksia koskevan 48 luvun sekä yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun kanssa. Vesilakiin jäävien säännösten no-

jalla rangaistaviksi jäävät vain sakolla rangaistavat rikkomusluonteiset teot.

Vesilain 13 luvun 2 §:ssä on havaittu pieniä virheitä, jotka on syytä korjata.

Vesilain 13 luvun 12 §:ää on hallituksen esityksen antamisen jälkeen muutettu 15 päivänä heinäkuuta 1993 voimaan tulleella lailla (653/93). Muutetun 12 §:n säännös on syytä sisällyttää vesilain 13 lukuun. Lakivaliokunnan mielestä säännös on luontevinta sijoittaa 7 §:n jälkeen uudeksi 8 §:ksi, jolloin hallituksen esityksen 8 § sellaisenaan siirtyy 9 §:ksi. Uuden 8 §:n rikkominen jää virallisen syytteen alaiseksi.

Ympäristövaliokunnan lausunnossa on huomautettu, että vesilain 16 luvun 43 §:n 2 momentissa oleva vesi- ja ympäristöhallinnon puhevaltaa koskeva säännös jää muutosten jälkeen irralliseksi, minkä vuoksi se olisi syytä siirtää asiayhteyden perusteella 14 luvun 5 a §:ksi. Lakivaliokunta yhtyy tähän kannanottoon.

Rikoslain uudesta 48 luvusta seuraa, että vakavat vesilain rikkomiset siirtyvät vesituomioistuintuimista yleisissä tuomioistuimissa käsiteltäviksi. Mahdolliset keskeneräiset jutut on kuitenkin asianmukaista käsitellä vesituomioistuimissa siten, että lain voimaantulohetkellä vesioikeudessa käsiteltävä juttu käsitellään muutoksenhakusteissakin vanhan lain mukaan. Valiokunta katsoo, että tätä koskeva säännös on syytä lisätä sekä rikoslakiehdotuksen että vesilakiehdotuksen voimaantulosäännöksiin.

Edellä sanotun perusteella valiokunta ehdottaa, että vesilain

- 16 luvun 43 §:n 2 momentti kumotaan,
- 13 luvun 2 §:ää tarkistetaan ja lukuun lisätään uusi 8 §, jolloin hallituksen esityksen 8 § siirtyy 9 §:ksi,
- 14 lukuun lisätään uusi 5 a §,
- lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen lisätään uusi 2 momentti,
- johtolause tarkistetaan edellä olevia muutoksia vastaavaksi ja
- lain nimikkeestä poistetaan viittaus 13 lukuun.

Vesirikosasioissa tarvittava erityinen asiantuntemus

Ympäristövaliokunnan lausunnossa on esitetty huoli siitä, onko vesirikosasioiden vaatiman asiantuntemuksen säilymiseksi oikeuskäsittelyssä riittävää, että alioikeus voi 14 luvun 6 §:n no-

jalla pyytää vesioikeudelta lausunnon. Lakivaliokunta yhtyy ympäristövaliokunnan kantaan, että hallituksen on seurattava vesirikosasioiden käsittelyä alioikeuksissa sen arvioimiseksi, onko 14 luvun 6 §:n mukainen harkinnanvarainen lausuntomenettely riittävä vesiasioden asiantuntemuksen turvaamiseksi alioikeuksissa.

Eräät viittaussäännökset

Eräissä uudemmissa ympäristölaeissa on käytetty säädöstekniikkaa, jossa lakiin ei ole otettu omia rangaistussäännöksiä vaan on viitattu vesilain rangaistuspykäliin. Esimerkkinä tällaisista laeista valiokunta viittaa lakiin Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta (1331/91) sekä lakiin yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetun lain muuttamisesta (1418/94).

Rangaistussäännösten siirtyminen vesilaista rikoslakiin tekee tällaisten viittaussäännösten käyttämisen ongelmalliseksi. On selvää, ettei nyt puheena olevalla muutoksella ole tarkoitus muuttaa lain alkuperäistä sisältöä niin, että viittaussäännöksen nojalla tuomittavista rikoksista voitaisiin rikoslain uusien säännösten tultua voimaan tuomita vain sakkoon. Lainsäädännön selkeyden turvaamiseksi valiokunta pitää välttämättömänä, että tällaisia viittaussäännöksiä sisältävät lait muutetaan ennen rikoslain voimaantuloa.

135. Laki meren pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Meren pilaantumisen ehkäisemisestä annettu laki on kumottu 1 päivänä tammikuuta 1995 voimaan tulleella merensuojelullailla (1415/94).

Uuden merensuojelulain 15 §:n rangaistussäännökset sisältyvät edellä rikoslain 48 lukuun ehdotettujen ympäristörikossäännösten tunnusmerkistöihin. Sen vuoksi merensuojelulain 15 § on asianmukaista muuttaa viittaussäännökseksi rikoslain 48 luvun 1—4 §:ään kuitenkin niin, että oikeuspaikkaa koskeva säännös, jonka mukaan lain rikkomista koskevat asiat pannaan vireille Helsingin käräjäoikeudessa, jää pykälään.

Edellä lausutun perusteella valiokunta ehdottaa, että 135. lakiehdotuksen sijasta hyväksyttäisiin korvaava lakiehdotus merensuojelulain 15 §:n muuttamisesta.

136. Laki luonnonsuojelulain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunta on hallituksen esityksen n:o 241 johdosta ympäristöhallintoa koskevaksi lainsäädännöksi hyväksynyt 17 päivänä joulukuuta 1994 lakiehdotuksen luonnonsuojelulain muuttamisesta. Laki, jolla muutetaan mm. 23 §:ää, on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1995.

Valiokunta on edellä rikoslain 48 luvun 5 §:n kohdalla todennut, että luonnonsuojelulain 23 §:ään lisätyistä uusista tekemuodoista termi ”jälleenvie” on tarpeeton ja termi ”kauttakuljettaa” voidaan paremmin ilmaista sanoilla ”kuljettaa Suomen kautta”.

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 23 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohtaan sekä johtolauseeseen tehdään lainmuutoksesta johtuvat tarpeelliset muutokset.

146. Laki terveydenhoitolain 91 §:n muuttamisesta

Terveydenhoitolaki on kumottu 1 päivänä tammikuuta 1995 voimaan tulleella terveydensuojelulailla (763/94).

Terveydensuojelulain 54 §:ssä on säännökset terveyden vaarantamisrikkomuksesta ja terveyden vaarantamisrikoksesta. Samalla perusteella, jolla terveydenhoitolakia on hallituksen esityksessä ehdotettu täydennettäväksi, on asianmukaista lisätä pykälään viittaussäännös rikoslain 48 luvun ympäristön turmelemista koskeviin säännöksiin.

Terveydensuojelulain 55 §:ssä on säännökset salassapitovelvollisuuden rikkomisesta. Hallituksen esityksessä omaksutun systematiikan johdosta säännös on syytä muuttaa viittaussäännökseksi rikoslain 38 ja 40 luvussa säädettyihin salassapitorikoksiin.

Valiokunta ehdottaa, että 146. lakiehdotuksen sijasta hyväksytään korvaava lakiehdotus terveydensuojelulain 54 ja 55 §:n muuttamisesta.

149. Laki jätehuoltolain muuttamisesta

Jätehuoltolaki on kumottu 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleella jätelailla (1072/93). Jätelain rikosoikeudellisia säännöksiä on sen jälkeen muutettu kahdella 1 päivänä tammikuuta 1995 voimaan tulleella lailla (1413/94 ja 1419/94).

Valiokunta on edellä rikoslain 48 luvun kohdalla ehdottanut ympäristörikossäännöksiä muutettaviksi jätelain johdosta. Lisäksi on johdonmukaisuuden saavuttamiseksi tarpeen muuttaa jätelain 60—63 §:ää. Jätelakiin tehdyt muutokset ja rikoslakiehdotuksen periaatteet huomioon ottaen valiokunta pitää asianmukaisena eri säännösten ryhmittelemistä pykälisiin seuraavasti:

— 60 § koskee jäterikkomusta. Pykälän 1 momentissa luetellaan ne säännökset, joiden rikkomisesta tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tuomitaan jäterikkomuksesta sakkoon, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Pykälän 2 momentissa luetellaan ne säännökset, joista tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tehtynä tuomitaan sakkoon,

— 61 §:ään sisällytetään viittaussäännös rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä oleviin ympäristön turmelemista koskeviin säännöksiin,

— 62 §:ään sijoitetaan nykyisin jätelain 60 §:n 2 momentissa oleva rikesakkosäännös ja

— 63 §:ssä säilytetään salassapitovelvollisuutta koskeva säännös, mutta se kirjoitetaan tämän hallituksen esityksen periaatteiden mukaisesti rikoslain 38 luvun ja 40 luvun salassapitorikossäännöksiin viittaavaksi.

Valiokunta ehdottaa, että 149. lakiehdotuksen sijasta hyväksytään sen korvaava, edellä kerrotun sisältöinen lakiehdotus jätelain muuttamisesta.

152. Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta

Tekijänoikeuslakia on muutettu 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleella lailla (418/93). Lailla on muutettu 56 §:ää ja lisätty 56 a §:ään uusi 2 momentti. Lainmuutokset eivät vaikuta po. lakiehdotuksen pykälisiin, mutta johtolauseeseen kylläkin.

Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen johtolauseen tarkistamista.

153. Laki oikeudesta valokuvaan annetun lain muuttamisesta

Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys n:o 287 laiksi tekijänoikeuslain

muuttamisesta ja oikeudesta valokuvaan annetun lain kumoamisesta.

Mikäli laki oikeudesta valokuvaan kumotaan, ko. lakiehdotus tulee tarpeettomaksi. Näin ollen on ennen lain muuttamista ratkaistava, hyväksytäänkö hallituksen esittämä lain kumoaminen.

Valiokunta ehdottaa, että 153. lakiehdotus hylätään.

Valiokunnan ehdottamia uusia lakiehdotuksia (160—180) koskevat perustelut

160. Hovioikeuslaki (Uusi)

Edellä 8. lakiehdotuksen kohdalla on todettu, että hovioikeutta koskevat säännökset on siirretty oikeudenkäymiskaaresta uuteen hovioikeuslakiin (56/94). Hovioikeuslain 2 §:n 2 momentin säännös vastaa edellä 8. lakiehdotuksessa ehdotettua oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 2 §:n muutosta. Sen vuoksi muutos on nyt tehtävä hovioikeuslain 2 §:ään.

Valiokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi uuden 160. lakiehdotuksen laiksi hovioikeuslain 2 §:n muuttamisesta.

161. Laki luottolaitostoiminnasta (Uusi)

Edellä 26. ja 27. lakiehdotusten kohdalla on todettu, että talletuspankkien toiminnasta annettu laki ja rahoitustoimintalaki on kumottu 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleella lailla luottolaitostoiminnasta (1607/93). Uuden lain 100 §:ssä on salassapitovelvollisuuden rikkomista koskeva säännös, joka on asianmukaista hallituksen esityksen periaatteista johtuen muuttaa viittaussäännökseksi rikoslain 38 luvun salassapitosäännöksiin.

Valiokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi uuden 161. lakiehdotuksen luottolaitostoinnasta annetun lain 100 §:n muuttamisesta.

162. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (Uusi)

Edellä 67.—69. lakiehdotusten kohdalla on todettu, että laki lääkärintoimen harjoittamisesta, laki hammaslääkärintoimen harjoittamisesta ja laki sairaanhoitotoimen harjoittamisesta on kumottu 1 päivänä heinäkuuta 1994 voimaan tulleella lailla terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/94).

Uuden lain 36 §:ssä on salassapitovelvollisuuden rikkomista koskeva säännös, joka on asianmukaista hallituksen esityksen periaatteista johtuen muuttaa viittaussäännökseksi rikoslain 38 ja 40 luvun salassapitosäännöksiin.

Valiokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi uuden 162. lakiehdotuksen laiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 36 §:n muuttamisesta.

163.—180. lakiehdotukset (Uusia)

Yleisperusteluissa on todettu, että rikoslain voimaantulosäännöksen kirjoittamistapa johtaa siihen, että rikoslain 38 ja 40 luvun salassapitosäännökset aina syrjäyttävät yksittäisessä laissa olevan salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevan säännöksen. Kun on hyvän lainsäädäntötavan mukaista muuttaa tällaiset lait tosiasiallista tilannetta vastaaviksi, hallituksen esityksessä on pyritty esittämään kaikkien tällaisten salassapitosäännösten muuttamista.

Hallituksen esityksen antamisen jälkeen on hyväksytty lukuisia uusia lakeja, joihin on sisällytetty salassapitovelvollisuutta ja sen rikkomista koskevat säännökset. Valiokunta pitää asianmukaisena, että hallituksen esityksessä omaksuttua menettelyä jatketaan ja uusien lakien salassapitosäännökset muutetaan tässä yhteydessä.

Edellä lausutun perusteella valiokunta ehdottaa, että eduskunta tässä yhteydessä hyväksyisi seuraavat uudet lakiehdotukset:

163. Laki julkisista hankinnoista annetun lain 15 §:n muuttamisesta,

164. Laki äitiysavustuslain 17 §:n muuttamisesta,

165. Laki asumistukilain 25 a §:n muuttamisesta,

166. Laki sotilasavustuslain 26 §:n muuttamisesta,

167. Laki kotieläinjalostuslain 15 §:n muuttamisesta,

168. Laki hevostaloudenlain 15 §:n muuttamisesta,

169. Laki postitoimintalain 21 §:n muuttamisesta,

170. Laki yritystuesta annetun lain 33 §:n muuttamisesta,

171. Laki ajoneuvojen katsastustehtävien toimiluvista annetun lain 18 §:n muuttamisesta,

172. Laki tilastolain 23 §:n muuttamisesta,

173. Laki opintotukilain 43 §:n muuttamisesta,

174. Laki kalahygienialain 37 §:n muuttamisesta,

175. Laki liyahygienialain 48 §:n muuttamisesta,

176. Laki munavalmistehygienialain 37 §:n muuttamisesta,

177. Laki maitohygienialain 43 §:n muuttamisesta,

178. Laki tilintarkastuslain 43 §:n muuttamisesta,

179. Laki ennakkoperintälain 61 §:n muuttamisesta ja

180. Laki autoverolain 90 §:n muuttamisesta.

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset n:ot 14, 25—27, 37, 38, 61, 67—69, 86—88, 98 ja 153 hylättäisiin,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset n:ot 2—5, 7, 9—13, 15, 19, 21—24, 30—36, 39—59, 62—64, 66, 70—75, 77—81, 83—85, 89—97, 99—108, 113, 115, 119, 121, 122, 130, 132, 133, 137—145, 147, 148, 150, 151 ja 154—159 hyväksyttäisiin muuttamattomina,

että lakiehdotukset n:ot 1, 6, 8, 16—18, 20, 28, 29, 76, 109—112, 114, 116—118, 120, 123, 125, 126, 128, 131, 134, 136 ja 152 hyväksyttäisiin muutettuina,

että hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten n:ot 60, 65, 82, 124, 127, 129, 135, 146 ja 149 sijasta hyväksyttäisiin korvaavat lakiehdotukset ja

että hyväksyttäisiin uudet lakiehdotukset n:ot 160—180 seuraavasti:

PÄÄTÖSEHDOTUKSET

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

1.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan rikoslain 15 luku, 16 luvun 8 a, 24 ja 25 § sekä 44 luvun 24 §,

sellaisina kuin ne ovat, 15 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, 16 luvun 8 a § muutettuna 20 päivänä heinäkuuta 1933 ja 8 päivänä syyskuuta 1989 annetuilla laeilla (228/33 ja 792/89), 24 § 31 päivänä heinäkuuta 1930 annetussa laissa (273/30) ja 25 § 6 päivänä helmikuuta 1931 annetussa laissa (63/31) sekä 44 luvun 24 § 22 päivänä kesäkuuta 1933 annetussa laissa (203/33),

muutetaan 1 luvun 3 §:n 2 momentin 1, 3 ja 4 kohta, 2 luvun 14 a §, 11—14 luku, 16 luvun 7 §, 8 §:n 2 momentti, 16 § ja 19 §:n 1 momentti, 21, 25, 34 ja 38 luku, 40 luvun 5 §, 42 luvun 7 § sekä 45 luvun 20 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 3 §:n 2 momentin 1 ja 4 kohta 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (987/74) ja sanotun momentin 3 kohta 14 päivänä tammikuuta 1983 annetussa laissa (46/83), 2 luvun 14 a § muutettuna 10 päivänä tammikuuta 1969, 19 päivänä heinäkuuta 1974 ja 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetuilla laeilla (2/69, 613/74 ja 321/83), 11—14, 21, 25, 34 ja 38 luku niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen, 16 luvun 8 §:n 2 momentti ja 45 luvun 20 §:n 2 momentti mainitussa 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa, (poist.) 16 luvun 16 § 26 päivänä toukokuuta 1978 annetussa laissa (382/78), (poist.) 19 §:n 1 momentti 24 päivänä elokuuta 1990 annetussa laissa (769/90) ja 40 luvun 5 § 8 päivänä syyskuuta 1989 annetussa laissa (792/89), sekä

lisätään 44 luvun 9 §:ään uusi 2 momentti ja 44 lukuun 27 päivänä helmikuuta 1970 annetulla lailla (150/70) kumotun 14 §:n sijaan uusi 14 § sekä lakiin uusi 47—49 luku seuraavasti:

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Rangaistuksista

14 a §

Joka tuomitaan rangaistukseen maanpetos-

tai valtiopetosrikoksesta (*poist.*) taikka muusta rikoksesta vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi, *on tuomittava menettämään sotilasarvonsa, jollei sotilasarvon menettämistä huomioon ottaen rikoksen laatu, rikokseen johtaneet ja siitä ilmenevät seikat sekä sotilasarvon menettämisestä tekijälle aiheutuvat muut seuraukset ole pidettävä kohuuttomana.*

11 luku

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

1—5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Joukkotuhonta

Joka jonkin kansallisen, rodullisen, etnisen tai uskonnollisen ryhmän taikka niihin rinnastettavan kansanryhmän hävittämiseksi kokonaan tai osittain (*poist.*)

- 1) surmaa ryhmän jäseniä,
 - 2) aiheuttaa ryhmän jäsenille vaikeita ruumiillisia tai henkisiä sairauksia tai vammoja,
 - 3) ryhtyy pakkotoimiin syntyvyyden ehkäisemiseksi ryhmän piirissä,
 - 4) pakolla siirtää lapsia ryhmästä toiseen tai
 - 5) muulla vastaavalla tavalla olennaisesti huonontaa ryhmän elinehtoja,
- on tuomittava *joukkotuhonnasta* vankeuteen vähintään neljäksi vuodeksi tai elinkaudeksi.
(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan

Joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, rodullista, etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa kansanryhmää, (*poist.*) on tuomittava *kiihottamisesta kansanryhmää vastaan* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

9 §

Syrjintä

Joka elinkeinotoiminnassa, ammatin harjoittamisessa, yleisöpalvelussa, virkatoiminnassa tai muussa julkisessa tehtävässä taikka julkista

tilaisuutta tai yleistä kokousta järjestettäessä ilman hyväksyttävää syytä

1) ei palvele jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla,

2) kieltäytyy päästämästä jotakuta tilaisuuteen tai kokoukseen tai poistaa hänet sieltä taikka

3) asettaa jonkun ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan

rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella, on tuomittava, *jollei teko ole rangaistava työsyrintänä, syrjinnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

12 luku

Maanpetosrikoksista

1—4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 §

(Poist.)

5 §

(Kuten hallituksen esityksen 6 §)

6 (7) §

Törkeä vakoilu

Jos vakoilu

- 1) tehdään poikkeuksellisissa oloissa,
 - 2) koskee Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle erittäin merkittävää seikkaa tai
 - 3) on omiaan aiheuttamaan erityisen suurta
- 5 §:ssä tarkoitettua vahinkoa
ja vakoilu on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä vakoilusta* vankeuteen vähintään neljäksi vuodeksi tai elinkaudeksi.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7—9 §

(Kuten hallituksen esityksen 8—10 §)

11 §

(Poist.)

10 ja 11 §

(Kuten hallituksen esityksen 12 ja 13 §)

14 §

(Poist.)

13 luku

Valtiopetosrikoksista

1—4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

14 luku

Rikoksista poliittisia oikeuksia vastaan

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Vaalilahjonta

Joka

1) lupaa, tarjoaa tai antaa toiselle palkkion tai muun edun *taivuttaakseen toisen äänestämään yleisissä vaaleissa tai yleisessä äänestyksessä tietyllä tavalla tai jättämään äänestämättä taikka*

2) vaatii palkkion tai muun edun äänestämisestä tai äänestämättä jättämisestä yleisissä vaaleissa tai yleisessä äänestyksessä,

on tuomittava *vaalilahjonnasta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

3—7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

16 luku

Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

7, 8 ja 16 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

19 §

Joka tietää Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmisryöstön, panttivanjin ottamisen, rahanväärennyksen, törkeän rahanväärennyksen (*poist.*), 34 luvun 1—6 tai 11 §:ssä mainitun rikoksen *taikka törkeän huumausainerikoksen*

olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai rangaistava yritys tapahtuu, *törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

21 luku

Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Murha

Jos tappo tehdään

1) vakaasti harkiten,

2) erityisen raa'alla tai julmalla tavalla,

3) vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai

4) tappamalla virkamies hänen ollessaan *viransa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi*

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *murhasta* vankeuteen (*poist.*) elinkaudeksi.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3—8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

9 §

Törkeä kuolemantuottamus

Jos kuolemantuottamuksessa kuolema aiheutetaan törkeällä huolimattomuudella ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä kuolemantuottamuksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään *kuudeksi* vuodeksi.

10 ja 11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

12 § (*Uusi*)*Tappeluun osallistuminen*

Joka ruumiillista väkivaltaa tekemällä tai muulla teolla osallistuu *tappeluun tai hyökkäykseen, johon useat ottavat osaa ja jossa joku surmaataan tai jollekulle tahallaan aiheutetaan vaikea ruumiinvamma tai vakava sairaus, on tuomittava, jos hänen oli syytä varoa tällaisen seurauksen ai-*

heutuvan tappelusta tai hyökkäyksestä, **tappeluun osallistumisesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

13 §

(Kuten hallituksen esityksen 12 §)

14 § (Uusi)

Heitteillepano

Joka saattaa toisen avuttomaan tilaan tai jättää sellaiseen tilaan henkilön, josta hän on velvollinen huolehtimaan, ja siten aiheuttaa vaaraa tämän hengelle tai terveydelle, on tuomittava **heitteillepanosta** sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

15 ja 16 §

(Kuten hallituksen esityksen 13 ja 14 §)

17 § (Uusi)

Toimenpiteistä luopuminen

Jos pahoinpitelyssä rikoksen asianomistaja omasta vakaasta tahdostaan pyytää, ettei syytettä nostettaisi, virallisella syyttäjällä on oikeus jättää syyte nostamatta, jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

25 luku

Vapauteen kohdistuvista rikoksista

1—4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 § (Uusi)

Lapsen omavaltainen huostaanotto

Jos kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen vanhempi, kasvatusvanhempi tai huoltaja taikka lapselle läheinen henkilö omavaltaisesti ottaa lapsen huostaansa tai muun edellä mainitun henkilön huostaan siltä, jonka huostassa lapsi on, hänet on tuomittava **lapsen omavaltaisesta huostaanotosta** sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

6 (5) §

Tuottamuksellinen vapaudenriisto

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tuottamuksellisesta vapaudenriistosta tuomitaan myös se, joka oikeudettomasti, pitäen sitä

oikeutenaan, riistää toiselta vapauden, *jollei teko huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko ole vähäinen.*

7 (6) §

Laiton uhkaus

Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **laittomasta uhkauksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

8 (7) §

Pakottaminen

Joka oikeudettomasti väkivallalla tai uhkauksella pakottaa toisen tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **pakottamisesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

9 (8) §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä tuottamuksellisesta vapaudenriistosta, laittomasta uhkauksesta eikä pakottamisesta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi tai ellei laittoman uhkauksen tai pakottamisen tekemiseen ole käytetty hengenvaarallista välinettä taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä lapsen omavaltaisesta huostaanotosta, jos se olisi vastoin lapsen etua. Ennen syytteen nostamista on kuultava sen kunnan sosiaalilautakuntaa, jossa lapsella on asuinpaikka tai jossa lapsi oleskelee tai jolla muuten ilmeisesti on parhaat tiedot lapsesta. (Uusi 2 mom.)

34 luku

Yleisvaarallisista rikoksista

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Terveyden vaarantaminen

Joka

1) myrkyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla saattaa terveydelle vaaralliseksi elintarvikkeen tai muun ihmisten nautittavaksi tai käytettäväksi tarkoitetun aineen taikka pitää sellaista vaaralliseksi saatettua ainetta muiden saatavilla,

2) levittää vakavaa sairautta (*poist.*),

3) käyttää säteilylähdettä säteilylain (591/91) vastaisesti tai

4) käyttää ydinainetta tai ydinjätettä taikka toimii ydinenergiaa käytettäessä ydinenergialain (990/87) vastaisesti

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa, on tuomittava terveyden vaarantamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

5—11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

38 luku

Tieto- ja viestintärikoksista

1 §

Salassapitorikos

Joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti

1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka

2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, *salassapitorikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

2 §

Salassapitorikkomus

Jos (*poist.*) salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava *salassapitorikkomuksesta* sakkoon.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3—5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Törkeä tietoliikenteen häirintä

Jos tietoliikenteen häirinnässä

1) rikoksentehtäjä käyttää rikoksen tekemisessä hyväksi asemaansa teletoimintalaissa tarkoitettua yleistä teletoimintaa, *kaapelilähetystoimintaa* annetun lain (307/87) mukaista *kaapelilähetystoimintaa* tai yleisradiotoimintaa harjoittavan laitoksen palveluksessa tai muuta erityistä luotamusasemaansa taikka

2) rikoksella estetään tai häiritään hätäkutsujen radioviestintää tai muuta sellaista tele- tai radioviestintää, jota harjoitetaan ihmishengen turvaamiseksi,

ja tietoliikenteen häirintä on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä tietoliikenteen häirinnästä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

7—9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 §

Syyteoikeus

Jos (*poist.*) salassapitorikoksen tai salassapitorikkomuksen kohteena on yksityisen henkilökohtaisia tai taloudellisia oloja taikka elinkeinoa koskeva seikka, virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä tästä teosta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi taikka ellei rikoksentehtäjä rikoksen tehdessään ole ollut yleistä *postitai* teletoimintaa harjoittavan laitoksen palveluksessa taikka *erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista*.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä viestintäsalaisuuden loukkauksesta, törkeästä viestintäsalaisuuden loukkauksesta tai tietomurrosta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi tai ellei rikoksentehtäjä rikoksen tehdessään ole ollut yleistä *postitai* teletoimintaa harjoittavan laitoksen palveluksessa taikka *erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista*.

Virallisen syyttäjän on ennen henkilörekisteriin kohdistuvaa (*poist.*) salassapitorikosta, salassapitorikkomusta, *viestintäsalaisuuden louk-*

kausta, törkeää viestintäsalaisuuden loukkausta tai tietomurtoa taikka henkilörekisteririkosta koskevan syytteen nostamista kuultava tietosuo-
javaluutettua. Tuomioistuimen on tällaista ri-
kosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava
tietosuojaaluutetulle tilaisuus tulla kuulluksi.

40 luku

Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

5 § (Uusi)

Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellisen virkasalaisuuden rikkominen

Jos virkamies tai julkisyhteisön työntekijä tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti

1) paljastaa sellaisen tiedon, joka on yleisten asiakirjain julkisuudesta annettujen säännösten mukaan salassa pidettävä, tai muun sellaisen palvelussuhteessaan tietoonsa saaman seikan, jota lain tai asetuksen nimenomaisen säännöksen tai viranomaisen lain nojalla erikseen antaman määräyksen mukaan ei saa ilmaista, tai

2) käyttää omaksi tai toisen hyödyksi sellaista tietoa,

hänet on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *virkasalaisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Jos virkamies tai julkisyhteisön työntekijä huolimattomuudesta tai varomattomuudesta syyllistyy I momentissa tarkoitettuun tekoon, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, *tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

42 luku

Valtion turvallisuutta tai yleistä järjestystä varten annettujen määräysten rikkomisesta

7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

44 luku

Hengen, terveyden tai omaisuuden suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisesta

9 § (Uusi)

Joka kuljettaessaan junaa tai toimiessaan muussa junaturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo junaturvallisuutta koskevia määräyksiä ja siten aiheuttaa vaaraa toisen turvallisuudelle tai omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, *junaturvallisuuden vaarantamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

45 luku

Sotilasrikoksista

20 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

47 luku

Työrikoksista

1 §

Työturvallisuusrikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo työturvallisuusmääräyksiä tai

2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistaa *työturvallisuusmääräysten* vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömällä valvoa *työturvallisuusmääräysten* noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämistä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä,

on tuomittava *työturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. (2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Työaikasuojelurikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) työntekijän vahingoksi laiminlyö työaika-

tai vuosilomakirjanpidon, pitää sitä väärin, muuttaa, kätkee tai hävittää sen taikka tekee sen mahdottomaksi lukea tai

2) menettelee työaika- tai vuosilomalainsäädännössä rangaistavaksi säädettyllä tavalla työsuojeluviranomaiselta saadusta kehotuksesta, määräyksestä tai kiellosta huolimatta,

on tuomittava, (poist.) *työaika-suojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Työntekijöiden edustajan oikeuksien loukkaaminen

Työnantaja tai tämän edustaja, joka ilman laissa säädettyä tai työehto- tai virkaehtosopimuksessa määrättyä perustetta irtisanoo, muuten erottaa tai lomauttaa luottamusmiehen, työsuojeluvaltuutetun tai henkilöstön ehdotuksesta yritysten hallinnossa annetussa laissa (725/90) tarkoitetun henkilöstön edustajan tai muuttaa hänen työsuhteensa osa-aikaiseksi, on tuomittava, jollei teko ole työsyryntänä rangaistava, *työntekijöiden edustajan oikeuksien loukkaamisesta* sakkoon.

5 §

Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaaminen

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tuomitaan myös se, joka pakottaa työntekijän liittymään tai kuulumaan ammatilliseen tai poliittiseen yhdistykseen.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Työnvälitysrikos

Joka perii maksun työllistymiseen suoranaisesti tähtäävistä työnvälityspalveluista henkilöasiakkaalta tai työnvälityksestä merenkulkijoille, on tuomittava *työnvälitysrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Työnvälitysrikoksesta tuomitaan myös se, joka vastoin työsuojeluviranomaisen kieltoa jatkaa työvoiman vuokrausta ulkomaille tai tätä koskevaa julkista ilmoittelua.

7 §

Vastuun kohdentuminen

Tässä luvussa rangaistavaksi säädetystä työn-

antajan tai tämän edustajan menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on (poist.). Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen asema, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiansa laatu ja laajuus (poist.) sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen.

8 §

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

1) *työnantajalla* sitä, joka työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa teettää työtä, sekä sitä, joka tosiasiallisesti käyttää työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa,

2) *työnantajan edustajalla* työnantajana olevan oikeushenkilön lakimääräisen tai muun päättävän elimen jäsentä sekä sitä, joka työnantajan sijasta johtaa tai valvoo työtä,

3) *työntekijällä* sitä, joka on työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa työnantajaan, sekä

4) *työturvallisuusmääräyksillä* työturvallisuuslakiin (299/58), *työterveyshuoltolakiin* (743/78) tai muuhun työturvallisuutta koskevaan lakiin sisältyviä tai tällaisen lain nojalla annettuja, työn turvallisuutta tai terveellisyyttä koskevia säännöksiä tai yleisiä määräyksiä, joita on noudatettava toisen suojelemiseksi.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

48 luku

Ympäristörikoksista

1 §

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esineen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti,

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta tai tuotetta taikka käyttää laitetta ilmansuojelulain (67/82) nojalla annetun yleisen määräyksen vastaisesti taikka jätelain (1072/93) 60 §:n 1 momentissa mainitun säännöksen tai jätelain nojalla annetun yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai kiellon vastaisesti taikka laiminlyö jätelain

mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa (*poist.*) taikka

3) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä jätelain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti tai jätelain 45 §:n 1 momentissa mainitun jätteensiirtoasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla taikka tuo ainetta, valmistetta tai tuotetta maahan vastoin ilmansuojelulain nojalla annettua yleistä määräystä

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava ympäristön turmelemisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun tahallisen rikoksen yritys on rangaistava. (Uusi 2 mom.)

Ympäristön turmelemisesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ryhtyy muuten kuin 1 momentissa tarkoitetulla tavalla muuttamaan ympäristöä vastoin suojametsistä annetun lain (196/22), rakennuslain (370/58), vesilain (264/61) tai maa-aineslain (555/81) säännöksiä taikka näiden lakien nojalla annettuja säännöksiä, yleisiä tai yksittäistapausta koskevia määräyksiä taikka kaavaa tai lupaa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavuudeltaan ympäristön pilaantumiseen rinnastettavaa muuttumista.

2 §

Törkeä ympäristön turmeleminen

Jos ympäristön turmelemisessa

1) ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus tai muut seikat taikka

2) rikos tehdään 1 §:ssä tarkoitetun menettelyn johdosta saadusta viranomaisen määräyksestä tai kiellosta huolimatta

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtyjä on tuomittava törkeästä ympäristön turmelemisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritykseen on vastaavasti sovellettava, mitä 1 §:ssä on yrityksestä säädetty. (Uusi 2 mom.)

3 §

Ympäristörikkomus

Jos ympäristön turmeleminen, huomioon ottaen ympäristölle tai terveydelle aiheutetun vaa-

ran tai vahingon vähäisyys (*poist.*) taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtyjä on tuomittava ympäristörikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen

Joka muusta kuin törkeästä huolimattomuudesta

1) puuttuu ympäristöön 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetulla tavalla taikka

2) rikkoo jätelakia tai ilmansuojelulakia tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä 1 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla

siten, että ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus ja muut seikat, on tuomittava tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

5 §

Luonnonsuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaissa (71/23) tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen taikka

2) luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan (*poist.*), vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta kohteen taikka myy, luovuttaa, ostaa tai ottaa vastaan kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta, on tuomittava luonnonsuojelurikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Rakennussuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ilman laissa edellytettyä lupaa purkaa, hävittää, (*poist.*) turmelee tai peittää rakennettuun ympäristöön kuuluvan kohteen, joka on

1) rakennuslaissa tai sen nojalla annetulla määräyksellä suojeltu tai

2) rakennussuojelulain (60/85) nojalla suojeltu tai päätetty asettaa toimenpidekieltoon, on tuomittava *rakennussuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Vastuun kohdentuminen

Tässä luvussa rangaistavaksi säädetystä menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien *vastainen* teko tai laiminlyönti on (*poist.*). Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen *asema, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa* laatu ja laajuus (*poist.*) sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen.

8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

49 luku

Eräiden aineettomien oikeuksien loukkaamisesta

1 §

Tekijänoikeusrikos

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, tuo maa-
han yleisölle levitettäväksi ulkomailla valmistetun tai jäljennetyin 1 momentissa tarkoitettujen teoksen tai valokuvan kappaleen, äänilevyn tai muun laitteen taikka luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltyinä suuri määrä tietoja, ja jonka hän tietää valmistetuksi tai jäljennetyksi sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen tai jäljentäminen Suomessa tehtynä olisi ollut rangaistavaa 1 momentin *tai tekijänoikeuslain 56 a §:n taikka oikeudesta valokuvaan annetun lain 18 a §:n* mukaan.

2 ja 3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Mitä 48 luvun 1—4 §:ssä säädetään, sovelletaan myös sellaisen jätehuoltolain (673/78) nojalla annetun määräyksen rikkomiseen, jota jätelain 78 §:n mukaan on noudatettava jätelain voimaantulon jälkeen. (Uusi 3 mom.)

Tämän lain voimaan tullessa vesituomioistuimissa tai korkeimmassa oikeudessa vireillä olevien vesilain (264/61) rikkomista koskevien asioiden oikeuspaikka määräytyy aikaisemman lain mukaan, kunnes ne on lainvoimaisesti ratkaistu. (Uusi 4 mom.)

6.

Laki

rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 11 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun lain 2 luvun 11 a §, sellaisena kuin se on 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (612/74), seuraavasti:

2 luku

Yleisiä säännöksiä vankeusrangaistuksesta ja sakon muuntorangaistuksesta

11 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

8.

Laki**oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*(poist.)**lisätään oikeudenkäymiskaaren 15 lukuun uusi 17 § seuraavasti:*

8 luku

Hovioikeudesta

2 §

(Poist.)

15 luku

Oikeudenkäyntiasiamiehestä

17 §

*(Kuten hallituksen esityksessä)***Voimaantulosäännös***(Kuten hallituksen esityksessä)*

16.

Laki**sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilasoikeudenkäyntilain (326/83) 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 16 päivänä toukokuuta 1994 annetussa laissa (359/94), seuraavasti:

2 §

Sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellään myös syyte sotilasta vastaan teosta, josta säädetään rangaistus rikoslain 21 luvun 1—3 tai 5—14 §:ssä, 25 luvun 7 tai 8 §:ssä, 28, 31—33 tai 35 luvussa, 36 luvun 1—3 §:ssä, 37 luvun 8—10 §:ssä, 38 luvun 1—8 §:ssä taikka 40 luvun 1—

3, 5 tai 6 §:ssä edellyttäen, että teko on kohdistunut puolustusvoimiin tai toiseen sotilaaseen, taikka josta säädetään rangaistus asevelvollisuuslain 39 §:ssä.

Voimaantulosäännös*(Kuten hallituksen esityksessä)*

17.

Laki**ydinenergialain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 11 päivänä joulukuuta 1987 annetun ydinenergialain (990/87) 70 ja 71 §,
muutetaan 69 §, 72 §:n 2 momentti, 73 §:n 1 momentti ja 74 §, niistä 72 §:n 2 momentti sellaisena kuin
 se on 8 päivänä syyskuuta 1989 annetussa laissa (797/89), sekä
lisätään 78 §:ään uusi 6 momentti seuraavasti:

69 §

Viittaussäännös

(1—3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla
 annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä
ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48
 luvun 1—4 §:ssä.

72—74 ja 78 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

18.

Laki**säteilylain 60 ja 62 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun säteilylain (592/91) 60 ja 62 § seuraavasti:

60 §

Säteilyrikokset

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla
 annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä
ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain
 48 luvun 1—4 §:ssä.

62 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

20.

Laki**patoturvallisuuslain 12 ja 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 1 päivänä kesäkuuta 1984 annetun patoturvallisuuslain (413/84) 12 ja 13 § seuraavasti:

12 §

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla
 annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä
ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48
 luvun 1—4 §:ssä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

13 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

28.

Laki**säästöpankkilain 135 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä joulukuuta 1990 annetun säästöpankkilain (1270/90) 135 §, sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1610/93), seuraavasti:

135 §

Joka rikkoo *luottolaitostoiminnasta annetun lain säännöksiä* tilinpäätöksen, konsernitilinpäätöksen tai tilintarkastuskertomuksen laatimisesta *taikka tämän lain säännöksiä* säästöpankin selvitystilaa koskevan lopputilityksen antamisesta,

on tuomittava *säästöpankkirikoksesta* sak-

koon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukau-
 deksi, jollei teko ole vähäinen tai siitä muualla
 laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

29.

Laki**osuuspankkilain 92 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä joulukuuta 1990 annetun osuuspankkilain (1271/90) 92 §, sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1611/93), seuraavasti:

92 §

Joka rikkoo *luottolaitostoiminnasta annetun lain säännöksiä* tilinpäätöksen, konsernitilinpäätöksen tai tilintarkastuskertomuksen laatimisesta *taikka tämän lain säännöksiä* osuuspankin selvitystilaa koskevan lopputilityksen antamisesta,

on tuomittava *osuuspankkirikoksesta* sak-

koon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukau-
 deksi, jollei teko ole vähäinen tai siitä muualla
 laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

60.

Laki**tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
m u t e t a a n tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta 27 päivänä toukokuuta 1994 annetun lain (389/94) 10 § seuraavasti:

10 §

Rangaistus 9 §:ssä säädetyn salassapitovelvolisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava

rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla
 laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 19 .

65.

Laki**väestötietolain 37 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**muutetaan 11 päivänä kesäkuuta 1993 annetun väestötietolain (507/93) 37 § seuraavasti:*

37 §

*Väestötietojen salassapitovelvollisuuden
rikkominen**va rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä
muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Rangaistus 35 §:ssä säädetyn salassapitovel-
vollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38
luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaista-**Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä
kuuta 19 .*

76.

Laki**lääkelain 90 ja 97 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**muutetaan 10 päivänä huhtikuuta 1987 annetun lääkelain (395/87) 97 § sekä
lisätään 90 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna _____ päivänä _____
kuuta 19 annetulla
lailla (/), uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:*

90 §

*-----
(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)
-----*

97 §

*(Kuten hallituksen esityksessä)**Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)*

82.

Laki**arvonlisäverolain muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**kuu t a a n 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun arvonlisäverolain (1501/93) 220 § ja
muutetaan 219 § seuraavasti:*

219 §

*Rangaistus 212 ja 213 §:ssä säädetyn salassa-
pitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikos-
lain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole
rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai**siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangais-
tusta.**Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä
kuuta 19 .*

109.

Laki**kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 33 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kotitaloustyöntekijän työsuhteesta 16 päivänä joulukuuta 1977 annetun lain (951/77) 33 § seuraavasti:

33 §

Rangaistussäännökset

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 4 tai 6—11 (*poist.*) §:n säännöksiä, on tuomittava *kotitaloussuhderikkomuksesta* sakkoon. Vastuu

työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

110.

Laki**metsä- ja uittotyöntekijäin yhteisasunnoista annetun lain 16 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan metsä- ja uittotyöntekijäin yhteisasunnoista 28 päivänä heinäkuuta 1967 annetun lain (344/67) 16 § seuraavasti:

16 §

Rangaistus työturvallisuusmääräysten rikkomisesta *sekä työturvallisuusmääräysten* vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan aiheuttamisesta ja *työturvallisuusmääräysten* vastaisen tilan jat-

kumisen mahdollistamisesta säädetään rikoslain 47 luvun 1 §:ssä.

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

111.

Laki**merimieslain 83 ja 84 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä kesäkuuta 1978 annetun merimieslain (423/78) 83 § ja 84 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 83 § osittain muutettuna 4 päivänä joulukuuta 1987 annetulla lailla (936/87) ja 84 §:n 2 momentti 19 päivänä joulukuuta 1986 annetussa laissa (1006/86), seuraavasti:

83 §

Työnantajaa ja tämän edustajaa koskevat rangaistussäännökset

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)
 Rangaistus 29 §:n 1 ja 2 momentin rikkomisesta säädetään rikoslain 47 luvun 1 §:ssä.
 (3—5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

84 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

112.

Laki**yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 16 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yhteistoiminnasta yrityksissä 22 päivänä syyskuuta 1978 annetun lain (725/78) 16 §, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 21 päivänä joulukuuta 1990 annetulla lailla (1195/90), seuraavasti:

16 §

Rangaistussäännökset

Konsernin johtoon kuuluva, työnantaja tai näiden edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta jättää noudattamatta, mitä 7, 9, 11 tai 11 d §:ssä säädetään taikka 13 §:ssä säädetään muusta kuin maksuvelvollisuudesta tai olennaisesti laiminlyö noudattaa, mitä 11 c §:n 1 momentissa tarkoitettussa sopimuksessa sovitaan tiedot-

tamisvelvollisuudesta, on tuomittava yhteistoimintavelvoitteen rikkomisesta sakkoon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

114.

Laki**työaikalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 2 päivänä elokuuta 1946 annetun työaikalain (604/46) 24 § sekä *muutetaan* 23 §, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 29 päivänä joulukuuta 1988 annetulla lailla (1351/88), seuraavasti:

23 §

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tässä laissa olevia tai sen nojalla annettuja muita kuin maksuvelvollisuutta (*poist.*), työaikakirjanpitoa tai nähtävänäpitoa koskevia säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava *työaikarikkomuksesta* sak-

koon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

116.

Laki**maatalouden työaikalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 12 päivänä toukokuuta 1989 annetun maatalouden työaikalain (407/89) 31 § sekä *muutetaan* 30 § seuraavasti:

30 §

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tässä laissa ole-

via tai sen nojalla annettuja muita kuin maksuvelvollisuutta (*poist.*), työaikakirjanpitoa tai nähtävänäpitoa koskevia säännöksiä tai määräyksiä,

on tuomittava *maataloustyöaika rikkomuksesta* sakkoon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

117.

Laki

kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 26 päivänä toukokuuta 1978 annetun kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain (400/78) 16 § sekä

muutetaan lain 15 §, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 22 päivänä joulukuuta 1978 annetulla lailla (1066/78), seuraavasti:

15 §

Rangaistussäännökset

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tässä laissa olevia tai sen nojalla annettuja muita kuin maksuvelvollisuutta (*poist.*), työaikalirjanpitoa tai *nähtävänäpitoa* koskevia säännöksiä tai määrä-

yksiä, on tuomittava *kauppatyöaika rikkomuksesta* sakkoon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

118.

Laki

merityöaikalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 9 päivänä huhtikuuta 1976 annetun merityöaikalain (296/76) 25—27 § sekä *muutetaan* 23 ja 24 § seuraavasti:

23 §

Merityöaika rikkomus

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tässä laissa olevia tai sen nojalla annettuja muita kuin maksuvelvollisuutta (*poist.*), työaikalirjanpitoa tai *nähtävänäpitoa* koskevia säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava *merityöaika rikkomuksesta* sakkoon.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

120.

Laki**leipomotyölain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 9 päivänä kesäkuuta 1961 annetun leipomotyölain (302/61) 11 § sekä

muutetaan 10 §,

sellaisina kuin ne ovat 5 päivänä marraskuuta 1993 annetussa laissa (916/93), seuraavasti:

10 §

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tässä laissa olevia tai sen nojalla annettuja muita kuin maksuvelvollisuutta, *työaikakirjanpitoa tai nähtävänäpitoa* koskevia säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava *leipomotyöaikarikkomuksesta* sak-

koon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

123.

Laki**työturvallisuuslain 49 ja 51 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1958 annetun työturvallisuuslain (299/58) 49 § ja 51 §:n 2 momentti, näistä 49 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 16 päivänä tammikuuta 1987 ja 11 päivänä kesäkuuta 1993 annetuilla laeilla (27/87 ja 509/93), seuraavasti:

49 ja 51 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

124.

Laki**nuorista työntekijöistä annetun lain 18 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

m u u t e t a a n nuorista työntekijöistä 19 päivänä marraskuuta 1993 annetun lain (998/93) 18 § seuraavasti:

18 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus työturvallisuusmääräysten rikkomisesta sekä työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan aiheuttamisesta ja työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen mahdollistamisesta säädetään rikoslain 47 luvun 1 §:ssä.

Rangaistus nuorten työntekijöiden työaika koskevien suojelusäännösten rikkomisesta, joka on tehty työsuojeluviranomaiselta saadusta kehotuk-

sesta, määräyksestä tai kiellosta huolimatta, säädetään rikoslain 47 luvun 2 §:ssä.

Työnantaja tai tämän edustaja, joka muulla kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitetulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä, on tuomittava *nuorten työntekijöiden suojelusäännösten rikkomisesta* sakkoon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

125.

Laki**lyijyvalkoisen ja lyijysulfaatin käytön kieltämisestä eräissä maalaustöissä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lyijyvalkoisen ja lyijysulfaatin käytön kieltämisestä eräissä maalaustöissä 1 päivänä maaliskuuta 1929 annetun lain (101/29) 6 §, sellaisena kuin se on 17 päivänä marraskuuta 1939 annetussa laissa (410/39), seuraavasti:

6 §

Rangaistus työturvallisuusmääräysten rikkomisesta *sekä työturvallisuusmääräysten* vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan aiheuttamisesta ja *työturvallisuusmääräysten* vastaisen tilan jat-

kumisen mahdollistamisesta säädetään rikoslain 47 luvun 1 §:ssä.

Voimaantulosäännös
 (Kuten hallituksen esityksessä)

126.

Laki**työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa 16 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (131/73) 24 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 momentti ja 26 §, sellaisina kuin niistä ovat 24 §:n 1 momentti 16 päivänä tammikuuta 1987 annetussa laissa (29/87) ja 26 § (poist.) muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 26 päivänä marraskuuta 1993 annetulla lailla (1035/93), *sekä*

l i s ä t ä ä n 25 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 26 päivänä marraskuuta 1993 annetulla lailla, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

25 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

26 §

Rangaistus työturvallisuusmääräysten rikkomisesta *sekä työturvallisuusmääräysten* vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan aiheuttamisesta

ja *työturvallisuusmääräysten* vastaisen tilan jatkumisen mahdollistamisesta säädetään rikoslain 47 luvun 1 §:ssä.

Rangaistus 21 a §:n 2 momentin nojalla *annetun kiellon rikkomisesta säädetään rikoslain 47 luvun 6 §:n 2 momentissa.* (Uusi 2 mom.)
 (3 mom. kuten hallituksen esityksen 2 mom.)

Voimaantulosäännös
 (Kuten hallituksen esityksessä)

127.

Laki**työvoimapalvelulain 21 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
m u u t e t a a n 26 päivänä marraskuuta 1993 annetun työvoimapalvelulain (1005/93) 21 §
seuraavasti:

21 §**Rangaistussäännökset**

Rangaistus 16 §:ssä kielletystä työnvälitykses-
tä säädetään rikoslain 47 luvun 6 §:n 1 momentis-
sa.

Rangaistus 20 §:ssä säädetyn salassapitovel-

vollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38
luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teosta
muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädetä
ankarampaa rangaistusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

128.

Laki**naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 14 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
m u u t e t a a n naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8 päivänä elokuuta 1986 annetun lain (609/
86) 14 a §, sellaisena kuin se on päivänä kuuta 19 annetussa laissa (/), seuraavasti:

14 a § (Uusi)**Rangaistussäännökset**

Rangaistus syrjinnästä työelämässä säädetään
rikoslain 47 luvun 3 §:ssä.

Rangaistus 10 §:n 4 momentissa säädetyn sa-
lassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan ri-
koslain 38 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei
teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mu-
kaan tai siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun
1 §:ssä säädetä ankarampaa rangaistusta.

Joka rikkoo 14 §:n kieltoa koulutuspaikkaa

haettavaksi ilmoitettaessa, on tuomittava syrji-
västä ilmoittelusta sakkoon. Virallinen syyttäjä
saa nostaa syytteen syrjivästä ilmoittelusta vain
tasa-arvovaltuutetun ilmoituksen perusteella.

21 a §

(Poist.)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

129.

Laki**valtion virkamieslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
m u u t e t a a n 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/94) 11 § ja
l i s ä t ä ä n lakiin uusi 69 a § seuraavasti:

11 §

Viranomaisen on kohdeltava palveluksessaan
olevia virkamiehiä tasapuolisesti niin, ettei ke-
tään perusteettomasti aseteta toisiin nähden eri

asemaan syntyperän, kansalaisuuden, *sukupuolen*,
uskonnon, iän taikka poliittisen tai ammatti-
yhdistystoiminnan taikka muun näihin verratta-
van seikan vuoksi.

69 a §

Rangaistus 6 §:n 1 momentin ja 11 §:n rikkomisesta säädetään rikoslain 47 luvun 3 §:ssä.

Rangaistus 12 §:n rikkomisesta estämällä virkamiehen ammatillista tai poliittista toimintaa tai pakottamalla kuulumaan ammatilliseen tai poliit-

tiseen yhdistykseen säädetään rikoslain 47 luvun 5 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 _____.

131.

Laki

työterveyshuoltolain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 29 päivänä syyskuuta 1978 annetun työterveyshuoltolain (743/78) 9 § seuraavasti:

9 §

Rangaistukset

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Rangaistus työturvallisuusmääräysten rikkomisesta sekä *työturvallisuusmääräysten* vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan aiheuttamisesta

ja *työturvallisuusmääräysten* vastaisen tilan jatkumisen mahdollistamisesta säädetään rikoslain 47 luvun 1 §:ssä.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

134.

Laki

vesilain (*poist.*) muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 19 päivänä toukokuuta 1961 annetun vesilain (264/61) 16 luvun 43 §:n 2 momentti, *muutetaan* 13 luku, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 29 päivänä heinäkuuta 1976 ja 12 päivänä heinäkuuta 1993 annetuilla laeilla (649/76 ja 653/93), sekä

lisätään 14 lukuun uusi 5 a § seuraavasti:

13 luku

Rangaistussäännöksiä

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Joka muulla kuin 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta 1 luvun 17 §:n vastaisesti estää veden vapaata juoksua, on tuomittava, jollei yksityisen (*poist.*) edun loukkaus

ole vähäinen, *vähäisen* uoman vedenjuoksun estämisestä sakkoon.

3—7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 § (*Uusi*)

Joka laiminlyö 1 luvun 23 §:ssä tarkoitettun ilmoitusvelvollisuuden, on tuomittava, jollei laiminlyönti ole vähäinen, sakkoon.

9 §
(Kuten hallituksen esityksen 8 §)

14 luku

Menettelyä koskevia yleisiä säännöksiä

5 a § (Uusi)

Milloin yleistä etua on loukattu, on 21 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulle yleiselle valvontaviranomaiselle annettava tilaisuus käyttää asiassa puhevaltaa.

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tämän lain voimaan tullessa vesituomioistuimissa tai korkeimmassa oikeudessa vireillä olevien vesilain (264/61) rikkomista koskevien asioiden oikeuspaikka määräytyy aikaisemman lain mukaan, kunnes ne on lainvoimaisesti ratkaistu. (Uusi 2 mom.)

135.

Laki

merensuojelulain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun merensuojelulain (1415/94) 15 § seuraavasti:

15 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

Tämän lain rikkomista koskeva asia pannaan vireille Helsingin käräjäoikeudessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

136.

Laki

luonnonsuojelulain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 23 päivänä helmikuuta 1923 annetun luonnonsuojelulain (71/23) 23 §, sellaisena kuin se on muutettuna 12 päivänä huhtikuuta 1991 ja päivänä kuuta 19 annetuilla laeilla (672/91 ja /), seuraavasti:

23 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo tässä laissa olevaa tai sen nojalla annettua rauhoitusmääräystä taikka ostaa tai ottaa vastaan jotakin, mikä on saatu sellaista määräystä rikkomalla,

2) ottaa haltuun, luovuttaa, esittelee julkisesti

kaupallisessa tarkoituksessa, myy, pitää myyntiä varten, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi, tuo maahan tai vie maasta eläimen tai kasvin taikka sen (poist.) osan tai johdannaisen 14 a, 14 b tai 16 §:n säännösten vastaisesti, taikka

3) tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta eläimen tai kasvin taikka sen (poist.) osan tai johdannaisen ilman 16 a §:ssä

mainituissa asetuksissa tarkoitettua lupaa tai todistusta,
on tuomittava, jollei teko ole luonnonsuojelurikoksena rangaistava, luonnonsuojelurikkomuksesta sakkoon.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)
Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

146.

Laki

terveydensuojelulain 54 ja 55 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
m u u t e t a n 19 päivänä elokuuta 1994 annetun terveydensuojelulain (763/94) 55 § ja
l i s ä t ä ä n 54 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

54 §

Terveyden vaarantamisrikkomus ja terveyden vaarantamisrikos

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

55 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 59 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

149.

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
m u u t e t a n 3 päivänä joulukuuta 1993 annetun jätelain (1072/93) 60—63 §,
sellaisina kuin niistä ovat 60 § osittain muutettuna 29 päivänä joulukuuta 1994 annetulla lailla (1419/94) ja 61 § osittain muutettuna 29 päivänä joulukuuta 1994 annetulla lailla (1413/94), seuraavasti:

60 §

Jäterikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) rikkoo 5 §:n 1 momentin 1, 3 tai 4 kohdassa, 6 §:n 1 momentin 6 tai 8 kohdassa, 7 §:n 4 momentissa, (poist.) 17 §:n 1 momentissa, 18 tai 19 §:ssä, 22 §:n 1 momentissa, 26 §:ssä, 40 §:n 3 momentissa, 43 §:n 2 momentissa, 44 §:n 2 tai 3 momentissa, (poist.) 50 §:ssä, 55 §:n 2 tai 3 momentissa, 57 §:ssä tai 73 a §:ssä tarkoitettua kieltoa taikka mainittujen säännösten nojalla annettua kieltoa tai määräystä tai

2) laiminlyö 7—9 §:ssä (poist.), 12 tai 14 §:ssä, 15 §:n 1 momentissa, (poist.) 22 §:n 2 tai 3 momentissa, (poist.) 42 §:n 1 momentissa, 43 §:n 2 momentissa, 46 (poist.) §:ssä, 51 §:n 3 tai 4 momentissa tai 55 §:n 1 momentissa tarkoitettua velvollisuuden taikka

3) toteuttaa jätteen kansainvälisen siirron jätteen siirtoasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, jäterikkomuksesta sakkoon.

Jäterikkomuksesta tuomitaan niin ikään se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

rikkoo 13 §:n 1 momentin nojalla annettua määräystä taikka laiminlyö 11 §:n 1 momentissa, 20 §:n 1 tai 2 momentissa, 21 §:ssä, 23—25 §:ssä tai 49 §:ssä tarkoitetun velvollisuuden.

61 §

Viittaussäännös

Rangaistus vastoin tämän lain 60 §:n 1 momentissa tarkoitettuja säännöksiä tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

62 §

Rikesakko

Tämän lain 19 §:ssä tarkoitetun roskaamis-kiellon vähäisestä rikkomisesta voi poliisi määrä-

tä asetuksella säädettävän suuruisen rikesakon. Muutoin rikesakosta on voimassa, mitä rikesakolaissa (66/83) tai sen nojalla annetuissa säännöksissä säädetään.

63 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 71 §:n 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

152.**Laki****tekijänoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/61) 56 §, 56 a §:n 1 momentti, 56 b §, 57 §:n 3 momentti, 60 § ja 62 §:n 1 momentti, niistä 56 §, 56 a §:n 1 momentti, 56 b §, 57 §:n 3 momentti sekä 62 §:n 1 momentti sellaisina kuin ne ovat 8 päivänä kesäkuuta 1984 annetussa laissa (442/84), seuraavasti:

56 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

56 b, 57, 60 ja 62 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

56 a §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

160.**Laki****hovioikeuslain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti m u t e t a a n 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/94) 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §

Hovioikeuden tehtävät

virkasyyteasiat. Lisäksi hovioikeus käsittelee muut sen ratkaistavaksi säädetyt asiat.

Ensimmäisenä oikeusasteena hovioikeus käsittelee maanpetosrikosta ja valtiopetosrikosta koskevat asiat sekä sen toimivaltaan kuuluvat

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

161.

Laki**luottolaitostoiminnasta annetun lain 100 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a a n luottolaitostoiminnasta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1607/93) 100 § seuraavasti:*

100 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen*Rangaistus 94 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38**luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .*

162.

Laki**terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 36 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a a n terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28 päivänä kesäkuuta 1994 annetun lain (559/94) 36 § seuraavasti:*

36 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen*Rangaistus 17 §:ssä, 25 §:n 3 momentissa ja 38 §:n 2 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun**1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .*

163.

Laki**julkisista hankinnoista annetun lain 15 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a a n julkisista hankinnoista 23 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1505/92) 15 § seuraavasti:*

15 §

Rangaistussäännös*Rangaistus 14 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaista-**va rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .*

164.

Laki**äitiysavustuslain 17 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a n 28 päivänä toukokuuta 1993 annetun äitiysavustuslain (477/93) 17 § seuraavasti:*

17 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen*Rangaistus 16 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teko ole**rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädettyä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 .*

165.

Laki**asumistukilain 25 a §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**k u m o t a n 4 päivänä kesäkuuta 1975 annetun asumistukilain (408/75) 25 a §:n 4 momentti ja m u u t e t a n 25 a §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 9 päivänä elokuuta 1993 annetussa laissa (755/93), seuraavasti:*

25 a §

*Rangaistus 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai**siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädettyä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 .*

166.

Laki**sotilasavustuslain 26 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a n 20 päivänä elokuuta 1993 annetun sotilasavustuslain (781/93) 26 § seuraavasti:*

26 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen*Rangaistus 25 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teko ole**rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädettyä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 .*

167.

Laki**kotieläinjalostuslain 15 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a n 20 päivänä elokuuta 1993 annetun kotieläinjalostuslain (794/93) 15 § seuraavasti:*

15 §

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan rikkoo 5 §:ssä tarkoitetun syrjintäkiellon tai (*poist.*) harjoittaa eläinten keinollista lisäämistä ilman 6 §:ssä tarkoitettua lupaa taikka laiminlyö 7 §:ssä tarkoitetun polveutumistodistuksen antamisen ostajalle samassa pykälässä säädetyn ja sen nojalla määrätyin tavoin, on tuomittava, jollei siitä ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *kotieläinjalostusrikkomuksesta* sakkoon.

Rangaistus 14 §:ssä säädetyn salassapitovollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädetä ankarampaa rangaistusta.

Ilmoitus 1 momentissa tarkoitetun menettelyn saattamiseksi syyteharkintaan voidaan jättää tekemättä sellaisesta rikkomuksesta, jota on kokonaisuutena pidettävä vähäisenä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

168.

Laki**hevostalouslain 15 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a n 20 päivänä elokuuta 1993 annetun hevostalouslain (796/93) 15 § seuraavasti:*

15 §

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan laiminlyö mitä 5 §:ssä on säädetty eläinten keinollisesta lisäämisestä tai syylistyy laittomaan maahantuontiin taikka 4, 6 ja 7 §:ssä säädettyyn syrjintään, (*poist.*) on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *hevostalousrikkomuksesta* sakkoon.

Rangaistus 14 §:ssä säädetyn salassapitovollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38

luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädetä ankarampaa rangaistusta.

Ilmoitus 1 momentissa tarkoitetun menettelyn saattamiseksi syyteharkintaan voidaan jättää tekemättä sellaisesta rikkomuksesta, jota on kokonaisuutena pidettävä vähäisenä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

169.

Laki**postitoimintalain 21 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a n 29 päivänä lokakuuta 1993 annetun postitoimintalain (907/93) 21 § seuraavasti:*

21 §

*Vaitiolovelvollisuuden rikkominen**luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Rangaistus 6 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 lu-**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .*

170.

Laki**yritystuesta annetun lain 33 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a n yritystuesta 10 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1136/93) 33 § seuraavasti:*

33 §

*Joka tässä laissa säädettyjä asioita käsitellessään on saanut tiedon yhteisön tai yksityisen henkilön taloudellisesta asemasta taikka liike- tai ammattisalaisuudesta, ei saa sitä luvattomasti ilmaista.**Rangaistus 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain**38 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädetä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .*

171.

Laki**ajoneuvojen katsastustehtävien toimiluvista annetun lain 18 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a n ajoneuvojen katsastustehtävien toimiluvista 22 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1371/93) 18 §:n 3 momentti seuraavasti:*

18 §

*Rangaistussäännökset**luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Rangaistus 17 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .*

172.

Laki**tilastolain 23 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a a n 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun tilastolain (62/94) 23 § seuraavasti:*

23 §

Tilastosalaisuuden rikkominen*Rangaistus 18 ja 22 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä**muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Joka rikkoo 18 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä, on tuomittava tilastosalaisuusrikkomuksesta sakkoon.**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19.*

173.

Laki**opintotukilain 43 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**k u m o t a a n 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/94) 43 §:n 3 momentti ja m u u t e t a a n 43 §:n 2 momentti seuraavasti:*

43 §

Salassapitovelvollisuus*Rangaistus 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teko ole**rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai jollei siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädetä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .*

174.

Laki**kalahygienialain 37 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a a n 6 päivänä toukokuuta 1994 annetun kalahygienialain (330/94) 37 § seuraavasti:*

37 §

*Rangaistus 40 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muual-**la laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .*

175.

Laki**lihahygienialain 48 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a a n 28 päivänä kesäkuuta 1994 annetun lihahygienialain (511194) 48 § seuraavasti:*

48 §

*Rangaistus 53 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaista-**va rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 .*

176.

Laki**munavalmistehygienialain 37 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a a n 28 päivänä kesäkuuta 1994 annetun munavalmistehygienialain (517194) 37 § seuraavasti:*

37 §

*Rangaistus 40 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaista-**va rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 .*

177.

Laki**maitohygienialain 43 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a a n 15 päivänä heinäkuuta 1994 annetun maitohygienialain (671194) 43 § seuraavasti:*

43 §

*Rangaistus 46 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaista-**va rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.**Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 .*

178.

Laki**tilintarkastuslain 43 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**kuu t a a n 28 päivänä lokakuuta 1994 annetun tilintarkastuslain (936/94) 43 §:n 4 momentti ja m u u t e t a a n 43 §:n 3 momentti seuraavasti:*

43 §

*Rangaistussäännökset**rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.*

Rangaistus 37 §:n 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

179.

Laki**ennakkoperintälain 61 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a a n 28 päivänä marraskuuta 1959 annetun ennakkoperintälain (418/59) 61 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 16 päivänä joulukuuta 1994 annetussa laissa (1226/94), seuraavasti:*

61 §

Rangaistus 2 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava

rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

180.

Laki**autoverolain 90 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u u t e t a a n 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun autoverolain (1482/94) 90 § seuraavasti:*

90 §

Rangaistus 87 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaista-

*va rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muual-
la laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

Lisäksi valiokunta ehdottaa,

*että lakiehdotukset n:ot 2 ja 3 käsitel-
täisiin valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2
momentissa säädetyllä tavalla.*

Helsingissä 19 päivänä tammikuuta 1995

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lax, vara-puheenjohtaja Halonen ja jäsenet Aittoniemi, Hassi, Häkämies, Komi, Korteniemi, Luhtanen

(osittain), Mäkelä (osittain), Piha, Polvi, Rossi, Savela, Seivästö, Suhola (osittain), Tykkyläinen ja Vuoristo (osittain).

Vastalauseita

I

Rikoslain kokonaisuudistuksen II vaihe on varsin mittava lainsäädäntöprojekti, johon lakivaliokunta on paneutunut suurella huolella. Olen tyytyväinen lakivaliokunnan mietinnöstä ilmenevään lopputulokseen lukuun ottamatta seuraavia kohtia, joissa valiokunta on äänestyksen jälkeen hylännyt tekemäni muutosehdotukset.

1) 12 luku 5 §. Ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäyttö

Voimassa olevan lain vastaava, joskin suppeammin määritellyn teon rangaistusasteikko on varsin ankara, rangaistus on kuritushuonetta (nykyisin vankeutta) määrääjäksi tai elinkaudeksi. Hallituksen esityksessä ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäyttö on esitetty sanktioitavaksi vähintään neljän kuukauden, enintään neljän vuoden vankeudella. Lakivaliokunta on äänestyksen jälkeen poistanut pykälän, vaikka juuri kansainvälistymisen ja kansainvälisesti neuvoteltavien sopimusten ilmapiirissä Suomea edustavat henkilöt pitäisi asettaa erittäin suuren vastuun eteen muutenkin kuin epämääräisen virkamiesvastuun perusteella.

2) 21 luku 3 §. Surma

Teko on voimassa olevassa laissa kriminalisoitu 21 luvun tappoa koskevassa 1 §:ssä *erittäin*

lieventävien asianhaarojen vallitessa tehtynä tekona. Nyt ehdotetun 3 §:n tunnusmerkistöstä sana *erittäin* on poistettu, mikä merkitsee selvästi kriminalisoinnin lieventämistä ja on vastoin rikoslain kokonaisuudistuksen yleisiä perusteita henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten osalta. Perusteena tulisi siis edelleen käyttää sitä, että teko on tapahtunut *erittäin lieventävien* asianhaarojen vallitessa. Muuten teko olisi 1 §:n mukainen tappo.

3) 34 luku 1 §. Tuhotyö

Voimassa olevan lain mukaan lainkohdassa säädetään rangaistavaksi ihmisen asuttavan talon, rakennuksen tai aluksen tuleen sytyttäminen. Kun tulipalon sytyttäminen lakiehdotuksen mukaan edellyttää yleistä vaaraa, ei ihmisasunnon tuleen sytyttämiselle jää muuta peruskriminalisointia kuin vahingonteko. Ihmiskasunnolle pitää edelleen antaa korostettu suoja pyromania vastaan, joten sitä koskeva kohta on syytä lisätä uuteen lakiin.

Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että

*että lakiehdotukset hyväksyttäisiin
muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina
paitsi 1. lakiehdotuksen 12 luvun 5 §,
21 luvun 3 § ja 34 luvun 1 § näin kuuluvi-
na:*

1) 12 luku

5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2) 21 luku

3 §

Surma

Jos tappo, huomioon ottaen rikoksen poikkeukselliset olosuhteet, rikosentekijän vaikuttimet tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen *erittäin* lieventävien asinhaarojen vallitessa tehty, rikosentekijä on tuomittava *surmasta* vankeuteen vähintään neljäksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

3) 34 luku

1 §

Tuhotyö

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Jos tuleen sytytetty on talo, rakennus tai alus, joka on ihmisen asuttava taikka jossa tekijän tietten joku on, tuomittakoon tekijä, vaikka teosta ei aiheudu 1 ja 2 momentissa tarkoitettua yleistä vaaraa, vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. (Uusi 3 mom.)

Jos 3 momentissa mainittu tuleen sytytetty on rikosentekijän omaa ja jos sytytyksestä ei aiheudu edellä tässä pykälässä tarkoitettua vaaraa, älköön momentissa mainittua rangaistusta tuomitako. (Uusi 4 mom.)

(5 mom. kuten valiokunnan mietinnön 3 mom.)

Helsingissä 19 päivänä tammikuuta 1995

Sulo Aittoniemi

Yhdyn edellä olevaan vastalauseeseen.

Helsingissä 19 päivänä tammikuuta 1995

Ismo Seivästö

Yhdymme edellä olevan vastalauseen 2 ja 3 kohtiin.

Helsingissä 19 päivänä tammikuuta 1995

Markku Rossi**Armas Komi**

Yhdyn edellä olevan vastalauseen 2 kohtaan.

Helsingissä 19 päivänä tammikuuta 1995

Aino Suhola

II

Yleisperustelut

Rikoslakia on uudistettu pitkän ajan kuluessa eri toimikuntien ja komiteoiden toimesta useiden hallituskausien aikana. Työskentelyn kestäessä on eri osa-alueiden painoarvo vaihdellut. Mielestämme lopullisessa, nyt valiokunnan käsiteltävänä

ollleessa hallituksen esityksessä on työrikkoksia ja ympäristörikkoksia koskevat uudistukset jätetty vajavaisiksi. Ottaen huomioon näiden rikosten laajoja kansalaispiirejä koskevan luonteen on todettavissa, että niistä määrättävät enimmäisrangaistukset ovat liian alhaisia ja vanhentumisajat liian lyhyitä.

Yksityiskohtaiset perustelut

11 luku. Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

9 §. *Syrjintä*

Lakiehdotuksen 11 luvun 9 §:ään sijoitetun yleisen syrjintäsäännöksen hyväksyttävyyden edellytyksissä ei ole työsyrijintäsäännöksessä olevaa edellytystä, jonka mukaan hyväksyttävän syyntulee olla painava. Säännökset tulevat yhdenmukaistaa siten, että sana ”painavaa” lisätään myös yleiseen syrjintäsäännökseen.

12 luku. Maanpetosrikoksista

8 §. *Turvallisuussalaisuuden paljastaminen*

Pääosa maanpetosluvun rikoksista on esityksessä sidottu ulkoisen uhan synnyttämiin poikkeusoloihin tai valtiosalaisuuksien paljastamiseen taikka esimerkiksi jonkin toisen valtion teknisen laitteen kaupassa asettaman vientikielto määräyksen rikkomiseen. Uusi rikostunnusmerkistö, nimeltään *turvallisuuksalaisuuden paljastaminen*, joka on sovellettavissa myös ns. yhteiskunnan normaaliaikoina, sisältää erittäin väljän ja monessa suhteessa ennalta arvioiden vaikeasti hahmotettavan tunnusmerkistökokonaisuuden. Pykälän mukaan ”joka oikeudettomasti julkistaa tai toiselle välittää, luovuttaa tai ilmaisee taikka tällaista tarkoitusta varten oikeudettomasti hankkii tiedon seikasta, joka Suomen ulkoisen turvallisuuden vuoksi on säädetty tai määrätty salassa pidettäväksi tai joka tekijän tietien on sen laatuinen, että sen paljastaminen on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi”. Pykälän 2 momentissa myös yritysasteelle jäävä teko määrätään rangaistavaksi.

Ehdotuksen 12 luvun 6 §:n vakoilu-säännöksen perusteluissa todetaan, että 8 §:n turvallisuussalaisuuden paljastamisesta voi olla kyse, jos tietojen hankinnan tarkoituksena on julkistaa, välittää, luovuttaa tai ilmaista hankitut tiedot oikeudettomasti. Vakoilu-rikoksen perustelujen mukaan ”pelkästään epäkohtien paljastamiseen tähtäävä sanomalehtikirjoittelu ei siis ole vakoi-

lua, joskin salaisuuksien julkistaminen saattaa olla rangaistavaa luvun 8 tai 9 §:ssä tarkoitettuna rikoksena”. Ts. yhteiskuntaolojen kriittistä tarkastelua ei tuomittaisi vakoiluna, vaikka siitä saataisi joutua vastaamaan turvallisuussalaisuuden paljastamisesta epäiltynä.

Vastaavasti 8 §:n omissa perusteluissa todetaan, että ”vakoilusäännöstä väljempi säännös on taas sikäli, että kohteena olevan tiedon ei tarvitse koskea Suomen maanpuolustusta tai muuta poikkeuksellisiin oloihin varautumista, Suomen ulkosuhteita, valtionaloutta, ulkomaankauppaa tai energiahuoltoa tai niihin rinnastettavaa, Suomen turvallisuuteen vaikuttavaa asiaa, vaan muukin asia, jonka paljastamisella on säännöksessä edellytetty vaikutus, tulee kysymykseen. Käytännössä säännöstä ilmeisesti sovellettaisiin lähinnä sellaisiin tapauksiin, joissa tekijällä ei ole ollut vakoilusäännöksen edellyttämää hyötymis- tai vahingoittamistarkoitusta, mutta joista tyypillisesti aiheutuu vakava vaara puheena olevien säännösten suojaamille eduille.”

”Muu asia”, joihin perusteluissa tässä yhteydessä viitataan, ei selviä tarkemmin. Onkin syytä epäillä, että säännös voimaan tullessaan jättää viranomaisille paljon sellaista sallitun/kielletyn raja-alueen määrittelyvaltaa, joka ehkäisee yhteiskunnan kehityksen kannalta hyödyllistä julkisuutta ja julkisten asioiden toivottavaa kriittistä keskustelua.

Katsomme, että asiantietojen keräämisen ilman hyötymis- tai vahingoittamistarkoitusta ei pitäisi missään oloissa olla rangaistavaa. Toiseksi katsomme, että säännöksessä tarkoitettujen suojattavien oikeushyvien vaarantamisen pitäisi aina edellyttää tekijän tietoisuutta tekonsa vahingontavuudesta. Toisin sanoen tekoon ei voisi milloinkaan syyllistyä epähuomiossa, mihin valtion mietinnön mukaisessa muodossa hyväksyttävä säännösehdotus saattaa pahimmillaan johtaa.

Edellä esitetyn perusteella säännöksestä olisi tullut poistaa lause ”taikka tällaista tarkoitusta varten oikeudettomasti hankkii...” sekä korvata tai-sana ja-sanalla lauseessa, joka alkaa sanoilla: ”joka Suomen ulkoisen turvallisuuden ...”.

25 luku. Vapauteen kohdistuvista rikoksista

8 §. *Pakottaminen*

Pakottamispykälää on tuomioistuinkäytännössä ryhdytty soveltamaan myös sellaisiin tapauksiin, joissa kansalaiset esimerkiksi puuhun

kiiveten tai kaivinkoneeseen itsensä kahliton asettavat itsensä alttiiksi ja täten yrittävät turvata luonnonsuojelun tai muun yleisen edun kannalta tärkeän asian toteutumisen. Tämä ei vastaa pakottamispykälän alkuperäistä sisältöä eikä hallituksen esityksenkään sanamuotoa. Tämän asian selventämiseksi pykälän perusteluissa olisi mielestämme tullut lausua:

”Valiokunta toteaa, että pakottamista ei ole oman itsensä asettaminen alttiiksi, kun tarkoituksena on turvata yleisen edun kannalta tärkeän oikeushyvän toteutuminen.”

47 luku. Työrikokset

Hallituksen esityksessä työturvallisuusrikosta ei ole porrastettu eri törkeysasteisiin. Rikoslakiprojektin johtoryhmä ehdotti tällaista porrastusta ja piti sitä työturvallisuusrikoksen tärkeimpänä uudistuksena. Törkeys porrastuksen tarkoituksena on lisätä oikeusvarmuutta ohjaamalla tuomioistuinten lainkäyttöä, tehostaa kriminaalipoliittista vaikutusta sekä tiedottaa kansalaisille eri rikosten vakavuus.

Hallituksen esitys poikkeaa työturvallisuusrikosten osalta mainituista rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä noudatettavista periaatteista. Ehdotammekin, että työturvallisuusrikoksen perustunnusmerkistön (1 §) lisäksi rikoslain 47 lukuun lisättäisiin uusi säännös törkeästä työturvallisuusrikoksesta (2 §), jolloin perustunnusmerkistön rangaistusasteikkoa voitaisiin alentaa. Lisäksi ehdotamme, että lukuun lisättäisiin uusi säännös (10 §) oikeushenkilön rangaistusvastuusta.

1 §. Työturvallisuusrikos

Edellä sanotun perusteella esitämme rikoslain 47 luvun 1 §:n muuttamista siten, että pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohtaa tarkennetaan.

Pykälän 1 kohdan mukaan työturvallisuusrikoksesta tuomittaisiin työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo työn turvallisuudesta tai terveellisyydestä annettuja säännöksiä tai määräyksiä (*työturvallisuusmääräyksiä*).

Pykälän 1 kohdan mukaan työturvallisuusrikoksen tekemuotona olisi työturvallisuusmääräysten rikkominen tahallaan tai huolimattomuudesta. Työturvallisuusmääräyksillä tarkoitettaisiin säännöksen mukaan työn turvallisuus-

desta tai terveellisyydestä annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Lähinnä olisi kysymyksessä työturvallisuuslaissa tai sen nojalla annetuissa valtioneuvoston päätöksissä olevien turvallisuusmääräysten rikkominen.

Työturvallisuusmääräyksillä tarkoitettaisiin aina asianmukaisesti voimaansaattettuja ja julkaistuja virallisenormeja. Siten työsuojelulain 17 §:n nojalla noudatettaviin niin sanottuihin yleissitoviin työehtosopimuksiin sisältyviin työturvallisuusnormeihin ei sinänsä liittyisi ehdotetun säännöksen mukaista rangaistusuhkaa. Toisaalta esimerkiksi työaikalainsäädännön rikkominen voisi tulla rangaistavaksi yksin teoin tehtynä työturvallisuusrikoksen kanssa, jos rikkomuksella on aiheutettu työturvallisuuden vaarantumiseksi katsottava seuraus. Teon rangaistavuus työturvallisuusrikoksena siis edellyttäisi, että sillä on rikottu ensisijaisesti työn turvallisuuden tai terveellisyyden suojaamiseksi annettua säännöstä tai määräystä. Toisaalta rangaistavuus ei koskisi työturvallisuuslainsäädäntöön kuuluvia puhtaasti järjestysluonteisia velvollisuuksia, kuten velvollisuutta pitää jokin säädös työpaikalla nähtävänä. Myöskään työsuojelun yhteistoimintaa koskevat työsuojeluvallontalain 2 luvun säännökset eivät olisi rangaistusmääräyksessä tarkoitettuja työturvallisuusmääräyksiä.

Seuraamuksena työturvallisuusrikoksesta olisi sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Asteikko olisi sama kuin nykyään työturvallisuuslain 49 §:n mukaan kuitenkin siten, ettei vankeusrangaistuksen käyttö edellyttäisi erityisiä raskauttavia asianhaaroja. Ehdotetun rangaistusasteikon vuoksi työturvallisuusrikoksesta voitaisiin määrätä seuraamus myös rangaistusmääräyslain (146/70) mukaisessa menettelyssä.

Pykälän 2 kohdan mukaan työturvallisuusrikoksesta tuomittaisiin työnantaja tai tämän edustaja myös, jos hän tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan (*työturvallisuusepäkohdan*) joko laiminlyömällä valvoa määräysten noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämisestä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä.

Säännösehdotuksen perusteena on työturvallisuusmääräysten rikkomisen luonne yhteisörikollisuuden muotona. Suurin osa työturvallisuusmääräyksistä on nimittäin kirjoitettu sillä tavoin, että niiden ilmaisut tuovat mieleen ennen muuta työntekijän lähimpien esimiesten velvolli-

suudet. Kuitenkin vaadittava turvallisuustaso saavutetaan monesti vasta työnantajaorganisaation eri tasoilla vaikuttavien vastuuhenkilöiden yhteistoiminnan tuloksena.

Työturvallisuusrikoksen rangaistavuus pykälän 2 kohdan mukaan edellyttäisi, että työnantaja tai tämän edustaja on tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan, työturvallisuusepäkohdan. Viimeksi mainitulla tarkoitettaisiin työturvallisuusmääräysten vastaisia seikkoja yleensä, oli sitten kysymys työpaikan ulkoisesta ympäristöstä, työmenetelmistä tai mistä tahansa työturvallisuuslainsäädännön sääntelemästä työsuojelukysymyksestä. Syyllisyysvaatimus olisi sama kuin 1 kohdan mukaan, siis tahallisuus tai tuottamus. Sen sijaan epäkohdan rangaistavana aiheuttamistapana olisi tässä se, että vastuuhenkilö laiminlyö valvoa työturvallisuusmääräysten noudattamista alaisessaan työssä.

Työturvallisuusrikoksesta tuomittaisiin 1 kohdassa tarkoitettu vastuuhenkilö myös, jos hän tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaa työturvallisuusepäkohdan jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämistä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä.

Työsuojelun taloudellisilla edellytyksillä tarkoitettaisiin niitä aineellisia voimavaroja, kuten työsuojeluun osoitettavia määrärahoja, jotka ovat tarpeen työturvallisuusmääräysten noudattamiseksi.

2 §. Törkeä työturvallisuusrikos (uusi)

Ehdotamme uutta säännöstä (2 §:ää), jonka mukaan työturvallisuusrikosta voitaisiin pitää törkeänä kolmella eri ankaroitamisperusteella. Näille yhteisenä lisäedellytyksenä olisi, että työturvallisuusrikos on tehty tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta ja että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Ankaroitamisperusteista ensimmäinen olisi, että rikos on tehty aiheuttaen vaaraa toisen hengelle tai vakavaa vaaraa monien ihmisten terveydelle. Hengenvaaran aiheuttamiselta ei edellytetäisi ihmishengen menetyksen suurta todennäköisyyttä. Toisaalta törkeänä työturvallisuusrikoksena voisi tulla rangaistavaksi myös vakavan vaaran aiheuttaminen monien ihmisten terveydelle. Vaaran vakavuus merkitsisi tällöin ensisijaisesti varottavan vahingon vaikeaa astetta. Tapaturman tai ammattitaudin vaaran vaikeusedel-

lytys voitaisiin kuitenkin tiettyyn rajaan saakka asettaa sitä alemmaksi, mitä korkeampi on varottavan vaaran todennäköisyysaste ja mitä useampiin ihmisiin vaara kohdistuu.

Ankaroitamisperusteiden soveltamisedellytykseksi ei kuitenkaan otettaisi sitä, että vaaran täytyy aiheutua työntekijälle. Oikeuskäytännössä on usein sovellettu työturvallisuusmääräyksiä ja tuomittu niiden rikkomisesta rangaistus silloinkin, kun vaara tai vahinkoseuraus on aiheutunut myös tai yksinomaan ulkopuolisille. Monesti onkin juuri tällaisissa yhteyksissä, kuten jos on rikottu räjäytystyön tai purkutyon turvallisuusmääräyksiä, kysymys esityksessä tarkoitettua moniin ihmisiin kohdistuvan vaaran aiheuttamisesta. Säännösmuotoilun tarkoituksena siis on, ettei rikostunnusmerkistön ahtaus estäisi ehdotetun rangaistusasteikon soveltamista tällaisiin tapauksiin, vaan että rajanveto riippuisi asianomaisten aineellisten työturvallisuusmääräysten soveltamisalan tulkinnasta.

Toisena ankaroitamisperusteena olisi, että työturvallisuusrikos on tehty todetun työturvallisuusepäkohdan johdosta saadusta viranomaisen kehotuksesta tai määräyksestä huolimatta. Tällä viitattaisiin ennen muuta niihin yksittäistapauksellisiin kehotuksiin ja määräyksiin, joita työsuojeluviranomaiset antavat työsuojeluvaltavontalain nojalla toimitettujen tarkastusten perusteella. Kysymyksessä olisivat sekä työsuojelutarkastajan antamat velvoittamattomat niin sanotut pöytäkirjaohjeet että valvontalain nojalla annetut varsinaiset pakkokeinopäätökset. Eriyisalojen turvallisuusmääräyksiä valvovat kuitenkin muut viranomaiset. Ehdotetun säännöksen soveltaminen voisi perustua myös esimerkiksi sähköturvallisuusmääräysten noudattamisen valvonnassa taikka paineastian tarkastukseen annettuun ohjeeseen tai määräykseen.

Kolmantena ankaroitamisperusteena olisi, että työturvallisuusrikos on tehty tavoitellen erityistä taloudellista hyötyä työturvallisuuden kustannuksella. Säännöksen soveltamiseksi ei riittäisi, että rikos on tehty elinkeinotoimintaan luonteenomaisesti kuuluvaa liikevoittoa tavoiteltaessa, vaan edellytettäisiin erityistä, juuri työsuojelukustannusten säästöön perustuvaa laskelmointia. Esityksessä tarkoitettu erityisen hyödyn tavoittelu jouduttaisiin käytännössä osoittamaan rikokseen liittyvän ulkoisen tapahtumankulun perusteella. Tällaisena voisi olla esimerkiksi se, että aikaisemman vaaratilanteen perusteella tai muuten vaaralliseksi tiedetty työvaihe viedään päätökseen pelkästään hyvään

onneen luottaen, koska asianmukaisesti varotoimiin ryhtyminen aiheuttaisi viivytystä ja siten lisäkustannuksia. Aiheellisten parannusehdotuksien torjuminen saattaisi niin ikään johtaa esillä olevan ankaroittamisperusteen soveltamiseen, samoin kuin työsuojelun taloudellisten tai organisatoristen edellytysten suunnitelmallinen sivuuttaminen uusinwestointeja tehtäessä. Rikoksella tavoitellun hyödyn määrää arvioitaessa voitaisiin mittapuuna ottaa huomioon myös työpaikan koko.

Tärkeästä työturvallisuusrikoksesta voitaisiin tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Uuden pykälän lisäämisestä seuraa, että luvun muiden pykälien numerot muuttuvat yhtä suuremmiksi.

6 (5) §. Työntekijöiden järjestymisvapauden loukkaaminen

Valiokunnan hyväksymä pykälä laajentaa rikosoikeudellisen moitittavan käyttäytymisen aluetta työntekijöiden välisissä suhteissa työpaikalla. Säännösehdotuksen mukaan työntekijän järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tuomitaan myös se, joka pakottaa työntekijän liittymään tai kuulumaan ammatilliseen tai poliittiseen yhdistykseen. Rangaistukseksi tästä ehdotetaan sakkorangaistusta. Perustelujen mukaan rangaistavaa olisi välillinen pakottaminen, jossa työntekijät tai työntekijäjärjestöt painostavat työnantajaa siirtämään järjestöön kuulumatottoman työntekijän muuhun työhön tai irtisanomaan tämän. Tällainen toiminta voi tulla nykyisen lain ja työehtopimusjärjestelmän puitteissa riita-asiana oikeudenkäynnin kohteeksi ja tällaisessa oikeudenkäynnissä voidaan tuomita hyviyssakkoseuraamus.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan muissa kuin välillistä pakkoa tarkoittavissa tekemuodoissa, joissa taivutteluun käytetään sinänsä lailliseen menettelyyn pohjaavaa pakotusta (esim. velan vaatiminen takaisin) tai suoranaisesti väkivaltaisia taivuttelukeinoja, teko tuomitaan joko 25 luvun 8 §:n nojalla *pakottamisena* tai 14 luvun 5 §:n 3 momentin nojalla *poliittisten toimintavapauksien loukkaamisena*. Puheena oleva 47 luvun 5 §:n 2 momentti merkitsee selkeästi rikosoikeudellisen rangaistavuuden alan laajentamista ilman, että olisi osoitettu käytännön työelämässä esiintyvän työntekijöiden mainitun kaltaista painostusta.

10 §. Oikeushenkilön rangaistusvastuu (uusi)

Yhteisöjen puolesta toimiviin henkilöihin kohdistettavat seuraamukset ovat osoittautuneet riittämättömiksi monien rikosten torjunnassa. Työelämä on yksi sellainen alue, jolla rikoksia tyypillisesti tehdään yhteisöjen toiminnassa, minkä vuoksi yhteisörangaistus on tarpeen ottaa käyttöön tavallisen esimiesvastuun täydennykseksi.

Katsomme, että lukuun onkin lisättävä uusi 10 § oikeushenkilön rangaistusvastuusta.

Pykälän mukaan niissä tapauksissa, joissa 47 luvussa mainittuun rikokseen on syyllistytty oikeushenkilön tai rikoslain 9 luvun 1 §:n (HE 95/1993 vp) mukaan oikeushenkilöön rinnastettavan elinkeinonharjoittajan toiminnassa, asianomaisen yhteisön vastuu määräytyisi uuden oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevan 9 luvun mukaan.

48 luku. Ympäristörikoksista

Ympäristövaliokunta toteaa yksimielisessä lausunnossaan:

”Ympäristörikoksissa ei ole harvinaista, että seuraamukset ilmenevät vasta pitkän ajan kuluttua itse teon tai laiminlyönnin tapahtumisesta. Näin on esimerkiksi silloin, jos myrkyllistä ainetta sisältäviä tynnyreitä on haudattu maahan tai upotettu vesistöön ja seuraukset ilmenevät vasta tynnyreiden ruostuttua tai muutoin hajottua. Tällaisissa tilanteissa vanhentumiskysymys on osoittautunut ongelmalliseksi. ... Ympäristövaliokunta katsoo, että vanhentumiskysymys on ympäristörikoksissa oleellisen tärkeä asia. Vanhentumissäännökset eivät saa muodostua tarpeettomiksi esteiksi rangaistusseuraamusten määräämiselle.”

Suomalaisessa lainsäädännössä on tiettyjen rikostyyppien vanhentumisaika jo nyt säädetty pidemmäksi kuin rangaistusasteikosta seuraisi. Tällöin ovat kysymyksessä sellaiset teot, joiden ilmitulo ja selvittäminen kestää pitkään. Rikoslain kokonaisuudistukseen liittyvässä ehdotuksessa laiksi oikeushenkilön rangaistusvastuusta hallitus esittää yhteisöosakkoa koskevan vaateen lyhimmäksi vanhentumisajaksi viisi vuotta.

Mielestämme erityinen vanhentumisaika olisi ollut perusteltu myös ympäristörikosten kohdalla lukuun ottamatta lievintä tekemuotoa, ympäristörikkomusta. Siksi ehdotimme 48 lukuun

(Ympäristörikokset) tätä tarkoittavaa uutta 8 §:ää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotus näin kuuluvana:

1.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan rikoslain 15 luku, 16 luvun 8 a, 24 ja 25 § sekä 44 luvun 24 §, sellaisina kuin ne ovat, 15 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, 16 luvun 8 a § muutettuna 20 päivänä heinäkuuta 1933 ja 8 päivänä syyskuuta 1989 annetuilla laeilla (228/33 ja 792/89), 24 § 31 päivänä heinäkuuta 1930 annetussa laissa (273/30) ja 25 § 6 päivänä helmikuuta 1931 annetussa laissa (63/31) sekä 44 luvun 24 § 22 päivänä kesäkuuta 1933 annetussa laissa (203/33),

muutetaan 1 luvun 3 §:n 2 momentin 1, 3 ja 4 kohta, 2 luvun 14 a §, 11—14 luku, 16 luvun 7 §, 8 §:n 2 momentti, 16 § ja 19 §:n 1 momentti, 21, 25, 34 ja 38 luku, 40 luvun 5 §, 42 luvun 7 § sekä 45 luvun 20 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 3 §:n 2 momentin 1 ja 4 kohta 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (987/74) ja sanotun momentin 3 kohta 14 päivänä tammikuuta 1983 annetussa laissa (46/83), 2 luvun 14 a § muutettuna 10 päivänä tammikuuta 1969, 19 päivänä heinäkuuta 1974 ja 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetuilla laeilla (2/69, 613/74 ja 321/83), 11—14, 21, 25, 34 ja 38 luku niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen, 16 luvun 8 §:n 2 momentti ja 45 luvun 20 §:n 2 momentti mainitussa 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa, 16 luvun 16 § 26 päivänä toukokuuta 1978 annetussa laissa (382/78), 19 §:n 1 momentti 24 päivänä elokuuta 1990 annetussa laissa (769/90) ja 40 luvun 5 § 8 päivänä syyskuuta 1989 annetussa laissa (792/89), sekä

lisätään 44 luvun 9 §:ään uusi 2 momentti ja 44 lukuun 27 päivänä helmikuuta 1970 annetulla lailla (150/70) kumotun 14 §:n sijaan uusi 14 § sekä lakiin uusi 47—49 luku seuraavasti:

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2 luku

Rangaistuksista

14 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

11 luku

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

1—8 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

9 §

Syrjintä

Joka elinkeinotoiminnassa, ammatin harjoittamisessa, yleisöpalvelussa, virkatoiminnassa tai muussa julkisessa tehtävässä taikka julkista tilaisuutta tai yleistä kokousta järjestettäessä ilman *painavaa* hyväksyttävää syytä

1) ei palvele jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla,

2) kieltäytyy päästävästä jotakuta tilaisuuteen tai kokoukseen tai poistaa hänet sieltä taikka

3) asettaa jonkun ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun

näihin rinnastettavan seikan perusteella, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava työsyryntänä, *syrjinnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

12 luku

Maanpetosrikoksista

1—7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

8 §

Turvallisuussalaisuuden paljastaminen

Joka oikeudettomasti julkistaa tai toiselle välittää, luovuttaa taikka ilmaisee (*poist.*) tiedon seikasta, joka Suomen ulkoisen turvallisuuden vuoksi on säädetty tai määrätty salassa pidettäväksi ja joka tekijän tietoen sen laatuinen, että sen paljastaminen on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle, on tuomittava *turvallisuussalaisuuden paljastamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

9—14 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

13 luku

Valtiopetosrikoksista

1—4 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

14 luku

Rikoksista poliittisia oikeuksia vastaan

1—7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

16 luku

Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

7, 8, 16 ja 19 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

21 luku

Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

1—17 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

25 luku

Vapauteen kohdistuvista rikoksista

1—9 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

34 luku

Yleisvaarallisista rikoksista

1—11 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

38 luku

Tieto- ja viestintärikoksista

1—10 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

40 luku

Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

5 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

42 luku

Valtion turvallisuutta tahi yleistä järjestystä varten annettujen määräysten rikkomisesta

7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

44 luku

Hengen, terveyden tahi omaisuuden suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisesta

9 ja 14 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

45 luku

Sotilasrikoksista

20 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

47 luku

Työrikoksista

1 §

Työturvallisuusrikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo *työn turvallisuudesta tai terveellisyydestä annettuja säännöksiä tai määräyksiä (työturvallisuusmääräyksiä)*,

2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan (*työturvallisuusepäkohdan*) laiminlyömällä valvoa määräysten noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämisestä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä.

on tuomittava *työturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään *kuudeksi kuukaudeksi*.

(2 mom. *poist.*)

2 § (uusi)

Törkeä työturvallisuusrikos

Jos työturvallisuusrikos tehdään tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) aiheuttaen vaaraa toisen hengelle tai vakavaa vaaraa monien ihmisten terveydelle,

2) todetun työturvallisuusepäkohdan johdosta saadusta viranomaisen kehotuksesta tai määräyksestä huolimatta tai

3) tavoitellen erityistä taloudellista hyötyä työturvallisuuden kustannuksella

ja työturvallisuusrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästi työturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

3—5 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 2—4 §)

6 (5) §

Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaaminen

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

(2 mom. *poist.*)

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 3 mom.)

7—9 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 6—8 §)

10 § (uusi)

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Tässä luvussa mainittuihin rikoksiin sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

48 luku

Ympäristörikoksista

1 §

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

(1—3 kohta kuten valiokunnan mietinnössä) siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön *pilaantumisen tai roskaantumisen* vaaraa taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(*Poist.*) Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

2—7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

8 § (uusi)

Vanhentuminen

Muiden ympäristörikosten kuin ympäristörikkomuksen lyhin vanhentumisaika on kymmenen vuotta.

9 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 8 §)

49 luku

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Eräiden aineettomien oikeuksien loukkaamisesta

1—3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 19 päivänä tammikuuta 1995

Iivo Polvi
Tarja Halonen

Satu Hassi
Marja-Liisa Tykkyläinen
Leena Luhtanen

Yhdyn vastalauseeseen II työrikoksia koskevien säännösten (RL 47 luku) osalta.

Helsingissä 19 päivänä tammikuuta 1995

Ismo Seivästö

Lakivaliokunta

Rikoslakiehdotuksen rinnakkaislakitekstit

1.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan rikoslain 15 luku, 16 luvun 8 a, 24 ja 25 § sekä 44 luvun 24 §,

sellaisina kuin ne ovat, 15 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, 16 luvun 8 a § muutettuna 20 päivänä heinäkuuta 1933 ja 8 päivänä syyskuuta 1989 annetuilla laeilla (228/33 ja 792/89), 24 § 31 päivänä heinäkuuta 1930 annetussa laissa (273/30) ja 25 § 6 päivänä helmikuuta 1931 annetussa laissa (63/31) sekä 44 luvun 24 § 22 päivänä kesäkuuta 1933 annetussa laissa (203/33),

muutetaan 1 luvun 3 §:n 2 momentin 1, 3 ja 4 kohta, 2 luvun 14 a §, 11—14 luku, 16 luvun 7 §, 8 §:n 2 momentti, 16 § ja 19 §:n 1 momentti, 21, 25, 34 ja 38 luku, *40 luvun 5 §*, 42 luvun 7 § sekä 45 luvun 20 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 3 §:n 2 momentin 1 ja 4 kohta 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (987/74) ja sanotun momentin 3 kohta 14 päivänä tammikuuta 1983 annetussa laissa (46/83), 2 luvun 14 a § muutettuna 10 päivänä tammikuuta 1969, 19 päivänä heinäkuuta 1974 ja 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetuilla laeilla (2/69, 613/74 ja 321/83), 11—14, 21, 25, 34 ja 38 luku niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen, 16 luvun 8 §:n 2 momentti ja 45 luvun 20 §:n 2 momentti mainitussa 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa, (*poist.*) 16 luvun 16 § 26 päivänä toukokuuta 1978 annetussa laissa (382/78), (*poist.*) 19 §:n 1 momentti 24 päivänä elokuuta 1990 annetussa laissa (769/90) ja *40 luvun 5 § 8 päivänä syyskuuta 1989 annetussa laissa (792/89)*, sekä

lisätään 44 luvun 9 §:ään uusi 2 momentti ja 44 lukuun 27 päivänä helmikuuta 1970 annetulla lailla (150/70) kumotun 14 §:n sijaan uusi 14 § sekä lakiin uusi 47—49 luku seuraavasti:

Hallituksen esitys

Valiokunnan ehdotus

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

3 §

3 §

Sen estämättä, mitä edellä 1 momentissa on säädetty, voidaan ulkomaalainen tuomita Suomen lain mukaan silloinkin, kun hänen tekemänsä rikos ei ole tekopaikan lain mukaan rangaistava, jos rikos on:

1) sodankäyntirikos, törkeä sodankäyntirikos, ihmisoikeuksien loukkaaminen poikkeuksellisissa oloissa, törkeä ihmisoikeuksien loukkaaminen poikkeuksellisissa oloissa, joukkotuhonta tai joukkotuhonnan valmistelu,

3) panttivangin ottaminen,

4) aluksen kaappaus taikka ilmaliikenteeseen tai kansainväliseen kauppamerenkulkuun kohdistunut liikennetuhotyö tai törkeä tuhotyö tai

(Kuten hallituksen esityksessä)

Hallituksen esitys

Valiokunnan ehdotus

2 luku

Rangaistuksista

14 a §

Joka tuomitaan maanpetos- tai valtiopetosrikkoksesta vankeusrangaistukseen taikka muusta rikoksesta vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi, menettää samalla sotilasarvonsa.

14 a §

Joka tuomitaan *rangaistukseen* maanpetos- tai valtiopetosrikkoksesta (*poist.*) taikka muusta rikoksesta vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi, *on tuomittava menettämään sotilasarvonsa, jollei sotilasarvon menettämistä huomioon ottaen rikoksen laatu, rikokseen johtaneet ja siitä ilmenevät seikat sekä sotilasarvon menettämisestä tekijälle aiheutuvat muut seuraukset ole pidettävä kohtuuttomana.*

11 luku

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

1 §

Sodankäyntirikos

Joka sotatoimessa

1) käyttää kiellettyä sodankäyntitapaa tai taisteluvälinettä,

2) väärinkäyttää haavoittuneita tai sairaita suojaavaa kansainvälistä tunnusmerkkiä taikka

3) muulla tavoin rikkoo Suomea velvoittavan sodankäyntiä koskevan kansainvälisen sopimuksen määräyksiä tai yleisesti tunnustettuja ja vakiintuneita kansainvälisen oikeuden mukaisia sodan lakeja tai tapoja,

on tuomittava *sodankäyntirikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

2 §

Törkeä sodankäyntirikos

Jos sodankäyntirikoksessa

1) saatetaan useita ihmisiä hengenvaaraan,

2) aiheutetaan erittäin suurta ja laaja-alaista taloudellista vahinkoa tai

3) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä sodankäyntirikoksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

1—5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

*Hallituksen esitys**Valiokunnan ehdotus*

3 §

Lievä sodankäyntirikos

Jos sodankäyntirikos, huomioon ottaen aiheutettu seuraus tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijä on tuomittava *lievästä sodankäyntirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

4 §

Ihmisoikeuksien loukkaaminen poikkeuksellisissa oloissa

Joka rikkoo tai jättää täyttämättä sen, mitä Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten tai yleisesti tunnustettujen ja vakiintuneiden kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaan on noudatettava haavoittuneiden, sairaiden tai häädänalaiseen tilaan joutuneiden aseman turvaamiseksi, sotavankien kohtelussa tai siviilihenkilöiden suojelussa sodan, aseellisen selkkauksen tai miehityksen aikana, on tuomittava *ihmisoikeuksien loukkaamisesta poikkeuksellisissa oloissa* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Ellei tässä pykälässä tarkoitettu teko, huomioon ottaen rikkomisen laatu, aiheutettujen seurausten vähäisyys tai muut tekoon liittyvät seikat, ole kokonaisuutena arvostellen vakava, rikoksenteijää ei tuomita ihmisoikeuksien loukkaamisesta poikkeuksellisissa oloissa tai sen yrittämisestä, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää.

5 §

Törkeä ihmisoikeuksien loukkaaminen poikkeuksellisissa oloissa

Jos ihmisoikeuksien loukkaamisessa poikkeuksellisissa oloissa

1) saatetaan useita ihmisiä hengenvaaraan tai
2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä ihmisoikeuksien loukkaamisesta poikkeuksellisissa oloissa* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Hallituksen esitys

6 §

Joukkotuhonta

Joka jonkin kansallisen, rodullisen, etnisen tai uskonnollisen ryhmän taikka niihin rinnastettavan kansanryhmän hävittämiseksi kokonaan tai osittain sen tässä ominaisuudessa

- 1) surmaa ryhmän jäseniä,
 - 2) aiheuttaa ryhmän jäsenille vaikeita ruumiillisia tai henkisiä sairauksia tai vammoja,
 - 3) ryhtyy pakkotoimiin syntyvyyden ehkäisemiseksi ryhmän piirissä,
 - 4) pakolla siirtää lapsia ryhmästä toiseen tai
 - 5) muulla vastaavalla tavalla olennaisesti huonontaa ryhmän elinehtoja,
- on tuomittava *joukkotuhonnasta* vankeuteen vähintään neljäksi vuodeksi tai elinkaudeksi. Yritys on rangaistava.

7 §

Joukkotuhonnan valmistelu

Joka 6 §:ssä mainitussa tarkoituksessa

- 1) sopii toisen kanssa joukkotuhonnan tekemisestä tai
 - 2) laatii joukkotuhontasuunnitelman,
- on tuomittava *joukkotuhonnan valmistelusta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

8 §

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan

Jos joku yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, rodullista, etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa kansanryhmää, aiheuttaakseen ryhmään kohdistuvaa väkivaltaisuutta, vihamielisyyttä tai syrjintää, ja teko on omiaan aiheuttamaan sanotonlaisen seurauksen, hänet on tuomittava *kiihottamisesta kansanryhmää vastaan* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

9 §

Syrjintä

Joka elinkeinotoiminnassa, ammatin harjoittamisessa, yleisöpalvelussa, virkatoiminnassa tai muussa julkisessa tehtävässä taikka julkista

Valiokunnan ehdotus

6 §

Joukkotuhonta

Joka jonkin kansallisen, rodullisen, etnisen tai uskonnollisen ryhmän taikka niihin rinnastettavan kansanryhmän hävittämiseksi kokonaan tai osittain (*poist.*)

- 1) surmaa ryhmän jäseniä,
 - 2) aiheuttaa ryhmän jäsenille vaikeita ruumiillisia tai henkisiä sairauksia tai vammoja,
 - 3) ryhtyy pakkotoimiin syntyvyyden ehkäisemiseksi ryhmän piirissä,
 - 4) pakolla siirtää lapsia ryhmästä toiseen tai
 - 5) muulla vastaavalla tavalla olennaisesti huonontaa ryhmän elinehtoja,
- on tuomittava *joukkotuhonnasta* vankeuteen vähintään neljäksi vuodeksi tai elinkaudeksi. Yritys on rangaistava.

7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan

Joka yleisön keskuuteen levittää lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin kansallista, rodullista, etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa kansanryhmää, (*poist.*) on tuomittava *kiihottamisesta kansanryhmää vastaan* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

9 §

Syrjintä

Joka elinkeinotoiminnassa, ammatin harjoittamisessa, yleisöpalvelussa, virkatoiminnassa tai muussa julkisessa tehtävässä taikka julkista

Hallituksen esitys

tilaisuutta tai yleistä kokousta järjestettäessä ilman hyväksyttävää syytä

1) ei palvele jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla,

2) kieltäytyy päästämästä jotakuta tilaisuuteen tai kokoukseen tai poistaa hänet sieltä taikka

3) asettaa jonkun ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan

rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *syrynnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Valiokunnan ehdotus

tilaisuutta tai yleistä kokousta järjestettäessä ilman hyväksyttävää syytä

1) ei palvele jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla,

2) kieltäytyy päästämästä jotakuta tilaisuuteen tai kokoukseen tai poistaa hänet sieltä taikka

3) asettaa jonkun ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan

rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella, on tuomittava, *jollei teko ole rangaistava työsyryntänä, syrynnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

12 luku

Maanpetosrikoksista

1 §

Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantaminen

Joka tarkoituksenaan väkivaltaa käyttämällä tai sillä uhkaamalla taikka vieraan valtion sotilaallisen tai taloudellisen painostuksen tai tuen avulla

1) saattaa Suomi tai osa Suomea vieraan valtion alaiseksi,

2) irrottaa osa Suomea muusta valtakunnasta tai

3) muulla vakavuudeltaan näihin rinnastettavalla tavalla rajoittaa Suomen valtiollista itsemääräämisoikeutta

tekee teon, josta aiheutuu sanotun tarkoituksen toteutumisen vaara, on tuomittava *Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

2 §

Sotaan yllyttäminen

Jos joku Suomessa tai Suomen kansalainen Suomen ulkopuolella Suomea koskevan sotilaallisen tai kansainvälisen poliittisen kriisin aikana tai sellaisen välittömästi uhatessa, tarkoituksenaan saattaa Suomi sotaan tai sotatoimen kohteeksi,

1—4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

*Hallituksen esitys**Valiokunnan ehdotus*

1) julkisesti kehottaa vierasta valtiota hyökkäystekoon Suomea vastaan tai Suomea hyökkäystekoon vierasta valtiota vastaan,

2) julkisesti levittää lausumia tai muita ilmaisuja, joiden tarkoituksena on vaikuttaa yleisen mielipiteen kehittymiseen hyökkäystekojen käyttöä puoltavaksi,

3) järjestelmällisesti levittää ilmeisen perättömiä tai harhaanjohtavia tietoja Suomen puolustuksesta tai sotilas- tai puolustuspoliittisista aikoista taikka

4) oikeudettomasti suorittaa vieraaseen valtion, sen edustajaan, alueeseen tai omaisuuteen kohdistuvan väkivaltaisen teon

siten, että teko selvästi lisää Suomen sotaan tai sotatoimen kohteeksi joutumisen vaaraa, hänet on tuomittava *sotaan yllyttämisestä* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

3 §

Maanpetos

Suomen kansalainen, joka Suomea koskevan sodan, aseellisen selkkauksen tai miehityksen aikana tai sellaisen välittömästi uhatessa

1) liittyy vihollisen asevoimiin,

2) osallistuu sotatoimiin tai muihin sotilaallisiin toimiin Suomea vastaan,

3) palvelee sellaisissa vihollisen sotilas- tai siiviliitehtävissä, jotka välittömästi edistävät sotatoimia Suomea vastaan, taikka

4) ryhtyy yhteistoimintaan vihollisen kanssa tai muulla vastaavalla tavalla vihollisen eduksi vahingoittaa Suomea,

on tuomittava *maanpetoksesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Maanpetoksesta tuomitaan myös ulkomaalainen, joka tekee 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun teon Suomessa oleskellessaan tai ollessaan valtakunnan palveluksessa.

Yritys on rangaistava.

Tämän pykälän 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuna vihollisen auttamisena ei pidetä sellaista miehityksen aikana suoritettua toimenpiteitä, joka on ilmeisen tarpeellinen väestön elinolojen turvaamiseksi.

4 §

Törkeä maanpetos

Jos maanpetoksessa

1) aiheutetaan vaara valtakunnan tai sen osan joutumisesta vieraan vallan alaiseksi tai

*Hallituksen esitys**Valiokunnan ehdotus*

2) muuten aiheutetaan Suomelle erityisen suurta vahinkoa

ja maanpetos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästi maanpetoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi vuodeksi tai elinkaudeksi.

Yritys on rangaistava.

5 §

5 §

(Poist.)

Ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäyttö

Jos se, jonka tehtävänä on Suomen puolesta solmia kansainvälinen sopimus tai neuvotella sen ehdoista vieraan valtion kanssa tai muuten valvoa Suomen etua sotilaallisissa, poliittisissa tai taloudellisissa asioissa, tässä tehtävässään

1) ryhtyy sellaiseen toimeen, johon hänellä ei ole oikeutta, tai

2) olennaisessa määrin laiminlyö velvollisuutensa

siten, että teko aiheuttaa Suomelle huomattavaa vahinkoa, hänet on tuomittava *ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäytöstä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

6 §

5 §

Vakoilu

Joka vierasta valtiota hyödyttääkseen tai Suomea vahingoittaakseen hankkii tiedon sellaisesta Suomen maanpuolustusta tai muuta poikkeuksellisiin oloihin varautumista, Suomen ulkomaansuhteita, valtiontaloutta, ulkomaankauppaa tai energiahuoltoa koskevasta taikka muusta niihin rinnastettavasta, Suomen turvallisuuteen vaikuttavasta seikasta, jonka tuleminen vieraan valtion tietoon voi aiheuttaa vahinkoa Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle, on tuomittava *vakoilusta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Vakoilusta tuomitaan myös se, joka vierasta valtiota hyödyttääkseen tai Suomea vahingoittaakseen toiselle välittää, luovuttaa tai ilmaisee taikka julkistaa 1 momentissa tarkoitetun tiedon.

Yritys on rangaistava.

Vihollisen sotavoimiin kuuluva saadaan tuomita vakoilusta ainoastaan, jos hän salaten kuuluvansa vihollisen sotavoimiin oleskelee Suomessa tai Suomen puolustusvoimien sotatoimialueella. Häntä ei saa tuomita muusta vakoilusta kuin siitä, mistä hänet on tavattu.

(Kuten hallituksen esityksen 6 §)

Hallituksen esitys

7 §

Törkeä vakoilu

Jos vakoilu

1) tehdään poikkeuksellisissa oloissa,
2) koskee Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle erittäin merkittävää seikkaa tai

3) on omiaan aiheuttamaan erityisen suurta 6 §:ssä tarkoitettua vahinkoa

ja vakoilu on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä vakoilusta* vankeuteen vähintään neljäksi vuodeksi tai elinkaudeksi.

Yritys on rangaistava.

8 §

Turvallisuussalaisuuden paljastaminen

Joka oikeudettomasti julkistaa tai toiselle välittää, luovuttaa tai ilmaisee taikka tällaista tarkoitusta varten oikeudettomasti hankkii tiedon seikasta, joka Suomen ulkoisen turvallisuuden vuoksi on säädetty tai määrätty salassa pidettäväksi tai joka tekijän tieteen on sen laatuinen, että sen paljastuminen on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle, on tuomittava *turvallisuussalaisuuden paljastamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

9 §

Tuottamuksellinen turvallisuussalaisuuden paljastaminen

Joka törkeästä huolimattomuudesta oikeudettomasti julkistaa taikka toiselle välittää, luovuttaa tai ilmaisee tiedon seikasta, joka Suomen ulkoisen turvallisuuden vuoksi on säädetty tai määrätty salassa pidettäväksi, on tuomittava *tuottamuksellisesta turvallisuussalaisuuden paljastamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

10 §

Luvatun tiedustelutoiminta

Joka vierasta valtiota vahingoittaakseen tai toista vierasta valtiota hyödyttääkseen hankkii

Valiokunnan ehdotus

6 (7) §

Törkeä vakoilu

Jos vakoilu

1) tehdään poikkeuksellisissa oloissa,
2) koskee Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle erittäin merkittävää seikkaa tai

3) on omiaan aiheuttamaan erityisen suurta 5 §:ssä tarkoitettua vahinkoa

ja vakoilu on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä vakoilusta* vankeuteen vähintään neljäksi vuodeksi tai elinkaudeksi.

Yritys on rangaistava.

7—9 §

(Kuten hallituksen esityksen 8—10 §)

*Hallituksen esitys**Valiokunnan ehdotus*

tietoja vieraan valtion maanpuolustuksesta, turvallisuudesta tai niihin välittömästi vaikuttavista seikoista ja siten aiheuttaa vahinkoa tai vaaraa Suomen ulkomaansuhteille, on tuomittava *luvatomasta tiedustelutoiminnasta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

11 §

Kansainvälisten suhteiden vaarantaminen

Jos joku Suomessa tai Suomen kansalainen Suomen ulkopuolella osallistuu 13 luvussa tarkoitettuun tekoon vierasta valtiota vastaan ja siten aiheuttaa vaaran, että Suomen suhteet vieraaseen valtioon vahingoittuvat, hänet on tuomittava *kansainvälisten suhteiden vaarantamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

12 §

Puolueettomuusmääräysten rikkominen

Joka rikkoo Suomen suhtautumisesta sotaa käyviin vieraisiin valtioihin annettuja puolueettomuusmääräyksiä, on tuomittava *puolueettomuusmääräysten rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

13 §

Maanpetoksellinen yhteydenpito

Joka tehdäkseen edellä tässä luvussa tarkoitettun rikoksen ryhtyy yhteydenpitoon vieraan valtion tai sen asiamiehen kanssa, on tuomittava *maanpetoksellisesta yhteydenpidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

14 §

Syyteoikeus

Syytettä ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäytöstä ja kansainvälisten suhteiden vaarantamisesta tai maanpetoksellisesta yhteydenpidosta niiden tekemiseksi ei saa nostaa, ellei tasavallan presidentti sitä määrää.

11 §

(Poist.)

10 ja 11 §

(Kuten hallituksen esityksen 12 ja 13 §)

14 §

(Poist.)

*Hallituksen esitys**Valiokunnan ehdotus*

13 luku

Valtiopetosrikoksista

1 §

1—4 §

Valtiopetos

Joka tarkoituksenaan väkivaltaa käyttämällä tai sillä uhkaamalla tai siihen rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti pakottamalla taikka valtiosääntöä rikkoen

(Kuten hallituksen esityksessä)

1) kumota Suomen valtiosääntö tai muuttaa sitä taikka

2) muuttaa Suomen valtiojärjestystä tekee teon, josta aiheutuu sanotun tarkoituksen toteutumisen vaara, on tuomittava *valtiopetoksesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Valtiopetoksesta tuomitaan myös se, joka väkivaltaa käyttämällä tai sillä uhkaamalla syrjäyttää tai yrittää syrjäyttää tasavallan presidentin, valtioneuvoston tai eduskunnan taikka kokonaan tai osaksi estää tai yrittää estää niitä käyttämästä toimivaltaansa.

2 §

Törkeä valtiopetos

Jos valtiopetoksessa

1) rikoksentehtijänä on tasavallan presidentti, valtioneuvoston jäsen tai muu valtion ylimpään poliittiseen tai sotilaalliseen johtoon kuuluva henkilö,

2) rikoksen tekemiseen käytetään aseistettua joukkoa,

3) rikos tehdään ihmisiä surmaamalla tai

4) rikos on poikkeuksellisten olojen vuoksi erityisen vaarallinen

ja valtiopetos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtijä on tuomittava *törkeästä valtiopetoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi vuodeksi tai elinkaudeksi.

3 §

Valtiopetoksen valmistelu

Joka tehdäkseen valtiopetoksen

1) ryhtyy yhteydenpitoon vieraan valtion tai sen asiamiehen kanssa,

2) valmistaa, hankkii, kokoaa tai varastoi aseita, ampumatarvikkeita tai muita niihin rinnastettavia väkivallan käyttöön soveltuvia välineitä,

*Hallituksen esitys**Valiokunnan ehdotus*

3) antaa koulutusta aseiden tai muiden väkivallan käyttöön soveltuvien välineiden käyttämisessä tai

4) värvää tai kokoaa väkeä tai varustaa sitä aseilla,

on tuomittava *valtiopetoksen valmistelusta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Valtiopetoksen valmistelusta tuomitaan myös se, joka perustaa tai organisoii yhteenliittymän, jonka tarkoituksena on Suomen valtiosäännön tai valtiojärjestyksen väkivaltainen kumoaminen tai muuttaminen, osallistuu johtavassa asemassa tai muuten merkittäväällä tavalla sellaisen yhteenliittymän toimintaan tai tietoisena yhteenliittymän tarkoituksena antaa sille merkittävää taloudellista, järjestöllistä tai muuta vastaavaa tukea.

4 §

Laiton sotilaallinen toiminta

Joka laittomasti perustaa, organisoii tai varustaa sotilaallisesti järjestäytyneen yhteenliittymän, jonka tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin, toimii sellaisessa yhteenliittymässä johtavassa asemassa, taloudellisesti tai muutoin merkittäväällä tavalla tukee sitä tai siinä toimeenpanelee tai antaa sotilaallista koulutusta, on tuomittava *laittomasta sotilaallisesta toiminnasta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

14 luku

Rikoksista poliittisia oikeuksia vastaan

1 §

Vaalirikos

Joka väkivallalla tai uhkauksella vaikuttaa tai yrittää vaikuttaa toisen äänestämiseen tai ehdokkaaksi asettumiseen yleisissä vaaleissa tai yleisessä äänestyksessä, on tuomittava *vaalirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

2 §

Vaalilahjonta

Joka

1) lupaa, tarjoaa tai antaa toiselle palkkion tai

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Vaalilahjonta

Joka

1) lupaa, tarjoaa tai antaa toiselle palkkion tai

Hallituksen esitys

muun edun vaikuttaakseen äänestämiseen yleisissä vaaleissa tai yleisessä äänestyksessä taikka

2) vaatii palkkion tai muun edun äänestämisestä tai äänestämättä jättämisestä yleisissä vaaleissa tai yleisessä äänestyksessä,

on tuomittava *vaalilahjonnasta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

3 §

Vilpillinen äänestäminen

Joka yleisissä vaaleissa tai yleisessä äänestyksessä äänestää ilman äänioikeutta, toisen nimissä tai useamman kuin yhden kerran, on tuomittava *vilpillisestä äänestämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

4 §

Vaalituloksen vääristäminen

Joka aiheuttaakseen sen, että yleisen vaalin tai yleisen äänestyksen tulos ei ole oikea tai että sitä ei saada selville,

1) laskee väärin ääniä,

2) hävittää, turmelee, piilottaa tai lisää äänestyslippuja tai muuttaa niihin tehtyjä merkintöjä taikka

3) muulla niihin rinnastettavalla tavalla puutuu yleisen vaalin tai yleisen äänestyksen asianmukaiseen toimittamiseen,

on tuomittava *vaalituloksen vääristämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

5 §

Poliittisten toimintavapauksien loukkaaminen

Joka väkivallalla tai vakavan vaaran toisen hyvinvoinnille käsittävällä uhkauksella estää toista

1) ilmaisemasta mielipidettään yleisistä asioista niitä varten tarkoitettussa kokouksessa tai muussa tilaisuudessa taikka tiedotusvälineessä tai muuten julkisesti,

2) osallistumasta yleisiä asioita varten järjestettyyn kokoukseen, kulkueeseen tai muuhun tilaisuuteen tai

3) perustamasta yhdistyksen yleisiä asioita varten taikka liittymästä tai kuulumasta sellaiseen tai toimimasta siinä,

Valiokunnan ehdotus

muun edun *taivuttaakseen toisen äänestämään* yleisissä vaaleissa tai yleisessä äänestyksessä *tietyllä tavalla tai jättämään äänestämättä* taikka

2) vaatii palkkion tai muun edun äänestämisestä tai äänestämättä jättämisestä yleisissä vaaleissa tai yleisessä äänestyksessä,

on tuomittava *vaalilahjonnasta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

3—7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

*Hallituksen esitys**Valiokunnan ehdotus*

on tuomittava *poliittisten toimintavapauksien loukkaamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Poliittisten toimintavapauksien loukkaamisesta tuomitaan myös se, joka 1 momentissa tarkoitetulla tavalla saa toisen vastoin tahtoaan ilmaisemaan mielipiteensä yleisistä asioista kokouksessa tai muussa tilaisuudessa taikka tiedotusvälineessä tai muuten julkisesti, osallistumaan yleisiä asioita varten järjestettyyn tilaisuuteen taikka liittymään tai kuulumaan sellaisia asioita varten perustettuun yhdistykseen tai toimimaan tällaisessa yhdistyksessä.

Yritys on rangaistava.

6 §

Kokouksen estäminen

Joka käyttämällä väkivaltaa tai sillä uhkaamalla oikeudettomasti estää yleisiä asioita varten tarkoitetun kokouksen, kulkueen tai tilaisuuden järjestämisen, on tuomittava *kokouksen estämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

7 §

Määritelmäsäännös

Yleisillä vaaleilla tarkoitetaan tässä luvussa valtiollisia vaaleja, maakuntapäivävaaleja, kunnallisia vaaleja ja yleisiä kirkollisia vaaleja. *Yleisellä äänestyksellä* tarkoitetaan tässä luvussa valtiollista tai kunnallista kansanäänestystä.

16 luku

Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

7 §

Joka tehdäkseen tässä tai 12 luvussa tarkoitetun rikoksen värvää tai kokoaa aseellista väkeä, on tuomittava *yleisen järjestyksen aseellisesta rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7, 8 ja 16 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Joka 1 momentissa sanotuin tavoin kehottaa tai koettaa vietellä joukkotuhontaan, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamiseen, maanpetokseen, törkeään maanpetokseen, vakoiluun,

Hallituksen esitys

törkeään vakoiluun, valtiopetokseen, törkeään valtiopetokseen, kapinaan, murhaan, tappoon, surmaan, ryöstöön, törkeään ryöstöön, 34 luvun 1—6 tai 11 §:ssä mainittuun rikokseen taikka 45 luvun 5, 8, 10, 18 tai 20 §:ssä tarkoitettuun vaaralliseen sotilasrikokseen, on tuomittava *julkisesta kehottamisesta törkeään rikokseen* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

16 §

Joka luvattomasti ottaa paikaltaan tai turmelee viranomaisen yleisesti nähtäville asettaman julkisen kuulutuksen, on tuomittava *julkisen kuulutuksen hävittämisestä* sakkoon.

19 §

Joka tietää Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, murhan, tapon, surman, törkeän pahoimpitelyn, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmisryöstön, panttivangin ottamisen, rahanväärennyksen, törkeän rahanväärennyksen taikka 34 luvun 1—6 tai 11 §:ssä mainitun rikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai rangaistava yritys tapahtuu, *törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Valiokunnan ehdotus

19 §

Joka tietää Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, murhan, tapon, surman, törkeän pahoimpitelyn, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmisryöstön, panttivangin ottamisen, rahanväärennyksen, törkeän rahanväärennyksen (*poist.*), 34 luvun 1—6 tai 11 §:ssä mainitun rikoksen taikka *törkeän huumausainerikoksen* olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai rangaistava yritys tapahtuu, *törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

21 luku

Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

1 §

Tappo

Joka tappaa toisen, on tuomittava *taposta* vankeuteen määräajaksi, vähintään kahdeksaksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

2 §

Murha

Jos tappo tehdään
1) vakaasti harkiten,

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Murha

Jos tappo tehdään
1) vakaasti harkiten,

Hallituksen esitys

2) erityisen raa'alla tai julmalla tavalla,
 3) vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai
 4) tappamalla virkamies yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen estämiseksi ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *murhasta* vankeuteen kahdeksitoista vuodeksi tai elinkaudeksi.

Yritys on rangaistava.

3 §

Surma

Jos tappo, huomioon ottaen rikoksen poikkeukselliset olosuhteet, rikoksenteijän vaikuttimet tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikoksenteijä on tuomittava *surmasta* vankeuteen vähintään neljäksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

4 §

Lapsensurma

Nainen, joka synnytyksestä johtuvassa uupumuksessa tai ahdistuksessa surmaa lapsensa, on tuomittava *lapsensurmasta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

5 §

Pahoinpitely

Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava *pahoinpitelystä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

6 §

Törkeä pahoinpitely

Jos pahoinpitelyssä

1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,

2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai

Valiokunnan ehdotus

2) erityisen raa'alla tai julmalla tavalla,
 3) vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai
 4) tappamalla virkamies *hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi* ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *murhasta* vankeuteen (*poist.*) elinkaudeksi.

Yritys on rangaistava.

3—8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Hallituksen esitys

3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä pahoinpitelystä* vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

7 §

Lievä pahoinpitely

Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivalan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijä on tuomittava *lievästä pahoinpitelystä* sakkoon.

8 §

Kuolemantuottamus

Joka huolimattomuudellaan aiheuttaa toisen kuoleman, on tuomittava *kuolemantuottamuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

9 §

Törkeä kuolemantuottamus

Jos kuolemantuottamuksessa kuolema aiheutetaan törkeällä huolimattomuudella ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä kuolemantuottamuksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

10 §

Vammantuottamus

Joka huolimattomuudellaan aiheuttaa toiselle ruumiinvamman tai sairauden, joka ei ole vähäinen, on tuomittava *vammantuottamuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

11 §

Törkeä vammantuottamus

Jos vammantuottamuksessa ruumiinvamma tai sairaus aiheutetaan törkeällä huolimattomuudella ja rikos on myös kokonaisuutena ar-

Valiokunnan ehdotus

9 §

Törkeä kuolemantuottamus

Jos kuolemantuottamuksessa kuolema aiheutetaan törkeällä huolimattomuudella ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä kuolemantuottamuksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään *kuudeksi* vuodeksi.

10 ja 11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Hallituksen esitys

vostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä vammantuottamuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

12 §

Vaaran aiheuttaminen

Joka tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella aiheuttaa toiselle vakavan hengen tai terveyden vaaran, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *vaaran aiheuttamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

13 §

Pelastustoimen laiminlyönti

Joka tietäen toisen olevan hengenvaarassa tai vakavassa terveyden vaarassa on tälle antamatta tai hankkimatta sellaista apua, jota hänen mahdollisuutensa ja tilanteen luonne huomioon ottaen kohtuudella voidaan häneltä edellyttää, on tuomittava *pelastustoimen laiminlyönnistä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

14 §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä lievästä pahoinpitelystä, joka on kohdistunut viisi-toista vuotta täyttäneeseen henkilöön, eikä vammantuottamuksesta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi.

Valiokunnan ehdotus

12 § (Uusi)

Tappeluun osallistuminen

Joka ruumiillista väkivaltaa tekemällä tai muulla teolla osallistuu tappeluun tai hyökkäykseen, johon useat ottavat osaa ja jossa joku surmaataan tai jollekulle tahallaan aiheutetaan vaikea ruumiinvamma tai vakava sairaus, on tuomittava, jos hänen oli syytä varoa tällaisen seurauksen aiheutuvan tappelusta tai hyökkäyksestä, tappeluun osallistumisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

13 §

(Kuten hallituksen esityksen 12 §)

14 § (Uusi)

Heitteillepano

Joka saattaa toisen avuttomaan tilaan tai jättää sellaiseen tilaan henkilön, josta hän on velvollinen huolehtimaan, ja siten aiheuttaa vaaraa tämän hengelle tai terveydelle, on tuomittava heitteillepanosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

15 §

(Kuten hallituksen esityksen 13 §)

16 §

(Kuten hallituksen esityksen 14 §)

Hallituksen esitys

Valiokunnan ehdotus

17 § (Uusi)

Toimenpiteistä luopuminen

Jos pahoinpitelyssä rikoksen asianomistaja omasta vakaasta tahdostaan pyytää, ettei syytettä nostettaisi, virallisella syyttäjällä on oikeus jättää syyte nostamatta, jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

25 luku

Vapauteen kohdistuvista rikoksista

1 §

Vapaudenriisto

Joka sulkemalla sisään, sitomalla, kuljettamalla johonkin tai muulla tavoin oikeudettomasti riistää toiselta liikkumisvapauden tai eristää toisen tämän ympäristöstä, on tuomittava *vapaudenriistosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

2 §

Törkeä vapaudenriisto

Jos vapaudenriistossa

- 1) vapaudenmenetystä jatketaan yli kolmen vuorokauden,
- 2) aiheutetaan vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai
- 3) käytetään erityistä julmuutta tai vakavan väkivallan uhkaa

ja vapaudenriisto on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtyjä on tuomittava *törkeästä vapaudenriistosta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

3 §

Ihmisryöstö

Joka

- 1) väkivallalla, uhkauksella tai kavaluudella ottaa valtaansa toisen saattaakseen hänet ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin tai pakko-työhön,

- 2) väkivallalla, uhkauksella tai kavaluudella ottaa valtaansa viittätoista vuotta nuoremman lapsen käyttääkseen häntä ihmiskaupan kohteena taikka

- 3) alistaa toisen orjuuteen tai pitää toista orjuudessa, kuljettaa orjia taikka käy kauppaa orjilla,

on tuomittava, jos teko kokonaisuutena arvostellen on törkeä, *ihmisryöstöstä* vankeuteen

1—4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Hallituksen esitys

vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

4 §

Panttivangin ottaminen

Joka riistää toiselta vapauden pakottaakseen jonkun muun tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin uhalla, ettei panttivankia vapauteta tai että hänet surmataan tai hänen terveyttään vahingoitetaan, on tuomittava, jos teko kokonaisuutena arvostellen on törkeä, *panttivangin ottamisesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

5 §

Tuottamuksellinen vapaudenriisto

Joka huolimattomuudesta aiheuttaa toiselle vapaudenmenetyksen, on tuomittava, jollei teko huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko ole vähäinen, *tuottamuksellisesta vapaudenriistosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tuottamuksellisesta vapaudenriistosta tuomiin myös se, joka oikeudettomasti, pitäen sitä oikeutenaan, riistää toiselta vapauden.

6 §

Laiton uhkaus

Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *laittomasta uhkauksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Valiokunnan ehdotus

5 § (Uusi)

Lapsen omavaltainen huostaanotto

Jos kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen vanhempi, kasvatusvanhempi tai huoltaja taikka lapselle läheinen henkilö omavaltaisesti ottaa lapsen huostaansa tai muun edellä mainitun henkilön huostaan siltä, jonka huostassa lapsi on, hänet on tuomittava lapsen omavaltaisesta huostaanotosta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

6 (5) §

Tuottamuksellinen vapaudenriisto

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tuottamuksellisesta vapaudenriistosta tuomiin myös se, joka oikeudettomasti, pitäen sitä oikeutenaan, riistää toiselta vapauden, *jollei teko huomioon ottaen sen aiheuttama haitta tai vahinko ole vähäinen.*

7 (6) §

Laiton uhkaus

Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *laittomasta uhkauksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Hallituksen esitys

7 §

Pakottaminen

Joka oikeudettomasti väkivallalla tai uhkauksella pakottaa toisen tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *pakottamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

8 §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä tuotamuksellisesta vapaudenriistosta, laittomasta uhkauksesta eikä pakottamisesta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi tai ellei laittoman uhkauksen tai pakottamisen tekemiseen ole käytetty hengenvaarallista välinettä.

Valiokunnan ehdotus

8 (7) §

Pakottaminen

Joka oikeudettomasti väkivallalla tai uhkauksella pakottaa toisen tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *pakottamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään *kahdeksi* vuodeksi.

9 (8) §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä tuotamuksellisesta vapaudenriistosta, laittomasta uhkauksesta eikä pakottamisesta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi tai ellei laittoman uhkauksen tai pakottamisen tekemiseen ole käytetty hengenvaarallista välinettä *taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.*

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä lapsen omavaltaisesta huostaanotosta, jos se olisi vastoin lapsen etua. Ennen syytteen nostamista on kuultava sen kunnan sosiaalilautakuntaa, jossa lapsella on asuinpaikka tai jossa lapsi oleskelee tai jolla muuten ilmeisesti on parhaat tiedot lapsesta. (Uusi 2 mom.)

34 luku

Yleisvaarallisista rikoksista

1 §

Tuhotyö

Joka

- 1) syyttää tulipalon,
- 2) räjäyttää jotakin taikka
- 3) saa aikaan vedentulvan tai luonnontilan muun mullistuksen

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa taikka että siitä on yleistä erittäin huomattavan taloudellisen vahingon vaaraa, on tuomittava *tuhotyöstä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Tuhotyöstä tuomitaan myös se, joka omaisuutta vahingoittamalla tai tuhoamalla taikka tuotanto-, jakelu- tai tietojärjestelmän toimintaan oikeudettomasti puuttumalla aiheuttaa vakavan vaaran energiahuollolle, yleiselle terveydenhuollolle, maanpuolustukselle, oikeudenhoi-

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

*Hallituksen esitys**Valiokunnan ehdotus*

dolle tai muulle näihin rinnastettavalle yhteiskunnan tärkeälle toiminnolle.

Yritys on rangaistava.

2 §

Liikennetuhotyö

Joka

1) tuhoaa kulkuneuvon tai sen välineistön taikka kulkuväylän, liikenteen ohjausmerkin tai muun liikenteen laitteiston taikka vahingoittaa tai muuntaa niitä,

2) antaa liikenteeseen liittyvän väärän tiedon tai

3) tekee kulkuneuvossa, lentokentällä tai liikenteen ohjailutehtävissä olevaa henkilöä kohtaan väkivaltaa taikka uhkaa häntä väkivallalla siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa liikenteessä, eikä teko ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, on tuomittava *liikennetuhotyöstä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

3 §

Törkeä tuhotyö

Jos tuhotyö tai liikennetuhotyö tehdään

1) aiheuttaen suurelle ihmismäärälle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa,

2) aiheuttaen jollekin yhteiskunnan tärkeälle toiminnolle uhkaavan vahingon pitkäaikaisuuden tai laaja-alaisuuden vuoksi taikka muusta syystä erityisen vakavaa vaaraa taikka

3) sodan tai muiden poikkeusolojen aikana ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä tuhotyöstä* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

4 §

Terveyden vaarantaminen

Joka

1) myrkyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla saattaa terveydelle vaaralliseksi elintarvikkeen tai muun ihmisten nautittavaksi tai käytettäväksi tarkoitetun aineen taikka pitää sellaista vaaralliseksi saatettua ainetta muiden saatavilla,

2) levittää vakavaa sairautta tai

4 §

Terveyden vaarantaminen

Joka

1) myrkyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla saattaa terveydelle vaaralliseksi elintarvikkeen tai muun ihmisten nautittavaksi tai käytettäväksi tarkoitetun aineen taikka pitää sellaista vaaralliseksi saatettua ainetta muiden saatavilla,

2) levittää vakavaa sairautta (*poist.*),

Hallituksen esitys

3) käyttää ydinenergiaa, ydinainetta, ydinjätettä tai säteilyä ydinenergialain (990/87) tai säteilylain (592/91) vastaisesti

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa, on tuomittava *terveyden vaarantamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

5 §

Törkeä terveyden vaarantaminen

Jos terveyden vaarantaminen tehdään aiheut-taen suurelle ihmismäärälle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa ja rikos on myös kokonaisuute-na arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomit-tava *törkeästi terveyden vaarantamisesta* van-keuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymme-neksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

6 §

Ydinräjähdერიkos

Joka tuo maahan taikka täällä valmistaa tai räjäyttää ydinräjähteen tai pitää sellaista hallus-saan, on tuomittava *ydinräjähdერიkuksesta* van-keuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymme-neksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

7 §

Yleisvaaran tuottamus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta tekee 1, 2 tai 4 §:ssä mainitun teon, on tuomittava, jos asianomaisessa säännöksessä tarkoitettu vaara johtuu tekijän huolimattomuudesta, *yleisvaaran tuottamuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yleisvaaran tuottamuksesta tuomitaan myös se, joka huolimattomuudesta tekee 6 §:ssä tarkoi-tetun teon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettusta yleisvaaran tuottamuksesta voidaan jättää syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos tekijä omalla toi-minnallaan poistaa vaaran, ennen kuin vaarati-lanteesta on aiheutunut olennaista vahinkoa.

Valiokunnan ehdotus

3) käyttää *säteilylähde*tä säteilylain (591/91) vastaisesti tai

4) käyttää ydinainetta tai ydinjätettä taikka toimii ydinenergiaa käytettäessä ydinenergialain (990/87) vastaisesti

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleis-tä hengen tai terveyden vaaraa, on tuomittava *terveyden vaarantamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

5—11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Törkeä yleisvaaran tuottamus

Jos yleisvaaran tuottamuksessa aiheutetaan suurelle ihmismäärälle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava *törkeästä yleisvaaran tuottamuksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

9 §

Yleisvaarallisen rikoksen valmistelu

Joka tehdäkseen 1—5 §:ssä tarkoitetun rikoksen pitää hallussaan pommia, muuta räjähdettä taikka vaarallista laitetta tai ainetta, on tuomittava *yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yleisvaarallisen rikoksen valmistelusta tuomitaan myös se, joka tehdäkseen ydinräjähderikoksen hankkii ydinräjähteen valmistukseen tarvittavia laitteita tai aineita taikka siihen tarvittavan valmistuskaavan tai -piirustuksen.

10 §

Perätön vaarailmoitus

Joka tekee pommista, tulipalosta, merihädästä, suuronnettomuudesta tai muusta vastaavasta hädästä tai vaarasta perättömän ilmoituksen, joka on omiaan aiheuttamaan pelastus- tai turvallisuustoimen taikka pakokauhua, on tuomittava *perättömästä vaarailmoituksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

11 §

Aluksen kaappaus

Joka väkivaltaa käyttäen tai sillä uhaten oikeudettomasti

1) puuttuu lennolla olevan ilma-aluksen tai kauppamerenkulussa olevan aluksen ohjaukseen tai

2) ottaa lento- tai meriturvallisuutta vaarantavalla tavalla ilma-aluksen tai kauppamerenkulussa olevan aluksen määräysvaltaansa,

on tuomittava *aluksen kaappauksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Hallituksen esitys

Jos aluksen kaappaus on aiheuttanut vain vähäistä vaaraa lento- tai meriturvallisuudelle ja rikos, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen laatu tai muut tekoon liittyvät seikat, on myös kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijää ei tuomita aluksen kaappauksesta, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää.

Valiokunnan ehdotus

38 luku

Tieto- ja viestintärikoksista

1 §

Yksityisen salassapitorikos

Joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti

1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka

2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, *yksityisen salassapitorikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

2 §

Salassapitorikkomus

Jos yksityisen salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijä on tuomittava *salassapitorikkomuksesta* sakkoon.

Salassapitorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka on syylistynyt sellaiseen 1 §:ssä tarkoitettuun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen, joka on erikseen säädetty salassapitorikkomuksena rangaistavaksi.

3 §

Viestintäsalaisuuden loukkaus

Joka oikeudettomasti

1) avaa toiselle osoitetun kirjeen tai muun suljetun viestin taikka suojauksen murtaen hankkii tiedon sähköisesti tai muulla vastaavalla teknisellä keinolla tallennetusta, ulkopuoliselta suoja-
tusta viestistä,

1 §

Salassapitorikos

Joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti

1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka

2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, *salassapitorikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

2 §

Salassapitorikkomus

Jos (*poist.*) salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijä on tuomittava *salassapitorikkomuksesta* sakkoon.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3—5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

*Hallituksen esitys**Valiokunnan ehdotus*

2) salaa teknisen erikoislaitteen avulla kuuntelee tai salaa teknisellä laitteella tallentaa toisen puhetta, joka ei ole hänen tietoonsa eikä muidenkaan ulkopuolisten tietoon tarkoitettu, sellaisissa olosuhteissa, joissa puhujalla ei ole ollut syytä olettaa ulkopuolisen kuulevan hänen puhettaan, taikka

3) hankkii tiedon televerkossa välitettävänä olevan puhelun, sähkeen, tekstin-, kuvan- tai datasiirron taikka muun vastaavan televiestin sisällöstä taikka tällaisen viestin lähettämisestä tai vastaanottamisesta,

on tuomittava *viestintäsalaisuuden loukkauksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

4 §

Törkeä viestintäsalaisuuden loukkaus

Jos viestintäsalaisuuden loukkauksessa

1) rikoksenteikijä käyttää rikoksen tekemisessä hyväksi asemaansa teletointalaissa (183/87) tarkoitettua yleistä teletointaa harjoittavan laitoksen palveluksessa tai muuta erityistä luottamusasemaansa,

2) rikoksenteikijä käyttää rikoksen tekemistä varten suunniteltua tai muunnettua tietojenkäsittelyohjelmaa tai teknistä erikoislaitetta tai rikosmuuten tehdään erityisen suunnitelmallisesti taikka

3) rikoksen kohteena oleva viesti on sisällöltään erityisen luottamuksellinen taikka teko huomattavasti loukkaa yksityisyyden suojaa

ja viestintäsalaisuuden loukkaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteikijä on tuomittava *törkeästä viestintäsalaisuuden loukkauksesta* vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

5 §

Tietoliikenteen häirintä

Joka puuttumalla postiliikenteessä taikka tele- tai radioviestinnässä käytettävän laitteen toimintaan, lähettämällä ilkeävaltaisessa tarkoituksessa radiolaitteella tai televerkossa häiritseviä viestejä tai muulla vastaavalla tavalla oikeudettomasti estää tai häiritsee postiliikennettä taikka tele- tai radioviestintää, on tuomittava *tietoliikenteen häirinnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Hallituksen esitys

6 §

Törkeä tietoliikenteen häirintä

Jos tietoliikenteen häirinnässä

1) rikoksenteekijä käyttää rikoksen tekemisessä hyväksi asemaansa teletoimintalaissa tarkoitettua yleistä teletoimintaa tai yleisradiotoimintaa harjoittavan laitoksen palveluksessa tai muuta erityistä luottamusasemaansa taikka

2) rikoksella estetään tai häiritään hätäkutsujen radioviestintää tai muuta sellaista tele- tai radioviestintää, jota harjoitetaan ihmishengen turvaamiseksi,

ja tietoliikenteen häirintä on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteekijä on tuomittava *törkeästä tietoliikenteen häirinnästä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

7 §

Lievä tietoliikenteen häirintä

Jos tietoliikenteen häirintä, huomioon ottaen aiheutetun häiriön laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteekijä on tuomittava *lievästä tietoliikenteen häirinnästä* sakkoon.

8 §

Tietomurto

Joka käyttämällä hänelle kuulumatonta käytätunnusta taikka turvajärjestelyn muuten murtamalla oikeudettomasti tunkeutuu tietojärjestelmään, jossa sähköisesti tai muulla vastavalla teknisellä keinolla käsitellään, varastoidaan tai siirretään tietoja, taikka sellaisen järjestelmän erikseen suojattuun osaan, on tuomittava *tietomurrosta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Tietomurrosta tuomitaan myös se, joka tietojärjestelmään tai sen osaan tunkeutumatta teknisen erikoislaitteen avulla oikeudettomasti ottaa selon I momentissa tarkoitettussa tietojärjestelmässä olevasta tiedosta.

Yritys on rangaistava.

Tätä pykälää sovelletaan ainoastaan tekoon, josta ei ole muualla laissa säädetty ankarampaa tai yhtä ankaraa rangaistusta.

Valiokunnan ehdotus

6 §

Törkeä tietoliikenteen häirintä

Jos tietoliikenteen häirinnässä

1) rikoksenteekijä käyttää rikoksen tekemisessä hyväksi asemaansa teletoimintalaissa tarkoitettua yleistä teletoimintaa, *kaapelilähetystoiminnasta annetun lain (307/87) mukaista kaapelilähetystoimintaa* tai yleisradiotoimintaa harjoittavan laitoksen palveluksessa tai muuta erityistä luottamusasemaansa taikka

2) rikoksella estetään tai häiritään hätäkutsujen radioviestintää tai muuta sellaista tele- tai radioviestintää, jota harjoitetaan ihmishengen turvaamiseksi,

ja tietoliikenteen häirintä on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteekijä on tuomittava *törkeästä tietoliikenteen häirinnästä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

7—9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Hallituksen esitys

Valiokunnan ehdotus

9 §

Henkilörekisterilain

Joka henkilörekisterilain (471/87) tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti

1) tallettaa henkilörekisteriin tietoja sellaisista henkilöistä, joilla ei ole asiallista yhteyttä rekisterinpitäjän toimintaan,

2) tallettaa henkilörekisteriin arkaluonteisia tietoja,

3) antamalla rekisteröidylle väärän tai harhaanjohtavan tiedon estää tai yrittää estää rekisteröityä käyttämästä hänelle kuuluvaa henkilörekisterin tarkastusoikeutta,

4) käyttää henkilörekisteriä tai sen tietoja muuhun kuin lain mukaisesti määriteltyihin käyttötarkoituksiin,

5) luovuttaa henkilörekisteristä henkilötietoja taikka

6) yhdistää henkilörekistereitä ja siten loukkaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai aiheuttaa hänelle muuta vahinkoa tai olennaista haittaa, on tuomittava *henkilörekisteririkoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

10 §

Syyteoikeus

Jos yksityisen salassapitorikoksen tai salassapitorikkomuksen kohteena on yksityisen henkilökohtaisia tai taloudellisia oloja taikka elinkeinoa koskeva seikka, virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä tästä teosta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi taikka ellei rikoksenteijä rikoksen tehdessään ole ollut yleistä teletoimintaa harjoittavan laitoksen palveluksessa.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä viestintäsalaisuuden loukkauksesta, törkeästä viestintäsalaisuuden loukkauksesta tai tietomurrosta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi tai ellei rikoksenteijä rikoksen tehdessään ole ollut yleistä teletoimintaa harjoittavan laitoksen palveluksessa taikka erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Virallisen syyttäjän on ennen henkilörekisteriin kohdistuvaa yksityisen salassapitorikosta, salassapitorikkomusta tai tietomurtoa taikka henkilörekisteririkosta koskevan syytteen nosta-

10 §

Syyteoikeus

Jos (*poist.*) salassapitorikoksen tai salassapitorikkomuksen kohteena on yksityisen henkilökohtaisia tai taloudellisia oloja taikka elinkeinoa koskeva seikka, virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä tästä teosta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi taikka ellei rikoksenteijä rikoksen tehdessään ole ollut yleistä *postitai* teletoimintaa harjoittavan laitoksen palveluksessa taikka erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä viestintäsalaisuuden loukkauksesta, törkeästä viestintäsalaisuuden loukkauksesta tai tietomurrosta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi tai ellei rikoksenteijä rikoksen tehdessään ole ollut yleistä *postitai* teletoimintaa harjoittavan laitoksen palveluksessa taikka erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Virallisen syyttäjän on ennen henkilörekisteriin kohdistuvaa (*poist.*) salassapitorikosta, salassapitorikkomusta, *viestintäsalaisuuden loukkausta*, *törkeää viestintäsalaisuuden loukkausta*

Hallituksen esitys

mista kuultava tietosuojavaltuutettua. Tuomioistuimen on tällaista rikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi.

Valiokunnan ehdotus

tai tietomurtoa taikka henkilörekisteririkosta koskevan syytteen nostamista kuultava tietosuojavaltuutettua. Tuomioistuimen on tällaista rikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi.

40 luku

Virkarikoksista ja julkisyhteisön työntekijän rikoksista

5 § (Uusi)

Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen

Jos virkamies tai julkisyhteisön työntekijä tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti

1) paljastaa sellaisen tiedon, joka on yleisten asiakirjain julkisuudesta annettujen säännösten mukaan salassa pidettävä, tai muun sellaisen palvelussuhteessaan tietoonsa saaman seikan, jota lain tai asetuksen nimenomaisen säännöksen tai viranomaisen lain nojalla erikseen antaman määräyksen mukaan ei saa ilmaista, tai

2) käyttää omaksi tai toisen hyödyksi sellaista tietoa,

hänet on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, ***virkasalaisuuden rikkomisesta*** sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Jos virkamies tai julkisyhteisön työntekijä huolimattomuudesta tai varomattomuudesta syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun tekoon, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, ***tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta*** sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

42 luku

Valtion turvallisuutta tahi yleistä järjestystä varten annettujen määräysten rikkomisesta

7 §

Joka yleisellä tiellä, kadulla, kulkuväylällä tai

7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

*Hallituksen esitys**Valiokunnan ehdotus*

muussa julkisessa paikassa taikka julkisessa toimituksessa tai yleisessä kokouksessa meluamalla tai kiroamalla häiritsee rauhaa taikka harjoittaa muuta ilkivaltaa, on tuomittava *ilkevallasta* sakkoon.

44 luku

Hengen, terveyden tai omaisuuden suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisesta

9 § (Uusi)

Joka kuljettaessaan junaa tai toimiessaan muussa junaturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo junaturvallisuutta koskevia määräyksiä ja siten aiheuttaa vaaraa toisen turvallisuudelle tai omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, junaturvallisuuden vaarantamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

14 §

Joka huomattavasti haittaa yleisen ilma-, rai- de- tai vesiliikenteen kulkua, on tuomittava *liikenteen häirinnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tieliikenteen ja raitiovaunuliikenteen häirinnästä säädetään tieliikennelaissa (267/81).

14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

45 luku

Sotilasrikoksista

20 §

Sotilas, joka sota-aikana karkaa vihollisen puolelle tai ilman pakottavaa syytä antautuu viholliselle, on tuomittava, jollei hän samalla tee törkeää maanpetosta tai sitä yritä, *sotakarkuruudesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

20 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

47 luku

Työrikoksista

1 §

Työturvallisuusrikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1 §

Työturvallisuusrikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

Hallituksen esitys

Valiokunnan ehdotus

1) rikkoo työturvallisuusmääräyksiä tai
 2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistaa määräysten vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömillä valvoa määräysten noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämisestä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä,

1) rikkoo työturvallisuusmääräyksiä tai
 2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistaa *työturvallisuusmääräysten* vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömillä valvoa *työturvallisuusmääräysten* noudattamista alaisessaan työssä tai jättämällä huolehtimatta taloudellisista, toiminnan järjestämisestä koskevista tai muista työsuojelun edellytyksistä,

on tuomittava *työturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Rangaistus kuolemantuottamuksesta, vammantuottamuksesta ja vaaran aiheuttamisesta säädetään 21 luvun 8—12 §:ssä.

on tuomittava *työturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. (2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Työaikasuojausrikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) työntekijän vahingoksi laiminlyö työaika- tai vuosilomakirjanpidon, pitää sitä väärin, muuttaa, kätkee tai hävittää sen taikka tekee sen mahdottomaksi lukea tai

2) menettelee työaika- tai vuosilomalainsäädännössä rangaistavaksi säädettyllä tavalla työsuojeluviranomaiselta saadusta kehotuksesta, määräyksestä tai kiellosta huolimatta,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *työaikasuojausrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

2 §

Työaikasuojausrikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) työntekijän vahingoksi laiminlyö työaika- tai vuosilomakirjanpidon, pitää sitä väärin, muuttaa, kätkee tai hävittää sen taikka tekee sen mahdottomaksi lukea tai

2) menettelee työaika- tai vuosilomalainsäädännössä rangaistavaksi säädettyllä tavalla työsuojeluviranomaiselta saadusta kehotuksesta, määräyksestä tai kiellosta huolimatta,

on tuomittava (*poist.*) *työaikasuojausrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

3 §

Työsyryntä

Työnantaja tai tämän edustaja, joka työpai- kasta ilmoittaessaan, työntekijää valitessaan tai palvelussuhteen aikana ilman painavaa, hyväksyttävää syytä asettaa työnhakijan tai työntekijän epäedulliseen asemaan

1) rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteen, sukupuolisen suuntautumisen tai terveyden-tilan taikka

2) uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella,

on tuomittava *työsyrynnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Hallituksen esitys

4 §

Työntekijöiden edustajan oikeuksien loukkaaminen

Työnantaja tai tämän edustaja, joka oikeudettomasti irtisanoo, muuten erottaa tai lomauttaa luottamusmiehen, työsuojeluvaltuutetun tai henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa annetussa laissa (725/90) tarkoitetun henkilöstön edustajan, on tuomittava, jollei teko ole työsyntjänä rangaistava, *työntekijöiden edustajan oikeuksien loukkaamisesta* sakkoon.

5 §

Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaaminen

Työnantaja tai tämän edustaja taikka työntekijä, joka estää sen, että

1) työntekijä perustaa luvallisen ammatillisen tai poliittisen yhdistyksen tai käyttää oikeuttaan liittyä tai kuulua sellaiseen tai toimia siinä taikka
2) työntekijät tai heidän ammattijärjestönsä asettavat tai valitsevat työpaikalle luottamusmiehen, työsuojeluvaltuutetun tai henkilöstön edustajan konserniyhteistyössä,

on tuomittava *työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta* sakkoon.

Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tuomitaan myös se, joka pakottaa työntekijän kuulumaan ammatilliseen tai poliittiseen yhdistykseen.

Yritys on rangaistava.

6 §

Työnvälitysrikos

Joka hankkiakseen itselleen tai sille, jonka puolesta hän toimii, taloudellista hyötyä harjoittaa luvatta työnvälitystä, on tuomittava *työnvälitysrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Työnvälitysrikoksesta tuomitaan myös se, joka luvatta välittää tai vuokraa taikka julkisesti ilmoittaa välittävänsä tai vuokraavansa työntekijöitä ulkomaille tai ulkomailta Suomeen.

Valiokunnan ehdotus

4 §

Työntekijöiden edustajan oikeuksien loukkaaminen

Työnantaja tai tämän edustaja, joka *ilman laissa säädettyä tai työehto- tai virkaehtosopimuksessa määrättyä perustetta* irtisanoo, muuten erottaa tai lomauttaa luottamusmiehen, työsuojeluvaltuutetun tai henkilöstön ehdotuksesta yritysten hallinnossa annetussa laissa (725/90) tarkoitetun henkilöstön edustajan *tai muuttaa hänen työsuhteensa osa-aikaiseksi*, on tuomittava, jollei teko ole työsyntjänä rangaistava, *työntekijöiden edustajan oikeuksien loukkaamisesta* sakkoon.

5 §

Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaaminen

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tuomitaan myös se, joka pakottaa työntekijän *liittymään tai kuulumaan* ammatilliseen tai poliittiseen yhdistykseen.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Työnvälitysrikos

Joka *perii maksun työllistymiseen suoranaisesti tähtäävistä työnvälityspalveluista henkilöasiakkaalta tai työnvälityksestä merenkulkijoille*, on tuomittava *työnvälitysrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Työnvälitysrikoksesta tuomitaan myös se, joka *vastoin työsuojeluviranomaisen kieltoa jatkaa työvoiman vuokrausta ulkomaille tai tätä koskevaa julkista ilmoittelua*.

Hallituksen esitys

7 §

Vastuun kohdentuminen

Tässä luvussa rangaistavaksi säädetystä työnantajan tai tämän edustajan menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien rikkomiseksi teko tai laiminlyönti on katsottava. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen tehtävien ja toimivaltuuksien laatu, laajuus ja selvyyys, hänen ammatillinen pätevyytensä sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn tai jatkumiseen.

8 §

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

1) *työnantajalla* sitä, joka työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa teettää työtä,

2) *työnantajan edustajalla* työnantajana olevan oikeushenkilön lakimääräisen tai muun päättävän elimen jäsentä sekä sitä, joka työnantajan sijasta johtaa tai valvoo työtä,

3) *työntekijällä* sitä, joka on työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa työnantajaan sekä

4) *työturvallisuusmääräyksillä* työturvallisuuslakiin (299/58) tai muuhun työturvallisuutta koskevaan lakiin sisältyviä tai tällaisen lain nojalla annettuja, työn turvallisuutta tai terveellisyttä koskevia säännöksiä tai yleisiä määräyksiä.

Mitä 1 ja 7 §:ssä säädetään työnantajan ja tämän edustajan vastuusta, on vastaavasti sovellettava muihin työturvallisuuslain 1 ja 2 §:ssä tarkoitettujen töiden teettäjiin ja heidän edustajiinsa, saman lain 4 §:ssä tarkoitettuihin henkilöihin sekä lain 5 ja 6 §:ssä tarkoitettuihin henkilöihin ja heidän edustajiinsa.

Valiokunnan ehdotus

7 §

Vastuun kohdentuminen

Tässä luvussa rangaistavaksi säädetystä työnantajan tai tämän edustajan menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien *vastainen* teko tai laiminlyönti on (*poist.*). Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen *asema, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa laatu ja laajuus (poist.)* sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen.

8 §

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

1) *työnantajalla* sitä, joka työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa teettää työtä, *sekä sitä, joka tosiasiallisesti käyttää työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa,*

2) *työnantajan edustajalla* työnantajana olevan oikeushenkilön lakimääräisen tai muun päättävän elimen jäsentä sekä sitä, joka työnantajan sijasta johtaa tai valvoo työtä,

3) *työntekijällä* sitä, joka on työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa työnantajaan, sekä

4) *työturvallisuusmääräyksillä* työturvallisuuslakiin (299/58), *työterveyshuoltolakiin (743/78)* tai muuhun työturvallisuutta koskevaan lakiin sisältyviä tai tällaisen lain nojalla annettuja, työn turvallisuutta tai terveellisyttä koskevia säännöksiä tai yleisiä määräyksiä, *joita on noudatettava toisen suojelemiseksi.*

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

48 luku

Ympäristörikoksista

1 §

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1 §

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

Hallituksen esitys

1) saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esi-
neen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain tai
sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai
yksittäistapausta koskevan määräyksen vastai-
sesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai
lupaehtojen vastaisesti,

2) valmistaa, luovuttaa tai käyttää ainetta,
valmistetta tai tuotetta jätehuoltolain (673/78)
tai ilmansuojelulain (67/82) nojalla annetun yleis-
en määräyksen vastaisesti taikka laiminlyö jät-
tehuoltolain mukaisen jätehuollon järjestämisvel-
vollisuutensa tai käsittelee ilman lupaa ongelma-
jätteitä niiden vaarattomaksi tekemiseksi taikka

3) tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa maan
kautta ainetta, valmistetta tai tuotetta jätehuol-
tolain, sen nojalla annetun yleisen tai yksittäista-
pausta koskevan määräyksen tai vaarallisten jät-
teiden maan rajan ylittävien siirtojen ja käsittelyn
valvontaa koskevan Baselin yleissopimuksen
(SopS 45/92) vastaisesti taikka tuo sitä maahan
vastoin ilmansuojelulain nojalla annettua yleistä
määräystä

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympä-
ristön pilaantumisen tai roskaantumisen vaa-
raa taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava ympä-
ristön turmelemisesta sakkoon tai vankeuteen
enintään kahdeksi vuodeksi.

Ympäristön turmelemisesta tuomitaan myös
se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuus-
desta ryhtyy muuten kuin 1 momentissa tarkoite-
tulla tavalla muuttamaan ympäristöä vastoin
suojametsistä annetun lain (196/22), rakennus-
lain (370/58), vesilain (264/61) tai maa-aineslain
(555/81) säännöksiä taikka näiden lakien nojalla
annettuja säännöksiä, yleisiä tai yksittäistapausta
koskevia määräyksiä taikka kaavaa tai lupaa
siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympä-
ristön huonontumisen vaaraa.

2 §

Törkeä ympäristön turmeleminen

Jos ympäristön turmelemisessa

1) ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vah-
inko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen
suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan
vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus ja
muut seikat taikka

Valiokunnan ehdotus

1) saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esi-
neen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain tai
sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai
yksittäistapausta koskevan määräyksen vastai-
sesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai
lupaehtojen vastaisesti,

2) valmistaa, luovuttaa, *kuljettaa*, käyttää, *kä-
sittelee tai säilyttää* ainetta, valmistetta tai tuotet-
ta *taikka käyttää laitetta* ilmansuojelulain (67/82)
nojalla annetun yleisen määräyksen vastaisesti
taikka jätelain (1072/93) 60 §:n 1 momentissa
mainitun säännöksen tai jätelain nojalla annetun
yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen
tai kiellon vastaisesti taikka laiminlyö jätelain
mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuuten-
sa (*poist.*) taikka

3) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen
*alueen kautta jätettä jätelain tai sen nojalla an-
netun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta*
koskevan määräyksen vastaisesti tai jätelain
*45 §:n 1 momentissa mainitun jätteesiirtoasetuk-
sen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla*
*taikka tuo ainetta, valmistetta tai tuotetta maa-
han vastoin ilmansuojelulain nojalla annettua*
yleistä määräystä

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympä-
ristön *pilaantumista* tai *roskaantumista* taikka
vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön*
turmelemisesta sakkoon tai vankeuteen enintään
kahdeksi vuodeksi.

*Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun ta-
hallisen rikoksen yritys on rangaistava. (Uusi 2*
mom.)

Ympäristön turmelemisesta tuomitaan myös
se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuus-
desta ryhtyy muuten kuin 1 momentissa tarkoite-
tulla tavalla muuttamaan ympäristöä vastoin
suojametsistä annetun lain (196/22), rakennus-
lain (370/58), vesilain (264/61) tai maa-aineslain
(555/81) säännöksiä taikka näiden lakien nojalla
annettuja säännöksiä, yleisiä tai yksittäistapausta
koskevia määräyksiä taikka kaavaa tai lupaa
siten, että teko on omiaan aiheuttamaan *vaka-
vuudeltaan ympäristön pilaantumiseen rinnastet-
tavaa muuttamista.*

2 §

Törkeä ympäristön turmeleminen

Jos ympäristön turmelemisessa

1) ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vah-
inko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen
suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan
vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus *tai*
muut seikat taikka

Hallituksen esitys

2) rikos tehdään 1 §:ssä tarkoitetun menettelyn johdosta saadusta viranomaisen määräyksestä tai kiellosta huolimatta

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä ympäristön turmelemisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

3 §

Ympäristörikkomus

Jos ympäristön turmeleminen, huomioon ottaen ympäristölle tai terveydelle aiheutetun vaaran tai vahingon vähäisyys, mahdollisuus saattaa ympäristö ennalleen taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava *ympäristörikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Ympäristörikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo meluntorjuntalain (382/87) 9, 10 tai 15 §:n nojalla annettuja määräyksiä taikka jättää tekemättä mainitun lain 13 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

Ympäristörikkomuksesta tuomitaan niin ikään se, joka laiminlyö ympäristölupamenettelylain (735/91) 3 §:ssä tarkoitetun velvollisuuden hakea ympäristölupaa, jollei teko ole ympäristön turmelemisena rangaistava.

4 §

Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen

Joka muusta kuin törkeästä huolimattomuudesta

1) puuttuu ympäristöön 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetulla tavalla taikka

2) rikkoo jätehuoltoa tai ilmansuojelua koskevia säännöksiä tai määräyksiä 1 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla

siten, että ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus ja muut seikat, on tuomittava *tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Valiokunnan ehdotus

2) rikos tehdään 1 §:ssä tarkoitetun menettelyn johdosta saadusta viranomaisen määräyksestä tai kiellosta huolimatta

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä ympäristön turmelemisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritykseen on vastaavasti sovellettava, mitä 1 §:ssä on yrityksestä säädetty. (Uusi 2 mom.)

3 §

Ympäristörikkomus

Jos ympäristön turmeleminen, huomioon ottaen ympäristölle tai terveydelle aiheutetun vaaran tai vahingon vähäisyys (*poist.*) taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava *ympäristörikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen

Joka muusta kuin törkeästä huolimattomuudesta

1) puuttuu ympäristöön 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetulla tavalla taikka

2) rikkoo *jätelakia tai ilmansuojelulakia tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä* 1 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla

siten, että ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus ja muut seikat, on tuomittava *tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Hallituksen esitys

5 §

Luonnonsuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaissa (71/23) tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen taikka

2) luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan tai vie maasta kohteen taikka luovuttaa, ostaa tai ottaa vastaan kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta,

on tuomittava *luonnonsuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Luonnonsuojelurikoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta käyttää suomalaista alusta valaanpyyntiin taikka rikkoo valaiden suojelusta annetun lain (1112/82) 2 §:n maahantuontikieltoa taikka 3 §:n rauhoitussäännöstä tai haltuunottokieltoa.

Luonnonsuojelurikoksena ei kuitenkaan pidetä tekoa, jonka merkitys luonnonsuojelun kannalta on vähäinen.

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

6 §

Rakennussuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta purkaa, hävittää tai turmelee rakennettuun ympäristöön kuuluvan kohteen, joka on

1) rakennuslaissa tai sen nojalla annetulla määräyksellä suojeltu tai

2) rakennussuojelulain (60/85) nojalla suojeltu tai päätetty asettaa toimenpidekieltoon,

on tuomittava *rakennussuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rakennussuojelurikoksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta purkaa, hävittää tai turmelee muinaismuistolaissa (295/63) tarkoitettua kiinteän muinaisjäännöksen taikka aluksen hyllyn tai sen osan ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtoista vastaisesti.

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Valiokunnan ehdotus

5 §

Luonnonsuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaissa (71/23) tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen taikka

2) luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan (*poist.*), vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta kohteen taikka myy, luovuttaa, ostaa tai ottaa vastaan kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta,

on tuomittava *luonnonsuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Rakennussuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta *ilman laissa edellytettyä lupaa* purkaa, hävittää, (*poist.*) turmelee tai peittää rakennettuun ympäristöön kuuluvan kohteen, joka on

1) rakennuslaissa tai sen nojalla annetulla määräyksellä suojeltu tai

2) rakennussuojelulain (60/85) nojalla suojeltu tai päätetty asettaa toimenpidekieltoon,

on tuomittava *rakennussuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Hallituksen esitys

Valiokunnan ehdotus

7 §

7 §

Vastuun kohdentuminen

Vastuun kohdentuminen

Tässä luvussa rangaistavaksi säädetystä menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien rikkomiseksi teko tai laiminlyönti on katsottava. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen tehtävien ja toimivaltuuksien laatu, laajuus ja selvyys, hänen ammatillinen pätevyytensä sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn tai jatkumiseen.

Tässä luvussa rangaistavaksi säädetystä menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien *vastainen* teko tai laiminlyönti on (*poist.*). Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen *asema, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa* laatu ja laajuus (*poist.*) sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn ja jatkumiseen.

8 §

8 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Tässä luvussa mainittuihin rikoksiin sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

(Kuten hallituksen esityksessä)

49 luku

Eräiden aineettomien oikeuksien loukkaamisesta

1 §

1 §

Tekijänoikeusrikos

Tekijänoikeusrikos

Joka ansiotarkoituksessa tekijänoikeuslain (404/61) tai oikeudesta valokuvaan annetun lain (405/61) säännösten vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, loukkaa toisen oikeutta

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

1) kirjalliseen tai taiteelliseen teokseen,
2) kirjallisen tai taiteellisen teoksen esitykseen,
3) äänilevyyn tai muuhun laitteeseen, jolle ääni on otettu,

4) radio- tai televisiolähetystykseen,
5) luetteloon, taulukkoon, ohjelmaan tai muuhun sellaiseen tekijänoikeuslaissa tarkoitettuun työhön, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, taikka

6) valokuvaan,
on tuomittava *tekijänoikeusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, tuo maahan yleisölle levitettäväksi ulkomailla valmistetun tai jäljennetyn 1 momentissa tarkoitettun teoksen tai valokuvan kappaleen, äänilevyn tai

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, tuo maahan yleisölle levitettäväksi ulkomailla valmistetun tai jäljennetyn 1 momentissa tarkoitettun teoksen tai valokuvan kappaleen, äänilevyn tai

Hallituksen esitys

muun laitteen taikka luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltyä suuri määrä tietoja, ja jonka hän tietää valmistetuksi tai jäljennetyksi sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen tai jäljentäminen Suomessa tehtynä olisi ollut rangaistavaa 1 momentin mukaan.

2 §

Teollisoikeusrikos

Joka tavaramerkkilain (7/64), patenttilain (550/67), mallioikeuslain (221/71), yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin annetun lain (32/91), hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain (800/91) tai kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain (789/92) säännösten vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa taloudellista vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, loukkaa,

- 1) oikeutta tavaran tunnusmerkkiin,
- 2) patentin tuottamaa yksinoikeutta,
- 3) mallioikeutta,
- 4) oikeutta piirimalliin,
- 5) hyödyllisyysmallioikeutta tai
- 6) kasvinjalostajanoikeutta,

on tuomittava *teollisoikeusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

3 §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä tässä luvussa tarkoitettusta rikoksesta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Mitä 38 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään, sovelletaan, jollei rikoslain voimaantulon jälkeen annetun asetuksen 3 §:stä muuta johdu, aikaisempien säännösten asemesta myös sellaiseen salassapitovelvollisuuden rikkomisena pidettävään tekoon, johon ennen tämän lain voimaantuloa on ollut sovellettava muualla kuin rikoslaissa olevaa rangaistussäännöstä.

Valiokunnan ehdotus

muun laitteen taikka luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltyä suuri määrä tietoja, ja jonka hän tietää valmistetuksi tai jäljennetyksi sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen tai jäljentäminen Suomessa tehtynä olisi ollut rangaistavaa 1 momentin tai *tekijänoikeuslain 56 a §:n taikka oikeudesta valokuvaan annetun lain 18 a §:n* mukaan.

2 ja 3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Mitä 48 luvun 1—4 §:ssä säädetään, sovelletaan myös sellaisen jätehuoltolain (673/78) nojalla annetun määräyksen rikkomiseen, jota jätelain 78 §:n mukaan on noudatettava jätelain voimaantulon jälkeen. (Uusi 3 mom.)

Tämän lain voimaan tullessa vesituomioistuimissa tai korkeimmassa oikeudessa vireillä olevien vesilain (264/61) rikkomista koskevien asioiden oikeuspaikka määräytyy aikaisemman lain mukaan, kunnes ne on lainvoimaisesti ratkaistu. (Uusi 4 mom.)

EDUSKUNNAN
TYÖASIAINVALIOKUNTA

Helsingissä

19 päivänä huhtikuuta 1994

Lausunto n:o 1

Lakivaliokunnalle

Lakivaliokunta on 11 päivänä helmikuuta 1994 päivätyllä kirjeellään pyytänyt työasiainvaliokunnalta lausunnon hallituksen esityksestä n:o 94/1993 vp rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsitteviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Jarmo Littunen oikeusministeriöstä, hallitusneuvos Esa Lonka, osastopäällikkö Mikko Hurmalainen ja vanhempi hallitussihteeri Antti Posio työministeriöstä, lakimies Ulla Liukkunen Uudenmaan työsuojelupiiristä, erikoistutkija Pirkko Kiviaho tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta, lakimies Pentti Itkonen Akavasta, varatuomari Rauno Lindahl Liiketyöntantajain Keskusliitosta, lakimies Arjo Suonperä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, neuvottelupäällikkö Tapio Wallin Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta ja lainopillinen asiamies Hannu Rautiainen Teollisuuden ja Työntantajain Keskusliitosta.

Hallituksen esityksen mukaisen rikoslain kokonaisuudistuksen toisen vaiheen tarkoituksena on jatkaa eri rikoksia koskevien säännösten uudistamista. Esitykseen sisältyy ehdotus yhden-toista rikoslain luvun uudistamisesta kokonaan ja eräiden rikoslain muiden säännösten uudistamisesta.

Työrikoksia koskeva rikoslain uusi luku sisältäisi muun muassa säännökset työturvallisuusrikoksesta, työaika-suojelurikoksesta, työsyrynnästä sekä työntekijöiden edustajan oikeuksien ja järjestäytymisvapauden loukkaamisesta. Nykyisin työrikoksia koskevat rangaistussäännökset ovat pääosin rikoslain ulkopuolella. Uudet säännökset eivät merkittävästi muuttaisi rangaistavan käyttäytymisen alaa, mutta kaikkien vankeusuhjan sisältävien säännösten siirtäminen rikoslakiin helpottaisi keskeisten rangaistusuhkien hahmottamista ja lisäksi rangaistussäännösten ennalta estävää tehoa.

Työasiainvaliokunta tarkastelee lausunnonsaan hallituksen esitystä vain työelämää ja tasa-

arvoa koskevilta osiltaan. Valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa sen hyväksymistä muutamain täydennyksin ja tarkennuksin.

Rikoslaki

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että työoikeudellisen lainsäädännön melko hajallaan olevat rikossäännökset keskeisimmiltä osiltaan siirretään rikoslakiin. Ehdotus noudattaa rikoslakiuudistuksen yleislinjaa, jonka mukaan ainakin kaikki vankeusuhalla varustetut rikossäännökset on tarkoitus sijoittaa rikoslakiin.

Pitäen lähtökohtana sitä, että rangaistukset ovat työelämässäkin viimeinen keino tavoitteiden saavuttamiseksi, valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena hallituksen esityksen linjaa rangaistavuuden alasta ja rangaistusasteikoista. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuitenkin työturvallisuusrikosten rangaistusasteikko erityisesti ottaen huomioon näiden rikosten vanhentumisen saattaa joiltain osin käytännössä muodostua ongelmalliseksi.

Työturvallisuusrikosten yleinen moitittavuus, suhtautuminen näihin rikoksiin voi muuttua, jos rikosten enimmäisrangaistukset ovat liian matalia. On myös sekä periaatteena että käytäntönä ongelmallista, jos huomattava osa jonkin rikoslain rangaistuksista jää tuomitsematta rikosten vanhentumisen vuoksi. Työturvallisuusrikoksen sekä sen kanssa tehdyn ruumiinvamman tuottamisen vanhentumisaika olisi kaksi vuotta rikoksen tapahtumisesta, kun se vastaavista teoista nyt on viisi vuotta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vanhentumisajan lyhentäminen, mikä on ehdotettujen rikoslain 21 luvun ja 47 luvun muutosten yhteisvaikutusta, ei ollut hallituksen esitystä laadittaessa tavoitteena. Mahdollisesti syntyvän vanhentumisongelman ratkaisemiseksi olisi muutettava joko vanhentumissäännöksiä taikka ehdotettuja rangaistusasteikkoja.

Yksittäisiä rikoslajeja koskevat erityisvanhentumis säännökset hämärtäisivät vähitellen vanhentumisjärjestelmän nykyisen selkeyden. Rangaistusasteikkojen muuttaminen pelkästään vanhentumisaikojen pidentämiseksi ei ole puolestaan periaatteellisista lähtökohdista tarkoituksenmukaista. Asteikot tulee valita rikosten moitittavuuden eikä prosessuaalisten heijastusvaikutusten perusteella.

Edellä esitetyn perusteella ja ottaen huomioon, että valiokunnan saaman selvityksen mukaan muun muassa työsuojeluviranomaiset näyttäisivät pystyvän vastaamaan tehtävistään vanhentumisajan lyhentymisestä huolimatta, valiokunta puoltaa hallituksen esitystä, erityisesti koska valiokunnan saaman tiedon mukaan vanhentumis säännösten kokonaisuudistus alkaa lähitulevaisuudessa.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunnalla ei ole huomauttamista tasa-arvoa koskevista osista. Valiokunta pitää tärkeänä, että tasa-arvolakia käytettäisiin apuna myös rikoslain tulkinnessa. Rikoslain syrjinnän yleissäännöksen (11 luvun 9 §), joka sisältää myös sukupuolisyrynnän, ja tasa-arvolain syrjinnän yleiskiellon (7 §) sisältöalueiden tulisi olla mahdollisimman yhteneviä. Valiokunta pitää tärkeänä tasa-arvo- ja muiden viranomaisten välistä yhteistyötä, koulutusta ja tiedotusta.

Työnvälitysr rikosta koskevan rikoslain 47 luvun 6 §:n valiokunta ehdottaa muutettavaksi vastaamaan työvoimapalvelulain (1005/93) uusia säännöksiä ja lakiin työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa (1035/93) tehtyjä muutoksia.

Työvoimapalvelulla poistettiin valtion yksinoikeus työnvälitykseen ja työnvälityksen ja työvoiman vuokrauksen luvanvaraisuus. Työvoimapalvelulain 16 §:n mukaan työllistymiseen suoranaisesti tähtäävistä työnvälityspalveluista ei saa periä maksua henkilöasiakkaalta. Maksullinen työnvälitys merenkulkijoille on kokonaan kiellettyä. Työnvälityksen maksukiellon rikkomisesta säädetään lain 21 §:ssä rangaistusasteikkona sakkoa tai enintään vuosi vankeutta. Työvoimapalvelutietojen salassapitovelvollisuuden rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon, jollei muualla ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Työvoiman vuokrausta koskevat rajoittavat säännökset lisättiin vuonna 1993 lakiin työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa. Kaupparekisterilaissa säädetyn perusilmoituksen työvoiman vuokrauksesta tehneen työnantajan tulee ilmoittaa siitä kirjallisesti työ-

suojeluviranomaiselle. Työsuojeluviranomainen voi kieltää ulkomaille tapahtuvan työvoiman vuokrauksen ja tätä koskevan julkisen ilmoittelun, jos työnantaja laiminlyö kirjallisen ilmoituksen tai olennaisesti rikkoo työsuhteen ehtoja ulkomailta suoritettussa työssä. Valiokunta ehdottaa rikoslain 47 luvun 6 §:n 2 momenttiin säännöstä, jonka mukaan työnvälitysr rikoksesta tuomitaan se, joka vastoin työsuojeluviranomaisen kieltoa jatkaa työvoiman vuokrausta ulkomaille tai tätä koskevaa julkista ilmoittelua.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota seuraaviin käsitteellisiin ja tulkintakysymyksiin:

Työturvallisuusmääräys. Valiokunta tuo esille, että 47 luvun 1 §:n työsuojelumääräyksellä, toisin kuin vain lakeja ja asetuksia tarkoittavalla työsuojelusäännöksellä, on tarkoitua kattaa myös alemmanasteiset normit kuten valtioneuvoston ja ministeriöiden päätökset. Tulkintaongelmien välttämiseksi hallituksen esitykseen sisältyy nimellinen säännös käsitteen sisällöstä (8 §:n 1 momentin 4 kohta).

Vaarantamisvastuu. 47 luvun 1 §:n työturvallisuusrikossäännös pohjautuu vaarantamisvastuuseen eikä seurausvastuuseen. Tämä tarkoittaa, että säännöstä voidaan soveltaa, vaikka kukaan ei olisi vahingoittunut. Säännöksessä ei edes edellytetä, että jonkun tietyn työntekijän henki tai terveys olisi joutunut vaaraan, vaan riittää, että esimerkiksi jokin käytössä oleva kone ei ole työsuojelumääräysten edellyttämässä kunnossa.

Vastuun kohdentuminen. 47 luvun 7 §:n mukaan rangaistavaksi säädetystä työnantajan tai tämän edustajan menettelystä tuomitaan rangaistukseen se, jonka velvollisuuksien rikkomiseksi teko tai laiminlyönti on katsottava. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon asianomaisen tehtävien ja toimivaltuuksien laatu, laajuus ja selvyys, hänen ammatillinen pätevyytensä sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn tai jatkumiseen. Vastuun kohdentumisperusteisiin ei ehdoteta asianomaisen asemaa. Valiokunta katsoo, että lisäys saattaisi selventää lain tulkintaa, mutta korostaa samalla, etteivät muodollinen asema ja tosiasialliset tehtävät ja toimivaltuudet välttämättä vastaa toisiaan. Tällaisissa tapauksissa ratkaiseva merkitys vastuuta kohdennettaessa tulee antaa todellisille valta- ja vastuusuhteille.

Samassa pykälässä olevalla selvyydellä vastuun kohdentumisperusteena on tarkoitus ohjata tulkintaa kahteen suuntaan. Jos alemman portaan toimivaltuudet ja tehtävät ovat selvästi mää-

riteltyt, ylempään portaan vastuu supistuu ja sen luonne muuttuu vähemmän konkreettiseksi. Jos taas alemman portaan toimivaltuudet ja vastuu ovat epäselvät, työturvallisuusvastuu kohdistetaan sille tasolle, jonka olisi tullut toimivaltuuksien ja vastuun määrittämisestä huolehtia. Sillä, jonka valtuudet ja vastuu ovat puutteellisesti määritellyt, on luonnollisesti myös velvollisuus yrittää saada näitä selvennetyksi. Vastuun kohdentamisperusteiden lopussa oleva ilmaisu siitä, että vastuun kohdentamista arvioitaessa on otettava huomioon muutenkin osuus lainvastaisen tilan syntyyn tai jatkumiseen, on tarpeen siksi, että vastuun kohdentamiseen saattavat vaikuttaa merkittäväällä tavalla seikat, joita lakia säädetäessä ei pystytä ennakoimaan.

Työnantaja. Työelämässä on lisääntynyt työn teettäminen myös muunlaisessa sopimussuhteessa kuin työsopimuksen perusteella. Laajennuksen huomioon ottaminen rikoslain säädöstekstissä (47 luvun 8 §) vaatisi laajaa perusselvitystä.

Työnantajan edustaja. Valiokunta korostaa, että työnantajan edustajan määritelmä (47 luvun 8 §) tarkoittaa ylintä, keski- ja alijohtoa. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tärkeimpänä vastuuaseman tunnusmerkkinä on jonkinlainen esimiesasema, jota ei ole rajoitettu organisaation mihinkään tasoon. Sen sijaan esimiesasemaa vailla olevat asiantuntijat saattavat olla ehdotetun säännöksen mukaan ongelmallinen ryhmä. Säännöksen täsmentäminen tältä osin vaatisi perusteellista lisäselvitystä.

Työntekijä. 47 luvun 8 §:n työntekijän käsitteellä, jolla tarkoitetaan sitä, joka on työsuhteessa taikka virka- tai siihen rinnastettavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa työnantajaan, ei rajoiteta työturvallisuusrikoksen tulkintaa. Rikoksen tunnusmerkistöä ei ole sidottu työntekijäasemaan. Säännöstä sovelletaan, kun työturvallisuusmääräyksiä on rikottu. Työturvallisuuslain säännökset lain soveltamisalasta ovat juuri tällaisia työturvallisuusmääräyksiä, joten ehdotettu 1 § suojaisi myös koululaisia ja harjoittelijoita.

Työlait

Valiokunta katsoo, että paitsi että lakiehdotus n:o 124 nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain 24 §:n muuttamisesta korvataan vuoden alussa voimaan tulleella lailla nuorista työntekijöistä (998/93), siihen tulee ottaa säännös, jossa viitataan työaika-suojelurikokseen. Tällöin myös nuoria työntekijöitä koskeviin erityissäännöksiin

liitetään sama uhka kuin muihinkin työaikasäännöksiin niitä tilanteita varten, joissa työaikasäännöksiä rikotaan valvontaviranomaisen määräyksestä tai kiellosta huolimatta.

Valiokunnan ehdottamassa uudessa 18 §:n mukaisessa rangaistussäännöksessä säädettäisiin 1 momentissa jo nykyisen 18 §:n sakonuhan alaisen säännöksen lisäksi vastuun kohdentumisesta rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Pykälän 2 momentissa viitattaisiin rikoslain 47 luvun 1 §:n työturvallisuusrikokseen ja 3 momentissa rikoslain 47 luvun 2 §:n työaika-suojelurikoksen 2 kohdassa kuvattuun tunnusmerkistöön.

Valiokunta esittää lakiehdotuksen n:o 126 (laki työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa) johtolauseen muuttamista teknisten tarkistusten lisäksi niin, että lain 25 §:n 2 momentin mukainen nykyinen oikeustila koskien sakonuhkaa muun muassa ilmoitusvelvollisuuksien rikkomisesta säilyy. Samoin valiokunta ehdottaa 26 §:n 2 momentiksi viittaussäännöstä rikoslain 47 luvun 6 §:n 2 momenttiin koskien ulkomaille suuntautuvan työvoiman vuokrauskieltoa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esityksen tarkoituksena ei ole ollut kumota 25 §:n 2 momentissa säädettyä sakkorangaistusta ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömisestä sille, joka rikkoo 21, 22 ja 23 §:ssä olevia säännöksiä. Säännökset koskevat valvonnan kannalta tärkeitä työpaikan alkamisilmoitusta, kuoleman tai vaikealaatuisen tapaturman ilmoittamista, ammattitaidista ilmoittamista ja tuotteen tai vaarallisen työmenetelmän käyttöön ottamisesta ilmoittamista. Rikoslain 47 luvun 1 §:n työturvallisuusrikoksena edellä esitettyjen säännösten rikkomisesta ei voida sellaisenaan rangaista.

Muihin työlakeihin valiokunta ehdottaa pääasiassa viimeaikaisten lainsäädäntömuutosten aiheuttamia teknisuonteisia täydennyksiä ja tarkistuksia. Samoilla perusteilla valiokunta ehdottaa, että kahden lakiehdotuksen, n:o 124 (laki nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain 24 §:n muuttamisesta) ja n:o 127 (laki työnvälityslain 17 §:n muuttamisesta), sijasta hyväksyttäisiin uudet lakiehdotukset.

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella työasiainvaliokunta esittää kunnioitavasti,

että 1. lakiehdotuksen 47 luvun 6 § ja lakiehdotukset n:ot 109, 120, 123 ja 126 hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki
rikoslain muuttamisesta

47 luku

6 §

Työnvälitysrikos

Joka perii maksun työllistymiseen suoranaisesti tähtäävistä työnvälityspalveluista henkilöasiak-

kaalta tai työnvälityksestä merenkulkijoille, on tuomittava työnvälitysrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Työnvälitysrikoksesta tuomitaan myös se, joka vastoin työsuojeluviranomaisen kieltoa jatkaa työvoiman vuokrausta ulkomaille tai tätä koskevaa julkista ilmoittelua.

109.

Laki
kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 33 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kotitaloustyöntekijän työsuhteesta 16 päivänä joulukuuta 1977 annetun lain (951/77) 33 § seuraavasti:

33 §

Rangaistussäännökset

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 4 tai 6—11 (poist.) §:n säännöksiä, on tuomittava *kotitaloustyösuhterikkomuksesta* sakkoon. Vastuu työnan-

tajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

120.

Laki
leipomotyölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan 9 päivänä kesäkuuta 1961 annetun leipomotyölain (302/61) 11 § sekä muutetaan 10 §, sellaisina kuin ne ovat 5 päivänä marraskuuta 1993 annetussa laissa (916/93), seuraavasti:

10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

123.

Laki**työturvallisuuslain 49 ja 51 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1958 annetun työturvallisuuslain (299/58) 49 § ja 51 §:n 2 momentti, näistä 49 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 16 päivänä tammikuuta 1987 ja 11 päivänä kesäkuuta 1993 annetuilla laeilla (27/87 ja 509/93), seuraavasti:

49 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

51 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

126.

Laki**työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa 16 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (131/73) 24 §:n 1 momentti (*poist.*), 25 §:n 1 momentti ja 26 §, sellaisina kuin niistä ovat 24 §:n 1 momentti 16 päivänä tammikuuta 1987 annetussa laissa (29/87) ja 26 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 26 päivänä marraskuuta 1993 annetulla lailla (1035/93) sekä
lisätään 25 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 26 päivänä marraskuuta 1993 annetulla lailla, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

män lain nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä, on tuomittava työsuojelutietojen ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömisestä sakkoon.

Työnantaja, joka laiminlyö 21 a §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden, on tuomittava vuokratyötä koskevan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömisestä sakkoon.

25 §

Rangaistus 5 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla kuin rikoslain 38 luvun 1 §:ssä säädetä ankarampaa rangaistusta.

Rangaistus virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijän 6 §:ssä tarkoitetun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Joka rikkoo tämän lain 21, 22 tai 23 §:ssä olevia säännöksiä taikka niiden soveltamisesta tä-

26 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Rangaistus 21 a §:n 2 momentin nojalla annetun kiellon rikkomisesta säädetään rikoslain 47 luvun 6 §:n 2 momentissa.

(3 mom. kuten hallituksen esityksen 2 mom.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Edelleen valiokunta ehdottaa,

että lakiehdotusten n:ot 124 ja 127 sijasta hyväksyttäisiin seuraavat lakiehdotukset:

124.

Laki

nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan nuorista työntekijöistä 19 päivänä marraskuuta 1993 annetun lain (998/93) 18 § seuraavasti:

18 §

Rangaistussäännös

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä, on tuomitettava nuorten työntekijöiden suojelusäännösten rikkomisesta sakkoon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Rangaistus työturvallisuusmääräysten rikkomisesta sekä määräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan aiheuttamisesta ja määräysten vastaisen tilan jatkumisen mahdollistamisesta säädetään rikoslain 47 luvun 1 §:ssä.

Rangaistus nuorten työntekijöiden työaikaa koskevien suojelusäännösten rikkomisesta, joka on tehty työsuojeluviranomaiselta saadusta kehotuksesta, määräyksestä tai kiellosta huolimatta, säädetään rikoslain 47 luvun 2 §:ssä.

127.

Laki

työvoimapalvelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 26 päivänä marraskuuta 1993 annetun työvoimapalvelulain (1005/93) 21 §:n 1 momentti seuraavasti:

21 §

Rangaistus 16 §:ssä kielletystä työnvälityksestä säädetään rikoslain 47 luvun 6 §:n 1 momentissa.

Edellä esitetyn perusteella työasiainvaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakivaliokunta laatiessaan mietintöään ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on muutoin esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, varapuheenjohtaja Nordman (osittain), jäsenet Hautala (osittain), Häkämies, Koistinen (osittain), Komi, Kuittinen, Laitinen (osittain), P. Leppä-

nen (osittain), Morri, Mäkipää, Rimmi, J. Roos (osittain), Taina (osittain), Takala (osittain), Viljamaa ja Viljanen (osittain) sekä varajäsenet Hiltunen (osittain), Kalli (osittain) ja Koskinen (osittain).

Eriäviä mielipiteitä

I

Rikoslain kokonaisuudistuksen toisen vaiheen eräänä osana ollaan uudistamassa myös työrikoksia koskevia säännöksiä. Eräs tällainen työrikoksiin kuuluva säännös on työturvallisuusrikos, josta säädetään lakiesityksen 47 luvun 1 §:ssä.

Lain perusteluissakin todetaan, että työturvallisuuden valvonta on vielä varsin puutteellista, koska se koskee vuosittain vain vajaata puolta työntekijöistä. Lisäksi ennakkotarkastus ja tyyppihyväksyntä koskevat vain osaa laitteista ja aineista. Tämän takia työasiainvaliokunta on päättänyt kiristämään lain sisältöä sen työturvallisuusrikoksia koskevan 47 luvun 1 §:n osalta. Muutos on perusteltu ja kannatettava.

Valiokunta ei hyväksynyt lausuntoonsa mainittuun 47 luvun 1 §:ään esittämäni lisäystä, jossa sen 1 momentin johtolauseeseen olisi lisätty työnantajan tai tämän edustajan rinnalle työturvallisuuden laiminlyönnistä vastuulliseksi myös työntekijä. Tämä olisi kuitenkin perusteltua, sillä on olemassa tapauksia, jolloin työntekijä on omalla huolimattomuudellaan tai jopa tahallisuudellaan rikkonut työturvallisuusmääräyksiä

tai aiheuttanut niiden vastaisen tilan työpaikallaan vaarantaen oman työturvallisuutensa lisäksi myös muiden työntekijöiden työturvallisuuden. Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 1. lakiehdotuksen 47 luku hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

47 luku

Työrikoksista

1 §

Työturvallisuusrikos

Työnantaja tai tämän edustaja *tai työntekijä*, joka tahallaan tai huolimattomuudesta (1—3 kohta kuten valiokunnan lausunnossa) (2 momentti kuten valiokunnan lausunnossa)

2—8 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

Helsingissä 19 päivänä huhtikuuta 1994

Lea Mäkipää

II

Rikoslakiuudistuksen aivan viimeisissä valmisteluvaiheissa luovuttiin siitä, että oikeushenkilön rangaistusvastuuta eli yhteisösakkoa (HE 95/1993 vp) sovellettaisiin myös työrikoksiin. Viittaamme mainitusta hallituksen esityksestä jättämäämme eriävään mielipiteeseen ja toteamme tässä lyhyesti, että olisi erittäin tärkeää voida kohdistaa moite myös työrikoksissa työnantajan toimivaan yritykseen, ei vain sen edustajaan. Yleinen oikeustaju edellyttää tätä. Yhteisövastuu olisi myös omiaan edistämään tapaturmien ennaltaehkäisyä ja työaika-suojelua sekä estämään syrjintää. Se heikentäisi yritysten houkutusta hankkia työrikoksin taloudellista etua. Myös työrikosten asiallinen yhteys ympäristörikoksiin, joihin hallitus esittää sovellettavaksi yhteisösakkoa, on vahva peruste työrikosten saattamiseksi yhteisövastuun piiriin. Esitämmekin rikoslain 47 lukuun uutta 9 pykälää yhteisösakosta.

Työturvallisuusrikosten tunnusmerkistö on hallituksen esityksessä liian epämääräinen, tulokinnanvarainen ja rangaistusala supistava (1 §). Siinä korostetaan seurausvastuuta, mitä ei voida pitää perusteltuna. Valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä ei voisi seurata rangaistusvastuuta, ellei laiminlyönti ole johtanut työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan syntyyn. Jo valvontavastuun laiminlyönnin tulisi kuitenkin olla kriminalisoitua. 1 §:n 1 momentin toinen kohta edellyttäisi yhteisösa- koon käyttöönottoa, jotta se ei jäisi kuolleeksi kirjaimiksi muiden kuin toimitusjohtajan tai häneen verrattavissa olevan henkilön osalta.

Lakivaliokunnan olisi lisäksi kiinnitettävä huomiota syyteoikeuden järjestämiseen silloin, kun teko työturvallisuusrikoksen tunnusmerkistön lisäksi täyttää 21 luvun 8—12 §:ssä rangaistavaksi säädetyn teon tunnusmerkistön. Lakivaliokunnan tulisi harkita syyteoikeuden laajentamista koskemaan myös luottamusmiestä ja työsuojeluvaltuutettua sekä 4 §:ssä tarkoitettua henkilöstön edustajaa, jos teko kohdistuu työntekijään ja on tehty työpaikalla.

Edellä olevan perusteella esitämme,

*että valiokunnan olisi tullut lausunnon-
saan esittää, että hallituksen esitykseen si-
sältyvän 1. lakiehdotuksen 47 luvun 1 §
hyväksyttäisiin näin kuuluvana ja että 47
lukuun lisättäisiin uusi 9 §:*

47 luku

Työrikoksista

1 §

Työturvallisuusrikos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo työturvallisuusmääräyksiä tai *muuten laiminlyö niiden noudattamisen;*

2) aiheuttaa työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistaa määräysten vastaisen tilan jatkumisen (*poist.*) tai

3) *jättää huolehtimatta työsuojelun taloudellisista, toiminnan järjestämisestä koskevista taikka muista edellytyksistä,*

on tuomittava *työturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettulla teolla on tavoiteltu tuntuvaa taloudellista etua tai sen vaikutus ulottuu lukuisiin työntekijöihin taikka sillä aiheutettu työsuojelumääräysten vastainen tila on jatkunut pitkähkön ajan ja työsuojelurikos myös kokonaisuutena arvostellen on törkeä, rikoksentekijä on tuomittava vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

(2 mom. kuten valiokunnan lausunnossa)

2—8 §

(Kuten valiokunnan lausunnossa)

9 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Tässä luvussa mainittuihin rikoksiin sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Helsingissä 19 päivänä huhtikuuta 1994

Heidi Hautala

III

Hallituksen esitys n:o 94/1993 vp koskee muun ohella rikoslain työrikoksia koskevien säännösten uudistamista. Pidämme uudistusta tarpeellisenä, mutta emme voi kaikilta osilta yhtyä työasiainvaliokunnan lausuntoon. Mielestämme työturvallisuusrikosten määrittelyä olisi tullut tämentää ja työturvallisuusrikokseen olisi tullut ottaa myös törkeä tekemuoto. Lisäksi pidämme työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkamisen kriminalisoinnin jättämistä työnantajan tekemien rikosten ulkopuolelle perusteettomana (47:5,2). Katsomme myös, että työrikoksia koskevan luvun törkeimpien rikosten tulisi olla oikeushenkilön rangaistusvastuun piirissä.

Rikoslain 47 luvun 1 ja 9 §:n osalta yhdyimme edustaja Hautalan eriävään mielipiteeseen.

47 luvun 5 §:n 2 momentin poistaminen. Suomessa vallitsevat työmarkkinasuhteet ovat vaikiintuneet. Säännöksessä esitetään rangaistavaksi työntekijän järjestäytymisvapauden loukkamisesta myös sitä, joka pakottaa työntekijän

kuulumaan ammatilliseen tai poliittiseen yhdistykseen. Teosta rangaistuksena olisi sakkoa ja 3 momentin mukaan myös yritys olisi rangaistava.

Sen lisäksi, että tällaiselle erityissäännökselle ei ole reaalista tarvetta, se on myös päällekkäinen esitykseen sisältyvän 25 luvun 7 §:n pakottamista koskevan rikossäännöksen kanssa. Pakottamisena tuomitaan muun muassa väkivallatonkin uhkaaminen, jos pakotuskeinolla voidaan vaikuttaa toisen tahtoon siten, että hän tekee tai sietää jotakin pakottajan tahtomaa tai tällaisen pakon vuoksi jättää tekemättä itse tahtomansa.

Lisäksi on todettava, että SAK:n ja STK:n vuonna 1946 solmimassa yleissopimuksessa ja STTK:n ja STK:n runkosopimuksessa on myös torjuttu negatiivisen järjestäytymisvapauden häirintä. Liittojen TES-sopimuksissa viitataan näihin yleissopimuksiin.

Näillä perusteilla esitämme 47 luvun 5 §:n 2 momentin poistamista.

Helsingissä 19 päivänä huhtikuuta 1994

Eila Rimmi
Reijo Laitinen

Pekka Leppänen
Reijo Lindroos

Marja-Leena Viljamaa
Jukka Roos

EDUSKUNNAN
YMPÄRISTÖVALIOKUNTA

Liite 3

Helsingissä

10 päivänä toukokuuta 1994

Lausunto n:o 3

Lakivaliokunnalle

Lakivaliokunta on 11 päivänä helmikuuta 1994 päivätyllä kirjeellään pyytänyt ympäristövaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 94/1993 vp rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsitteviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi ympäristörakenteiden osalta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Jarmo Littunen oikeusministeriöstä, ympäristönsuojeluneuvos Matti Vehkalahti ja ylitarkastaja Jukka Nurmio ympäristöministeriöstä, lakimies Jouko Tuomainen ja diplomi-insinööri Jorma Leivonen vesi- ja ympäristöhallituksesta, vesiylivoikeudenneuvos Pekka Kainlauri vesiylivoikeudesta, lakimies Leena Pohjanraito Suomen Kuntaliitosta, luonnonsuojelusihteeri Ilpo Kuronen Suomen luonnonsuojeluliitosta, lainopillinen asiantuntija Hannu Rautiainen Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta sekä professori Erkki Hollo, professori Pekka Koskinen ja professori Vesa Majamaa.

Hallituksen esitys

Hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus yhdenoista rikoslain luvun uudistamisesta kokonaan ja eräiden rikoslain muiden säännösten uudistamisesta. Uudistettavat rikossäännökset koskevat osittain rikoslain ensimmäisen uudistusvaiheen ulkopuolelle jääneitä taloudelliseen rikollisuuteen läheisesti liittyviä rikoksia, rikosoikeuden perinteiseen ydinalueeseen kuuluvia rikoksia sekä selvästi vanhentuneita säännöksiä.

Myös ympäristörikoksia koskevat vankeusuhan sisältävät säännökset siirrettäisiin muista laeista rikoslakiin. Rikoslain ympäristörikoksia koskevassa luvussa olisivat säännökset muun muassa ympäristön turmelemisesta, rakennusuojelurikoksesta ja luonnonsuojelurikoksesta.

Sekä työ- että ympäristörikosluvussa olisi nimenomainen säännös vastuun kohdentumisesta silloin, kun rikos on tehty yhteisön harjoittamas-

sa tai muussa vastaavassa järjestyneessä toiminnassa. Ympäristörikoksiin voitaisiin soveltaa myös erikseen säädettävää oikeushenkilön rangaistusvastuuta.

Rikoslakimuutosten lisäksi ehdotetaan 158 muun lain muuttamista. Muutokset johtuvat pääasiassa siitä, että useat nykyisin muualla lainsäädännössä olevat rangaistussäännökset korvattaisiin rikoslaisilla olevalla säännöksellä. Tällöin muissa laeissa olevat rangaistussäännökset olisi muutettava viittauksiksi rikoslain säännökseen tai kumottava.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

Uudistuksen lähtökohdat

Ympäristön suojeleminen on viime vuosikymmenien aikana noussut kaikkein tärkeimpien kysymysten joukkoon. Ympäristön keskeisen merkityksen tulee siksi valiokunnan mielestä näkyä myös sen vahingoittamisesta tuomittavissa seuraamuksissa.

Ympäristörikoksia koskevien vankeusuhan sisältävien säännösten siirtämisellä muista laeista omaksi luvukseksi rikoslakiin pyritään korostamaan ympäristöön kohdistuvien rikosten moitittavuutta ja näin parantamaan myös rangaistussäännösten ennalta estävää vaikutusta. Säännösten kokoaminen rikoslakiin parantaisi niin ikään sääntelyn kattavuutta, yhtenäistäisi rangaistusuhat ja porrastaisi ne tekojen moitittavuuden mukaan. Oikeushenkilön rangaistusvastuun käyttöönotto ympäristörikoksissa tehostaisi merkittävästi ympäristöveloitteiden noudattamista.

Valiokunta pitää edellä mainittuja ympäristörikosuudistuksen lähtökohdita tarkoituksenmukaisina. Lakiehdotusten yksityiskohtiin valio-

kunta kuitenkin esittää joitakin tarkennuksia sekä haluaa lisäksi tässä yhteydessä kiinnittää huomiota ympäristörikosten vanhentumiseen.

Ympäristörikoksissa ei ole harvinaista, että seuraamukset ilmenevät vasta pitkän ajan kuluttua itse teon tai laiminlyönnin tapahtumisesta. Näin on esimerkiksi silloin, jos myrkyllistä ainetta sisältäviä tynnyreitä on haudattu maahan tai upotettu vesistöön ja seuraukset ilmenevät vasta tynnyreiden ruostuttua tai muutoin hajottua. Tällaisissa tilanteissa vanhentumiskysymys on osoittautunut ongelmalliseksi.

Vanhentumisongelmia tulee kyllä vähentämään se, että kuuden vuoden enimmäisrangaistuksen alle tulisi rikoslain uudistamishdotuksen mukaan nykyistä useampia tekotyyppejä. Tärkeissä tapauksissa tavanomainen, rikollisen toiminnan tai laiminlyönnin tapahtumahetkestä laskettava vanhentumisaika olisi siten 10 vuotta. Voidaan myös ajatella, että jos luonnolle esimerkiksi jätteistä aiheutuu tämän jälkeen vahinkoja, vahingon aiheutuminen täyttäisi uudelleen rikoksen tunnusmerkistön, vaikka se vaarantamiskokseksi olisi jo vanhentunut. Ehdotettu lainsäädäntö ei kuitenkaan täysin ratkaise vanhentumisaikoihin liittyviä ongelmia.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan myös muun lainsäädännön yhteydessä on ilmenyt tarvetta tarkastella rikosten vanhentumista uudella tavalla. Asian selvittäminen on määrää aloittaa lähiaikoina rikoslain kokonaisuudistusta valmisteleavassa rikoslakiprojektissa.

Ympäristövaliokunta katsoo, että vanhentumiskysymys on ympäristörikoksissa oleellisen tärkeä asia. Vanhentumissäännökset eivät saa muodostua tarpeettomiksi esteiksi rangaistus-seuraamusten määräämiselle. Tämän vuoksi ympäristövaliokunta esittää lakivaliokunnalle,

että se mietinnössään edellyttäisi hallituksen huolehtivan siitä, että rikoslainsäädännön jatkovalmistelussa rikosten vanhentumisaikoja arvioidaan uudelleen ottaen huomioon, että ympäristörikoksissa seuraamukset saattavat ilmetä vasta pitkän ajan kuluttua itse teon tai laiminlyönnin jälkeen.

Rikoslain 48 luku. Ympäristörikoksista

1 §. Ympäristön turmeleminen. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen on jätehuoltolaki (673/

78) kumottu uudella jätelailalla (1072/93), joka tuli voimaan 1.1.1994. Ehdotetun pykälän 1 momentin 2 kohdan viittaus jätehuoltolakiin on siten vanhentunut.

Jätelaki ei ole täysin rinnastettavissa muihin ympäristönsuojelulakeihin siinä mielessä, että siinä ei suoranaisesti säännellä ympäristölle haitallisia päästöjä. Laki ei myöskään sisällä erityistä ympäristön pilaamiskieltoa. Tämän vuoksi puheena olevassa 2 kohdassa olisi ympäristövaliokunnan mielestä parempi viitata suoraan jätelain 60 pykälään, jossa luetellaan ne jätelain säännökset, joiden vastainen teko tai laiminlyönti olisi jäterikkomuksena rangaistava. Seurauksista riippuen teot tulisivat siten rikoslain nojalla rangaistavaksi joko ympäristön turmelemisena tai törkeänä ympäristön turmelemisena.

Kohdan 2 mukaan myös ilmansuojelulain nojalla annettujen yleisten määräysten rikkominen tulisi rangaistavaksi. Ehdotettu sanamuoto jättää kuitenkin ilmansuojelulain 9 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla annettujen yleisten määräysten rikkomisen tunnusmerkistön ulkopuolelle, vaikka esityksen perustelujen mukaan kyseinen kohta on myös ollut tarkoitus sisällyttää tähän rikoslain säännökseen. Ilmansuojelulain 9 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla annettu määräys koskee laitteiden käyttämistä, kun ehdotetussa rikoslain säännöksessä mainitaan vain aineen, valmisteen tai tuotteen käyttäminen yleisen määräyksen vastaisesti. Ympäristövaliokunta ehdottaakin kohtaan 2 lisättäväksi myös laitteen käyttämisen.

Valiokunta ehdottaa edelleen, että pykälän 1 momentin 3 kohtaa muutetaan vastaamaan sanamuodoltaan uuden jätelain 61 §:n 2 momenttia, jossa säädetään jätteiden luvatonta kansainvälistä siirtoa koskevasta rangaistuksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan teon seuraustunnuksimerkistönä olisi ympäristön huonontumisen vaara. Ehdotettu käsite on tulkinnanvarainen ja nykyisessä lainsäädännössä tuntematon. Valiokunta katsoo, että tulkintavaikkeuksien vähentämiseksi on seuraustunnuksimerkistö syytä kytkeä nykyisessä lainsäädännössä tunnettuun ympäristön pilaantumisen käsitteeseen.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää lakivaliokunnalle

että se muuttaisi rikoslain 48 luvun 1 §:n näin kuuluvaksi:

”Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta
(1 kohta kuten hallituksen esityksessä)

2) valmistaa, luovuttaa tai käyttää ainetta, valmistetta tai tuotetta *taikka käytetään laitetta (poist.)* ilmansuojelulain (67/82) nojalla annetun yleisen määräyksen vastaisesti taikka *(poist.) toimii jätelain (1072/93) 60 §:ssä mainitun säännöksen tai sen nojalla annetun määräyksen tai kielon vastaisesti* taikka

3) tuo maahan, vie maasta tai *siirtää Suomen alueen kautta kansainvälisesti valvottavaa jätettä jätelain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen* tai vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävien siirtojen ja käsittelyn valvontaa koskevan Baselin yleissopimuksen (SopS 45/92) vastaisesti taikka tuo *ainetta, valmistetta tai tuotetta* maahan vastoin ilmansuojelulain nojalla annettua yleistä määräystä

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumisen tai roskaantumisen vaaraa taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Ympäristön turmelemisesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta ryhtyy muuten kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla muuttamaan ympäristöä vastoin suojametsistä annetun lain (196/22), rakennuslain (370/58), vesilain (264/61) tai maa-aineslain (555/81) säännöksiä taikka näiden lakien nojalla annettuja säännöksiä, yleisiä tai yksittäistapaista koskevia määräyksiä taikka kaavaa tai lupaa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan *vakavuudeltaan ympäristön pilaantumiseen rinnastettavaa muuttumista.*"

Ympäristövaliokunta on edelleen tämän pykälän kohdalla kiinnittänyt huomiota siihen, että uuden jätelain säätämisen yhteydessä myös jätelain rikkomisen yritys on säädetty rangaistavaksi. Tältä pohjalta ympäristövaliokunta vielä esittää lakivaliokunnalle,

että se mietintöään laatiessaan vakavasti harkitsisi, onko tarpeen säätää konkreettista vahinkoa aiheuttavien turmemistekojen yritys rangaistavaksi sekä rikoslain 48 luvun 1 §:ssä että 2 §:ssä.

2 §. *Törkeä ympäristön turmeleminen.* Ehdotetun pykälän mukaan törkeän ympäristön turme-

lemisen enimmäisrangaistus on kuusi vuotta. Kuuden vuoden enimmäisrangaistus soveltuisi siten myös muun muassa vesilain tai rakennuslain rikkomiseen. Tällä hetkellä näiden lakien nojalla ei voi tuomita kahta vuotta ankarampaa rangaistusta. Valiokunnalle onkin esitetty, että enimmäisrangaistus olisi alennettava neljään vuoteen.

Ympäristövaliokunta toteaa, että jätelainsäädännössä enimmäisrangaistus on ollut kuusi vuotta jo vuodesta 1979 alkaen. Ympäristönsuojelun tarve ja ympäristön merkitys on tuon ajan kohdan jälkeen jatkuvasti korostunut. Siksi on erittäin tärkeää, että törkeän ympäristön turmelemisen enimmäisrangaistukseksi asetetaan hallituksen esityksen mukaisesti kuusi vuotta. Esimerkiksi Saksassa vastaava enimmäisrangaistus on kymmenen vuotta.

134. Vesilaki

Vesilain 16 luvun 43 §:n 2 momentissa säädetään vesi- ja ympäristöhallinnon puhevallasta vesilain mukaisissa rikosasioissa. Tämän säännöksen paikka vesilain 16 luvussa on hallituksen esityksessä ehdotettujen muutosten jälkeen harhaanjohtava. Vesilain 16 luvussa ja nykyisen sisältöisenä 43 §:n 2 momentti koskisi lähinnä vesi-oikeuksille jääviä rikosasioita. Jotta säännöksestä ilmenisi selkeästi, että vesi- ja ympäristöhallinnolla säilyy edelleen puhevalta yleisissä tuomioistuimissa, valiokunta ehdottaa säännöksen siirrettäväksi vesilain 14 lukuun uudeksi 5 a §:ksi. Samalla valiokunta ehdottaa säännöksestä poistettavaksi sanat "sitä valvovalle", koska ne kuvaavat epätarkasti 21 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen valvontaviranomaisten roolia. Niille kuuluu lainkohdassa tarkoitettun yleisen edun valvomisen ohella myös puhtas laillisuusvalvonta ja puheoikeus on tarpeen myös tässä roolissa.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää lakivaliokunnalle,

että se muuttaisi hallituksen esitykseen sisältyvää 134. lakiehdotusta siten, että 16 luvun 43 §:n 2 momentti kumottaisiin, ja että 14 lukuun otettaisiin uusi näin kuuluva 5 a §:

"Milloin yleistä etua on loukattu, on 21 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulle yleiselle valvontaviranomaiselle annettava tilaisuus käyttää asiassa puhevaltaa."

Ympäristörikosuudistuksen yhteydessä siirtyä vesioikeuksilta yleisille alioikeuksille huomattava määrä vesirikosasioita. Vesilain 14 luvun 6 §:n mukaan yleinen tuomioistuin voi käsitellessään asiaa, jonka ratkaiseminen edellyttää erityistä vesiasian tuntemusta, pyytää asiasta tältä osin lausunnon siltä vesioikeudelta, jonka toimialueen vesioioja asia koskee.

Valiokunta pitää tärkeänä, että vesirikosasioiden käsittelyssä säilyy niiden vaatima asiantuntemus. Siksi valiokunta esittää lakivaliokunnalle,

että se mietinnössään edellyttäisi hallituksen seuraavan vesirikosasioiden käsittelyä alioikeuksissa sen arvioimiseksi, onko 14 luvun 6 §:n mukainen harkinnanvarainen lausuntomenettely toimiva vai tulisiko lausuntomenettely säätää pakolliseksi.

135. Laki meren pilaamisen ehkäisemisestä

Alioikeusuudistuksen johdosta olisi lakiehdotuksen 11 §:n 3 momentissa puhuttava Helsingin raastuvanoikeuden sijasta Helsingin käräjäoikeudesta.

149. Jätehuoltolaki

Uuden jätelain säätämisen johdosta ympäristövaliokunta ehdottaa jätehuoltolain muuttamista koskevan ehdotuksen korvattavaksi lailla jätelain muuttamisesta. Ehdotus sisältää ne välttämättömät muutokset, jotka vankeusuhan sisältävien rangaistussäännösten siirtäminen jätelaista rikoslakiin aiheuttaa.

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta esittää lakivaliokunnalle,

että 149. lakiehdotus muutettaisiin kuulumaan seuraavasti:

149.

Laki

jätelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan 3 päivänä joulukuuta 1993 annetun jätelain (1072/93) 60 §:n 2 momentti, ja muutetaan 61 — 63 § seuraavasti:

61 §

Rikesakko

Tämän lain 19 §:ssä tarkoitetun roskaamiskielon vähäisestä rikkomisesta voi poliisi määrätä asetuksella säädettävän suuruisen rikesakon. Muutoin rikesakosta on voimassa mitä rikesakko-laissa (66/83) tai sen nojalla annetuissa säännöksissä säädetään.

62 §

Ympäristön turmeleminen

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ym-

päristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

63 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 71 §:n 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää kunnioittaen,

että lakivaliokunta ottaisi mietintöönsä laatiessaan huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Seppänen, varapuheenjohtaja Vanhanen, jäsenet Biaudet, Jääskeläinen, Karhunen, Korkeaoja, Kuuskoski, Markkula, Myller, Rask, J. Roos, Takala, Virrankoski ja Vuorensola sekä varajäsen Toivonen.
